

POLIISIN TIETOOON TULLEET SEKSUAALIRIKOKSET LIKUNNASSA JA URHEILUSSA 2016–2018 JA NIIDEN PÄÄTÖKSET POLIISISSA

Antti Turpeinen

10/2020

Tiivistelmä

Tekijä	Tutkinto	
Antti Turpeinen	Poliisi (ylempi AMK)	
Julkaisun nimi	Julkisuusaste	
Poliisin tietoon tulleet seksuaalirikokset liikunnassa ja urheilussa 2016–2018 ja niiden päätökset poliisissa	Julkinen	
Ohjaaja	Opinnäytetyön muoto	
Jari Hyyti	Tutkimuksellinen opinnäytetyö	
Tiivistelmä <p>Tässä opinnäytetyössä selvitettiin poliisille vuonna 2018 ilmoitettuja liikunnan ja urheilun parissa tapahtuneita seksuaalirikoksia sekä vuosina 2016–2018 poliisille ilmoitettujen liikunnan ja urheilun parissa tapahtuneiden seksuaalirikosten päätöksiä. Aiheesta tehtyjen aiempien selvitysten perusteella liikunnassa ja urheilussa tapahtuu seksuaalista häirintää ja seksuaalirikoksia, mutta tietoa siitä, kuinka moni poliisille ilmoitetuista tapauksista etenee syyttäjälle, ei ole. Tässä työssä selvitettiin, mitkä poliisille ilmoitetuista tapauksista etenevät syyttäjälle syyteharkintaan ja kuinka moni tapauksista päätetään poliisissa. Työllä haluttiin saada lisäselvyyttä ilmiön laajuuteen ja rikostutkinnan etenemiseen.</p> <p>Opinnäytetyö toteutettiin käymällä läpi poliisiasiain tietojärjestelmään kirjattuja rikosilmoituksia vuosilta 2016–2018. Aineiston haussa hyödynnettiin aiempaa opinnäytetyötä (Turpeinen 2018) vuosien 2016–2017 osalta. Rikosilmoitusten haussa vuoden 2018 osalta käytettiin ennalta valittuja hakusanoja. Saadut ilmoitukset käytiin manuaalisesti läpi ja niistä poimittiin liikunnan ja urheilun parissa tapahtuneet ilmoitukset. Poliisin tekemien päätösten esille haussa käytiin läpi kaikki esille nousseet rikosilmoitukset vuosilta 2016–2018. Aineistoa analysoitiin määrällisin ja laadullisin menetelmin.</p> <p>Tutkimuksen tulokset osoittivat, että ilmoituskynnyksen ylittäviä epäiltyjä seksuaalirikoksia vuonna 2018 löytyi käytetyillä hakusanoilla liikunnan ja urheilun parista yhteensä 54 kappaletta 15 eri lajista. Rikosilmoitusten määrässä voidaan todeta olevan laskua vuosiin 2016 (72 kpl) ja 2017 (73 kpl) verrattuna. Kaikista vuosina 2016–2018 poliisille ilmoitetuista liikunnan ja urheilun parissa tapahtuneista seksuaalirikoksista 44 prosenttia on edennyt syyttäjälle syyteharkintaan. Tapauksista 22 prosenttia on päätetty poliisissa ei rikosta -päätöksellä ja 27 prosentissa tapauksista tutkinta on keskeytetty. Esitutkinta on rajoitettu kuudessa prosentissa tapauksista.</p> <p>Tutkimuksen tulokset vahvistavat käsitystä siitä, että liikunnan ja urheilun parissa tapahtuvat seksuaalirikokset ovat erityisesti lapsiin ja nuoriin kohdistuvaa rikollisuutta. Vuonna 2018 68 prosenttia kaikista uhreista oli alle 16-vuotiaita. Rikosilmoitusten teonkuvaukset olivat vaihtelevia eri lajeissa. Tekotapojen erilaisuus selittyy esimerkiksi lajien harrastuspaikkojen erilaisuudella ja tilojen tarjoamilla mahdollisuuksilla.</p>		
Sivumäärä	Tarkastuskuukausi ja vuosi	Opinnäytetyökoodi (OPS)
80	11/2020	Yamk 2019ONT
Avainsanat		
liikunta, urheilu, seksuaalirikokset, esitutkintapäätökset		

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	3
2 SEKSUAALIRIKOKSET	6
2.1 Seksuaalinen itsemääräämisoikeus.....	8
2.2 Seksuaalisen ahdistelun määritelmä rikoslaissa	9
2.3 Seksuaalisen teon määritelmä rikoslaissa.....	10
2.4 Seksuaalisen häirinnän määrittelyä	11
2.5 Seksuaalinen hyväksikäyttö rikoslaissa.....	13
2.6 Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö rikoslaissa.....	14
3 POLIISIN ESITUTKINTAPÄÄTÖKSET	17
3.1 Esitutkinnan toimittamatta jättäminen ja lopettaminen	18
3.2 Esitutkinnan keskeyttäminen.....	18
3.3 Esitutkinnan rajoittaminen	18
3.3.1 Tärkeä yleinen etu.....	21
3.3.2 Tärkeä yksityinen etu.....	21
3.4 Esitutkinnan päättäminen	21
4 LIIKUNTA JA URHEILU YHTEISKUNNAN OSA-ALUEENA.....	23
4.1 Liikunnan ja urheilun käsitteiden määrittelyt.....	23
4.2 Liikunnan ja urheilun järjestökenttä ja toimijat	24
4.2.1 Paikalliset liikunta- ja urheilujärjestöt	25
4.2.2 Suomen olympiakomitean kanta seksuaaliseen häirintään urheilussa.....	26
4.2.3 Kansainväliset kannanotot seksuaaliseen häirintään urheilussa	28
4.3 Liikunta ja urheilu seksuaalisten tekojen ympäristönä.....	30
4.3.1 Valmentaja-valmennettava -suhde urheilun erikoispiirteenä ja seksuaalisille teoille altistajana	33
4.3.2 Grooming-prosessi.....	34
4.3.3 Grooming rikoslaissa	36
4.3.4 Lasten ja nuorten kanssa toimivien vapaaehtoisten rikostaustan selvittäminen ..	36
5 LIIKUNNAN JA URHEILUN SEKSUAALISEN HÄIRINNÄN TUTKIMUKSET JA SELVITYKSET SUOMESSA	39
5.1 Seksuaalinen häirintä tenniksessä	39
5.2 Häirintä jalkapallo- ja jääkiekkomaajoukkueissa.....	39
5.3 Rikosilmoituksen asti johtaneiden tapausten määrä 2016–2017	40
5.4 Häirintä suomalaisessa kilpaurheilussa	41
6 TUTKIMUSKYSYMYKSET	43
6.1 Tutkimusmenetelmät	43
6.2 Tutkimusaineisto	45
6.2.1 Jutun tilan luokittelujen esille haku	47
7 AINEISTON ANALYYSI JA TUTKIMUKSEN TULOKSET.....	49
7.1 Rikosilmoituksiksi kirjatut seksuaalirikokset liikunnassa ja urheilussa vuonna 2018	49
7.1.1 Rikosnimikkeet 2018	49

7.1.2 Lajit/urheilumuodot 2018	51
7.2 Rikoksesta epäillyn sukupuoli ja kansalaisuus.....	53
7.2.1 Rikoksesta epäillyn ikä ja asema lajissa/urheilumuodossa.....	54
7.3 Uhri.....	55
7.3.1 Uhrin ikä ja asema lajissa/urheilumuodossa.....	56
7.4 Teonkuvausten analysointia liikunnan ja urheilun parissa tapahtuneiksi ilmoitetuissa seksuaalirikosilmoituksissa 2016–2018	57
7.4.1 Uinti 2016–2018	57
7.4.2 Kuntosali 2016–2018.....	58
7.4.3 Jalkapallo 2016–2018	59
7.5 Kilpailu- tai harrastustoiminnassa tapahtuneet seksuaalirikokset 2018	59
7.5.1 Uhrin ja rikoksesta epäillyn ikä harrastus- ja kilpailutoiminnassa kirjattujen seksuaalirikosten rikosilmoituksina vuonna 2018	60
7.5.2 Epäiltyinä valmentaja.....	61
7.6 Poliisin esitutkintapäätökset liikunnan ja urheilun parissa tapahtuneissa seksuaalirikosilmoituksissa	61
7.6.1 Poliisin tekemät esitutkintapäätökset eri lajeissa.....	63
7.6.2 Uinti	64
7.6.3 Kuntosali.....	64
7.6.4 Jalkapallo	65
7.6.5 Tanssi.....	65
7.6.6 Liikuntatunti.....	65
7.6.7 Syyteharkintaan siirtyneet rikosilmoitukset rikosnimikkeittäin	65
7.6.8 Esitutkinnan rajoittamispäätökset liikunnan ja urheilun parissa tapahtuneiksi ilmoitetuissa rikosilmoituksissa 2016–2018.....	66
7.6.9 Poliisin tekemät tutkinnan päätökset (TP) liikunnan ja urheilun parissa tapahtuneiksi kirjatuissa rikosilmoituksissa 2016–2018.....	67

8 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA 69

LÄHTEET 75

1 JOHDANTO

Tässä opinnäytetyössä selvitetään poliisille vuonna 2018 ilmoitettuja liikunnan ja urheilun parissa tapahtuneita seksuaalirikoksia sekä vuosina 2016–2018 poliisille ilmoitettujen liikunnan ja urheilun parissa tapahtuneiden seksuaalirikosten päätöksiä. Opinnäytetyö on jatkoa vuonna 2018 POLAMK-muuntokoulutukseen tehdylle opinnäytetyölle "Poliisin tietoon tulleet seksuaalirikokset liikunnassa ja urheilussa 2016–2017". Aiempi työ oli ensimmäinen Suomessa tehty selvitys, joka käsitteli poliisille ilmoitettujen liikunnassa ja urheilussa tapahtuneiden seksuaalirikosten määrää. Työn tulokset osoittivat, että tapauksia löytyi kahden vuoden ajalta 145 kappaletta, ja kyseessä on pääosin lapsiin ja nuoriin kohdistuva rikollisuus. Hyödynnän aikaisempaa opinnäytetyötä (Turpeinen 2018) tässä työssä siten, että olen toteuttanut analyysin täsmälleen samalla tavalla kuin aiemmin. Näin mahdollistuu kolmen eri vuoden vertailu. Tämän työn kirjallisuuslukujen 2 ja 4 sisältö on pääosin sama kuin aiemmassa työssä. Olen tehnyt kyseisiin lukuihin joitakin päivityksiä ja lisäyksiä, joiden avulla aihealueen syvällisempi käsittely mahdollistui. Tutkimuksessa käytetyt lakitekstit ovat pääosin samoja kuin aiemmassa työssä. Esitutkintalakiin perustuva luku 3 poliisin esitutkintaprosessista on kokonaan uusi. Luvun 7.6 tulokset liikunnan ja urheilun seksuaalirikosten esitutkintapäätöksistä ovat uutta tutkimuksellista tietoa.

Seksuaalinen häirintä ja seksuaalirikokset eri yhteiskunnan aloilla nousivat voimakkaasti esille julkiseen keskusteluun lokakuun 2017 jälkeen. Tuolloin Yhdysvalloista alkunsa saanut #metoo-liike levisi maailmanlaajuisesti ilmiöksi. Liike sai alkunsa yhdysvaltalaisen näyttelijän Alyssa Milanon 15.10.2017 julkaisemasta twiitauksesta, missä hän kehotti seuraajiaan jakamaan kokemuksiaan seksuaalisesta häirinnästä #metoo-tunnisteella (Linden 2018, 32). Hyvin pian #metoo liikkeen alkamisen jälkeen Suomessa alettiin uutisoida urheilussa tapahtuneita seksuaalisen häirinnän tapauksia. Esille nousee yhä uusia tapauksia, joissa esimerkiksi urheilijat kertovat valmentajien epäasiallisesta käytöksestä ja seksuaalisesta häirinnästä tai seksuaalisesta hyväksikäytöstä. Esimerkiksi Yle uutisoi 18.9.2019 seuraavasti: "SM-tason taitoluistelija kertoo valmentajansa ahdistelleen seksuaalisesti – arvostettu valmentaja kiistää ja jatkaa työssään" (Yle 2019). Aamulehti uutisoi 13.11.2019 seuraavasti: "Entiset luistelijat kertovat valmentajan ahdistelleen alaikäisiä" (Ala-Heikkilä 2019). Lisäksi esille on noussut rikostuomioihin johtaneita tapauksia, joissa valmentaja on hyväksikäyttänyt valmennettavaansa. "Valmentajasemaansa hyväksikäyttänyt mies tuomittiin seksuaalisesta hyväksikäytöstä kahdeksan

kuukauden ehdolliseen vankeusrangaistukseen ja suorittamaan asianomistajalle korvauksia kärsimyksestä" (Edilex 2019).

Ulkomailla tapahtuneista teoista yksi laajimmin uutisoiduista on ollut Yhdysvaltojen telinevoimistelumaajoukkueen ja Michiganin yliopiston urheilulääkäri Larry Nassarin tapaus. Kaikkiaan yli 350 naista on syyttänyt Nassaria hyväksikäytöstä hoitotoimenpiteiden yhteydessä. Nassar tuomittiin alkuvuonna 2018 nuorten urheilijoiden seksuaalisesta hyväksikäytöstä ja lapsipornon hallussapidosta yhteensä 235 vuoden vankeuteen. (Iltasanomat 2019a.) Tuoreempana tapauksena on USA:n viranomaisten tutkimukset liittyen Yhdysvaltain uinnin lajiliittoon. Tutkimukset liittyvät epäilyyn siitä, että uintivalmentajat olisivat painostaneet uimareita seksiin vastapalveluksena suosimisesta edustuspaikkojen ja joukkueiden valintojen yhteydessä. (Iltasanomat 2019b.)

Aiemmassa opinnäytetyössä (Turpeinen 2018) tutkittiin poliisille ilmoitettujen liikunnassa ja urheilussa tapahtuneiden rikosilmoitusten määrää vuosilta 2016–2017, mutta ei selvitetty mitä jutuille on tapahtunut rikosilmoituksen teon jälkeen. Tässä tutkimuksessa perehdytään siihen, kuinka suuri osa poliisille ilmoitetuista liikunnan ja urheilun parissa tapahtuneista seksuaalirikoksista etenee syyttäjälle syyteharkintaan ja kuinka moni jutuista päätetään poliisissa. Kysymyksen on nostanut esille muun muassa Suomen urheilun eettinen keskus (myöhemmin SUEK), jossa pidettiin liikunnassa ja urheilussa ilmenneiden tapausten määrää mittavana. (Yle 2018). Tällä tutkimuksella saadaan laajennettua tietopohjaa seksuaalirikosten määrästä ja tyypeistä liikunnan ja urheilun parissa sekä uutta tietoa seksuaalirikosten tutkinnan etenemisestä ja päätöksistä poliisissa.

Aiheen merkityksellisyyttä on korostanut myös tasa-arvovaltuutettu, joka on toiminnassaan painottanut seksuaalisen häirinnän vastaisen työn tärkeyttä. Laajuus ja yleisyys liikunnan ja urheilun parissa on alkanut viime vuosina hahmottua, ja aihealue tarvitsee tasa-arvovaltuutetun vuosikertomuksen mukaan lisää selvitystä. (K 22/2018 VP, 19). Valtakunnallisessa mediassa nostetaan myös esille aiheeseen liittyvän lisätutkimuksen ja koulutuksen tarpeellisuus: "Kamppailu seksuaalista häirintää vastaan vaatii urheilussa toimiville lisää tutkimustietoa ja koulutusta, jotta hyväksikäytöiltä vältyttäisiin" (Yle 2019a). Tasa-arvovaltuutettu on kiinnittänyt huomiota liikunnassa ja urheilussa tapahtuvaan seksuaaliseen häirintään ja etenkin lapsiin ja nuoriin kohdistuvaan seksuaaliseen häirintään. Myös eduskunnan sivistysvaliokunta pitää tärkeänä, että

liikunnan ja urheilun alalla seksuaaliseen häirintään puututaan tehokkaasti ja että häirintää liikunnan alalla tutkitaan ja selvitetään edelleen. (SiVL 19/2018 vp).

Suomessa on viime vuosina tehty selvityksiä seksuaalisesta häirinnästä, kiusaamisesta ja epäasiallisesta käytöksestä liikunnan ja urheilun parissa. Suomen urheilun eettinen keskus (SUEK) on toteuttanut selvityksiä seksuaalisesta häirinnästä tenniksessä (Hentunen, Ikonen, Laakso 2019) sekä jalkapallossa ja jääkiekossa (Hentunen, Laakso, Ikonen 2018). Taitoluisteluliiton vuonna 2019 teettämässä lajikulttuurikyselyssä oli luistelijoiden kokema seksuaalinen häirintä yksi kyselyn osa-alue (Taloustutkimus 2019). Vuonna 2020 SUEK toteutti lajiliittojen kanssa yhteistyössä lisenssiurheilijoille suunnatun laajan kyselyn, jossa selvitettiin kilpaurheilussa tapahtunutta häirintää. Näiden lisäksi Jyväskylän yliopistossa on käynnissä kolmivuotinen PRACT-hanke, jossa selvitetään urheilun ja liikunnan parissa tapahtuvaa häirintää ja muuta syrjintää erityisesti sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen kokemana. (Jyväskylän yliopisto 2018.) Nämä tutkimukset ja selvitykset perustuvat urheilijoille ja urheilun toimijoille tehtäviin kyselyihin ja haastatteluihin. Tämä opinnäytetyö tuottaa tietoa ilmiöstä viranomaisrekistereihin ja tilastotietoihin pohjautuen.

Seksuaalisesta häirinnästä suomalaisessa liikunnassa ja urheilussa tiedetään viime vuosien tutkimusten ja selvitysten perusteella hyvin. Tieto seksuaalisen häirinnän laajuudesta perustuu vuonna 2018 tehtyyn opinnäytetyöhön (Turpeinen 2018), käsillä olevaan opinnäytetyöhön (Turpeinen 2020) sekä aiheesta tehtyihin selvityksiin ja kyselyihin (mm. Lahti ym. 2020, Hentunen ym. 2019, Hentunen ym. 2018). Ilmiöön liittyvät käsitteet on tarkasti määritelty rikoslaisissa (Rikoslaki 1998/563). Vaikka selvityksiä on tehty, tarvitaan edelleen lisää faktoihin perustuvaa tietoperustaa ilmiön kuvaamiselle. Oleellista on seuraavaksi päättää käytännön toimenpiteistä seksuaaliseen häirintään puuttumiseksi ja sen ennaltaehkäisemiseksi.

2 SEKSUAALIRIKOKSET

Poliisille ilmoitetaan vuosittain yli 3 000 seksuaalirikosta. Poliisille ilmoitettujen seksuaalirikosten määrä on ollut kasvussa 2000-luvulla. Poliisin tulostietojärjestelmä PolStatin tilaston mukaan poliisille ilmoitettiin seksuaalirikoksia vuonna 2016 yhteensä 3 338 kappaletta, vuonna 2017 yhteensä 3 331 kappaletta ja vuonna 2018 yhteensä 3 826 kappaletta. Ilmoitettujen seksuaalirikosten määrä kasvoi vuodesta 2017 vuoteen 2018 noin 15 %. Poliisin tietoon tulleiden raiskausrikosten määrä lähes kaksinkertaistui vuosituhaten alusta vuoteen 2012 ja on kasvanut edelleen vuoden 2012 määrästä. Vuonna 2012 raiskausrikoksia ilmoitettiin poliisille 1 009 kappaletta, vuonna 2017 1 262 kappaletta ja vuonna 2018 1 384 kappaletta. Lapsen seksuaalisia hyväksikäyttörikkoksia ilmoitettiin poliisille vuonna 2018 1 400 kappaletta ja vuonna 2017 1 188 kappaletta. (Polstat 2019a; Ojala 2014, 7.)

Rikoslain 20 luvussa (24.7.1998/563) määritellään seksuaalirikokset ja niitä koskevat rangaistussäännökset. Luku uudistettiin kokonaisuudessaan 1.1.1999 voimaan tulleella lailla osana rikoslain kokonaisuudistusta. Luvun säännöksiä on muutettu tämänkin jälkeen useaan otteeseen. Viimeisimpänä uudistuksena ovat 15.4.2019 voimaan tulleet RL 20 § muutokset. Uudistuksessa korotettiin RL 20:6 §, lapsen seksuaalisen hyväksikäytön, rangaistusmaksimia neljästä vuodesta kuuteen vuoteen ja uutena rikosnimikkeenä lakiin kirjattiin RL 20: 7 b§ törkeä lapsenraiskaus. Tätä ennen RL 20 § lukua uudistettiin 1.9.2014. Tuolloin voimaan tulleessa uudistuksessa lakimuutoksen kohteena olivat raiskausta koskevat säännökset (RL 20:1–2 §:t). Lisäksi uudistuksessa kumottiin RL 20:3 §, missä säädettiin pakottamisesta sukupuoliyhteyteen. Uutena rangaistussäännöksenä säädettiin RL 20:5 a §, seksuaalinen ahdistelu. Uudistuksen myötä seksuaalirikoksista tuli virallisen syytteen alaisia rikoksia, lukuun ottamatta yli 18-vuotiaaseen kohdistuvaa seksuaalista ahdistelua koskevaa rikosta. (Ojala 2014, 1–4, Finlex.)

Rikoslain 20 luvussa säädettyjä seksuaalirikoksia ovat raiskaus (RL 20:1 §), törkeä raiskaus (RL 20:2 §), pakottaminen seksuaaliseen tekoon (RL 20:4 §), seksuaalinen hyväksikäyttö (RL 20:5 §), seksuaalinen ahdistelu (RL 20:5 a §), lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö (RL 20:6 §), törkeä lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö (RL 20:7 §), törkeä lapsenraiskaus (RL 20:7 b §), seksikaupan kohteena olevan henkilön hyväksikäyttö (RL 20:8 §), seksuaalipalvelujen ostaminen nuorelta (RL 20:8 a §), lapsen houkutteleva seksuaalisiin tarkoituksiin (RL 20:8 b §), sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan lasta

koskevan esityksen seuraaminen (RL 20:8 c §), paritus (RL 20:9 §) ja törkeä paritus (RL 20:9 a §).

Lasten seksuaaliseen hyväksikäyttöön ja lapsiin kohdistuviin seksuaalirikoksiin liittyvät myös rikoslain 17 luvussa rangaistaviksi säädetyt lapsipornografiasäännökset. Säännöksiä ovat sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan kuvan levittäminen (RL 17:18 §), törkeä sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan lasta esittävän kuvan levittäminen (RL 17:18 a §), sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan lasta esittävän kuvan hallussapito (RL 17:19 §). Sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan kuvan levittäminen ja törkeä sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan lasta esittävän kuvan levittäminen pitävät sisällään myös kuvamateriaalin valmistamisen, maasta viemisen ja maahan tuomisen. (Oikeusministeriö 2018, 51.)

Edellä mainittujen rikosnimikkeiden lisäksi tässä opinnäytetyössä seksuaalirikoksena pidetään myös RL 17:21 §, sukupuolisiveellisyyden julkista loukkaamista, sekä RL 24:6 § salakatselua. Sukupuolisiveellisyyden julkinen loukkaaminen on sisällytetty tähän työhön edellisessä tutkimuksessa (Turpeinen 2018) ilmenneiden useiden urheilupaikoissa tapahtuneiden itsensä paljastelu- ja masturbointitapausten vuoksi.

Sukupuolisiveellisyyden julkisesta loukkaamisesta säädetään rikoslain 17 luvussa:

"Joka tekee julkisesti sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan teon siten, että se aiheuttaa pahennusta, on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä rangaistusta, sukupuolisiveellisyyden julkisesta loukkaamisesta sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi (RL 17:21 §)."

Salakatselu on sisällytetty tähän työhön, koska edellisen tutkimuksen (Turpeinen 2018) perusteella urheilutilojen pukuhuoneissa tai wc-tiloissa tapahtuu epäiltyä salakatselua seksuaalisessa tarkoituksessa.

Salakatselusta säädetään rikoslain 24 luvussa:

"Joka oikeudettomasti teknisellä laitteella katselee tai kuvaa

1) kotirauhan suojaamassa paikassa taikka käymälässä, pukeutumistilassa tai muussa vastaavassa paikassa oleskelevaa henkilöä taikka

2) yleisöltä suljetussa 3 §:ssä tarkoitettussa rakennuksessa, huoneistossa tai aidatulla piha-alueella oleskelevaa henkilöä tämän yksityisyyttä loukatun,

on tuomittava salakatselusta sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

Yritys on rangaistava. (RL 24:6 §.)"

Sukupuolisiveellisuuden julkisen loukkaamisen ja salakatselun voidaan katsoa liittyvän liikunnan ja urheilun parissa tapahtuneisiin seksuaalirikoksiin, koska vuosilta 2016–2017 esille nousseet rikosilmoitukset antoivat viitteitä siitä, että teot ovat tapahtuneet nimenomaan seksuaalisessa tarkoituksessa ja että teot liittyivät olennaisesti kyseiseen liikunta-/urheilulajin harrastamiseen tai omaehtoiseen liikuntaan.

2.1 Seksuaalinen itsemääräämisoikeus

Jokaisella ihmisellä on oikeus ja vapaus päättää itsestään ja omasta käyttäytymisestään. Seksuaalirikosten suojeluobjektina pidetäänkin seksuaalista itsemääräämisoikeutta. Aikuisten ihmisten yksityisesti ja yhteisymmärryksessä harjoittamaan seksuaaliseen toimintaan, ei rangaistussäännöksillä ole kuitenkaan tarkoitus puuttua. Objektiiivisesti arvioituna kaikki yksilön seksuaalista itsemääräämisoikeutta loukkaavat teot olisi syytä säätää rangaistavaksi (Ojala 2014, 5).

Seksuaalirikoksia koskeva lainsäädäntö on muuttunut vuosien varrella. Nämä muutokset kuvaavat yhteiskunnallista muutosta kohti sukupuolineutraalia sääntelyä. Arvioitaessa seksuaalisen itsemääräämisoikeuden suoja, avioliitolla tai parisuhteella, teon osoittamalla seksuaalisella suuntautuneisuudella tai loukkaajan/loukatun sukupuolella ei ole merkitystä. Seksuaalisen itsemääräämisoikeuden suoja on parantunut vuonna 2014 tehtyjen rikoslain 20 luvun muutosten myötä. Rikoslain 20 luvun 1 §:n 2 momentin muutos, missä säädettiin raiskauksena teot, jossa tekijä käyttää hyväkseen uhrin tiedottomuutta tai puolustuskyvyttömyyttä olemalla sukupuoliyhdyntässä tämän kanssa, oli merkittävä parannus seksuaalisen itsemääräämisoikeuden suojaan. (Ojala 2014, 3–6.)

Ihmiset kokevat nykyään seksuaalisen itsemääräämisoikeuden aikaisempaa merkittävämpänä oikeutena. Nykyisin seksuaalisen itsemääräämisoikeuden piiriin kuuluu sellaisia tekoja, joita ei aiemmin siihen katsottu kuuluvan. (Ojala 2014, 9–10.) Rikosilmoitusten lukumäärän kasvun voidaan katsoa osaltaan johtuneen siitä, että ihmiset ovat paremmin tietoisia omista oikeuksistaan. Tämä on vaikuttanut madaltavasti myös kynnykseen ilmoittaa tekoja poliisille. Lisäksi median esille nostamat häirintätapaukset ovat osaltaan voineet madaltaa poliisille ilmoittamisen kynnystä. Nämä ovat voineet vaikuttaa rikosilmoitusten lukumäärän kasvuun, joka on nähtävissä poliisin tilastoista (Polstat 2019a).

Seksuaalista itsemääräämisoikeutta loukkaaville teoille ominaista on se, että ne sisältävät olennaisen puuttumisen toisen ruumiilliseen koskemattomuuteen. Tämä voi olla pakottamista koskettelemaan toista intensiivisesti tai alistumaan tällaisiin kosketteluihin. Seksuaalista itsemääräämisoikeutta ei loukata ainoastaan sukupuolielimiin liittyvällä seksuaalisella teolla vaan myös muunlaisella seksuaalisella teolla. Tämänkaltainen tilanne voi olla esimerkiksi sellainen, jossa toinen pakotetaan katsomaan tekijän seksuaalista kanssakäymistä tai itsetyydytystä. (HE 6/1997 vp.)

2.2 Seksuaalisen ahdistelun määritelmä rikoslaissa

Vuoden 2014 lakimuutoksessa lisättiin RL 20 lukuun 5 a kohta. Kyseessä on seksuaalista ahdistelua koskeva rangaistussäännös. Säännöksellä halutaan suojata aikaisempia säännöksiä laajemmin seksuaalista itsemääräämisoikeutta ja ruumiillista koskemattomuutta. Edellä mainittujen oikeushyvien merkitys nyky-yhteiskunnassa on lisääntynyt ja seksuaalista ahdistelua koskevalla kriminalisoinnilla halutaan nimenomaan suojata seksuaalista itsemääräämisoikeutta ja ruumiillista koskemattomuutta. Säännös seksuaalisesta ahdistelusta on lievin seksuaalirikosten tekotapa. Pykälä on rajattu koskemaan koskettelemalla tapahtuvia seksuaalisia tekoja. Teon rangaistavuutta arvioitaessa edellytyksenä on se, että teko on tosiasiallisesti omiaan loukkaamaan seksuaalista itsemääräämisoikeutta ja ulkopuolinen henkilökin näkee koskettelun seksuaalista itsemääräämisoikeutta loukkaavana. (Ojala 2014, 45, 187, 192, 195; HE 216/2013.)

Seksuaalisesta ahdistelusta säädetään rikoslain 20 luvussa:

"Joka koskettelemalla tekee toiselle seksuaalisen teon, joka on omiaan loukkaamaan tämän seksuaalista itsemääräämisoikeutta, on tuomittava, jollei teosta muualla tässä luvussa säädetä rangaistusta, seksuaalisesta ahdistelusta sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi (RL 20:5a §)."

Aiemmin pykälän alaisiin tekoihin jouduttiin soveltamaan kunnianloukkausta tai pahoinpitelyä koskevia rangaistussäännöksiä. Tämän koettiin ongelmallisena, koska normaalisti seksuaalista itsemääräämisoikeutta loukkaavat teot eivät kuulu edellä mainittujen rangaistussäännösten luonnolliseen soveltamisalaan. On kuitenkin huomattava, että esimerkiksi pahoinpitely voi edelleen tulla sovellettavaksi samanaikaisesti

seksuaalisen ahdistelun kanssa. Säännökset eivät siis ole toisiaan poissulkevia. Ruumiillisen koskemattomuuden ja seksuaalisen itsemääräämisoikeuden merkityksen yhteiskunnallisen lisääntymisen myötä seksuaalista ahdistelua koskevaa rangaistussäännöstä pidettiin tarpeellisena lakia säädettäessä. Yleisillä paikoilla yksittäistapauksina tapahtuvaan ahdisteluun ja häirintään on vaikea puuttua muunlaisilla keinoilla. Nyt seksuaalista itsemääräämisoikeutta loukkaavat teot muodostavat loogisen kokonaisuuden lievemmistä loukkauksista vakavimpiin. (Ojala 2014, 24–25, 45, 187.)

Lakia säädettäessä eduskuntakäsittelyn aikana huomiota kiinnitettiin rikosnimikkeeseen. Alun perin esityksessä oli rikosnimikkeenä seksuaalinen häirintä. Tämän ei kuitenkaan katsottu erottuvan riittävästi tasa-arvolain mukaisesta seksuaalisesta häirinnästä. Tämän vuoksi lakivaliokunta päätyi muuttamaan nimikettä siten, että se kuvaa rikosta paremmin. Lakivaliokunta päätyi nimikkeeseen "seksuaalinen ahdistelu", jonka katsottiin kuvaavan paremmin tekoa rikoksena. Tasa-arvolaki antoi aiemmin vaikutusmahdollisuuden seksuaaliseen häirintään tietyissä tilanteissa, kuten työpaikoilla ja opiskeluympäristössä, mutta yleisellä paikalla tapahtuvaan häirintään puuttuminen rikoslain keinoin ei ollut aiemmin mahdollista. (Ojala 2014, 189–190; HE 216/2013.)

2.3 Seksuaalisen teon määritelmä rikoslaissa

Kun arvioidaan seksuaalista tekoa, on ensin ymmärrettävä seksuaalisen teon määritelmä. Seksuaalisen teon määritelmä löytyy RL 20 luvun 10 § 2 momentista.

"Seksuaalisella teolla tarkoitetaan tässä laissa sellaista tekoa, joka tekijä ja kohteena oleva henkilö sekä teko-olosuhteet huomioon ottaen on seksuaalisesti olennainen (RL 20:10 §.)"

Koskettelemalla tapahtuvalta seksuaaliselta teolta vaaditaan intensiivisyyttä. Kyse ei voi olla ihmisjoukossa tapahtuvasta toisen ihmisen hipaisusta. Myöskään pahoinpitelyrikokseen liittyvässä sukupuolielinten puristamisesta vaatteiden päältä ei voitane pitää seksuaalisesti olennaisena tekona. Kysymys on toisen sivelystä, puristelusta, taputtelusta tai vastaavista koskettelun tavoista. Tällaisen koskettelun tulee kohdistua alueille, joiden voidaan katsoa olevan seksuaalisesti olennaisia. Seksuaalisesti olennaisiksi alueiksi voidaan katsoa esimerkiksi rinnat, sukupuolielimet, takapuoli tai reidet. Tällaisesta koskettelusta yhdistettynä vihjaileviin puheisiin muodostuu koskettelemalla tapahtuva seksuaalinen teko. (Ojala 2014, 171, 192.) Tällaisten tilanteiden, missä toista joudutaan koskettamaan jollain tavalla, voidaan katsoa liittyvän erityisesti liikunnassa ja urheilussa

tapahtuvaan ohjaustilanteeseen. Tilanteessa esimerkiksi valmentaja opastaa urheilijaa löytämään lajin tai liikkeen oikean suoritusastan tai venytellessä oikean venyttelyasennon. Tällaisia tilanteita kutsutaan hyväksikäytön mahdollistajiksi (Kähäri 2017, 35).

Teon on oltava myös seksuaalisesti olennainen. Kun arvioidaan, onko teko seksuaalisesti olennainen, on otettava huomioon tekijä ja teon kohteena oleva henkilö sekä tekoolosuhteet. Seksuaalinen teko ei kuitenkaan vaadi kiihotuksen tai tyydytyksen tavoittelua. (Ojala 2014, 169, 192.) Esimerkiksi pukeissa olevan naisen takapuoleen kohdistuvaa taputtelua tulee pitää seksuaalisena tekona (HE 216/2013 vp, 60).

Seksuaaliset teot voidaan jakaa viiteen erilaiseen tekokokonaisuuteen. Lasten seksuaalisissa hyväksikäyttörivoksissa tällaisia tekokokonaisuuksia ovat:

- 1) vihjailevat puheet
- 2) sukupuolielimen esittäminen lapselle tai alastomana esiintyvän lapsen katseleminen
- 3) lapsen alistaminen katselemaan masturbointia tai sukupuoliyhteyttä
- 4) lapsen muualle kuin sukupuolielimeen tapahtuva koskettelu tai
- 5) lapsen sukupuolielimeen tapahtuva koskettelu tai lapsen saaminen koskettelemaan tekijän sukupuolielintä. (Ojala 2014, 170)

Huomionarvoista lapsiin kohdistuvissa tekokokonaisuuksissa on se, että jo pelkästään tekijän uhriin kohdistama sanallinen viestintä ilman fyysistä koskettelua voi olla seksuaalinen teko (Ojala 2014, 170).

2.4 Seksuaalisen häirinnän määrittelyä

Laissa naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (30.12.2014/1329), jäljempänä tasa-arvolaki, 7 § 5 momentin mukaan seksuaalista häirintää pidetään tasa-arvolaisissa tarkoitettuna syrjintänä. Tasa-arvolain 7 § 6 momentissa todetaan:

"Seksuaalisella häirinnällä tarkoitetaan tässä laissa sanallista, sanatonta tai fyysistä, luonteeltaan seksuaalista ei-toivottua käytöstä, jolla tarkoituksellisesti tai tosiasiallisesti loukataan henkilön henkistä tai fyysistä koskemattomuutta erityisesti luomalla uhkaava, vihamielinen, halventava, nöyryyttävä tai ahdistava ilmapiiri".

Seksuaalista häirintää voivat olla muun muassa toistuvat sukupuolisesti vihjailevat eleet tai ilmeet, härskit puheet, seksuaalisesti virittyneet kirjeet, kaksimieliset vitsit, esille asetetut pornoaineistot, vartaloa koskevat huomautukset (HE 216/2013 vp.)

Seksuaalista häirintää on kuvattu vuonna 1994 hallituksen esityksessä (HE 90/1994) laiksi naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain muuttamisesta seuraavasti:

"Olennaista sukupuoliselle kanssakäymiselle ihmisen vapautena ja oikeutena on sen molemminpuolinen hyväksyminen. Silloin kun sukupuoli kanssakäyminen ei perustu molemminpuoliseen suostumukseen ja hyväksymiseen, toisen lähestyminen koetaan häiritsevänä, jopa ahdistavana. Yhdistävä piirre kaikelle sukupuoliselle häirinnälle tai ahdistelulle on nimenomaan se, että se on aina kohteelle vastentahtoista tai ainakin ei-toivottua." (HE 90/1994).

Ennen vuoden 2014 lakimuutosta seksuaalinen häirintä oli tasa-arvolain vastainen teko ja asianomistajarikos. Tämä tarkoitti sitä, että häirityn oli itse nostettava kanne epäiltyä häiritsijää vastaan. Tasa-arvolaisissa pidettiin ongelmallisena sitä, että se antoi suojaa vain työyhteisössä. Suurin osa seksuaalisesta häirinnästä ei johtanut oikeustoimiin, koska laki ei antanut suojaa vapaa-aikana. Vapaa-aikana, yksityiselämässä, tapahtuneen seksuaalisen häirinnän oli täytettävä jonkin muun rikosnimikkeen tunnusmerkistö. (Vilkkä 2011, 25, 27.) Vuoden 2014 lakimuutos toi tähän muutoksen uudella seksuaalista ahdistelua koskevalla pykälällä.

Seksuaalista häirintää ja hyväksikäyttöä tapahtuu yhtä lailla kotona, koulussa kuin harrastustoiminnassakin. Tästä esimerkkinä rikosuhripäivystäjän kertomus RIKUun tulleista yhteydenotoista: *"RIKUun on tullut yhteydenottoja intiimialueiden kommentoimisesta, pakaroiden ja rintojen koskettelusta. Häiritsijä voi olla oma valmentaja, ohjaaja tai kerhonohjaaja, jotka lupaavat vastalahjaksi enemmän mahdollisuuksia ja menestystä harrastuksen parissa". (Vilkkä 2011,79.)*

2.5 Seksuaalinen hyväksikäyttö rikoslaissa

Seksuaalisesta hyväksikäytöstä säädetään rikoslain 20 luvun 5 §:ssä.

"Joka asemaansa hyväksikäyttäen taivuttaa sukupuoliyhteyteen tai ryhtymään muuhun seksuaalista itsemääräämisoikeutta olennaisesti loukkaavaan seksuaaliseen tekoon tai alistumaan sellaisen teon kohteeksi

1) kahdeksaatoista vuotta nuoremman henkilön, joka on koulussa tai muussa laitoksessa hänen määräysvaltansa tai valvontansa alainen taikka muussa niihin rinnastettavassa alisteisessa suhteessa häneen,

2) kahdeksaatoista vuotta nuoremman henkilön, jonka kyky itsenäisesti päättää seksuaalisesta käyttäytymisestään on hänen kypsymättömyytensä sekä osapuolten ikäeron vuoksi olennaisesti heikempi kuin tekijällä, käyttämällä törkeästi väärin tämän kypsymättömyyttä,

3) henkilön, joka on hoidettavana sairaalassa tai muussa laitoksessa ja jonka kyky puolustaa itseään taikka muodostaa tai ilmaista tahtoaan on sairauden, vammaisuuden tai muun heikkoudentilan vuoksi olennaisesti heikentynyt, tai (27.6.2014/509)

4) henkilön, joka on hänestä erityisen riippuvainen, käyttämällä törkeästi väärin tätä riippuvuussuhdetta tekijästä,

on tuomittava seksuaalisesta hyväksikäytöstä sakkoon tai vankeuteen enintään neljäksi vuodeksi (RL 20:5 §)."

Oleennaista pykälässä on se, että tekijä käyttää hyväkseen asemaansa. Pykälän kohdissa 1 ja 2 uhrina on alle 18-vuotias ja kohdissa 3 ja 4 uhrin iällä ei ole rajoituksia tai merkitystä. (Ojala 2014, 174.)

Seksuaalisen hyväksikäytön säännöksen 1 kohdan tarkoituksena on suojella koulussa tai muussa laitoksessa olevia tai muuten alisteisessa asemassa olevia alle 18-vuotiaita auktoriteettiasemassa olevien henkilöiden heihin kohdistamalta seksuaaliselta hyväksikäytöltä. Tämä pitää sisällään koulu- ja laitososuhteissa olevien lisäksi myös näihin rinnastettavissa olosuhteissa olevia, kuten esimerkiksi leiri- tai harjoitusolosuhteet jonkin urheilulajin tai muun harrastuksen osalta. Pykälässä aseman hyväksikäyttämällä tarkoitetaan esimerkiksi sitä, että tekijä vetoaa asemansa tuomiin mahdollisuuksiin vaikuttaa uhrin olosuhteisiin. Se, että on antanut uhrin ymmärtää tällaisen vaikutusmahdollisuuden olevan olemassa ja sen avulla vaikuttanut uhrin päätökseen seksuaaliseen tekoon ryhtymisestä, riittää aseman hyväksikäyttämisen toteamiseen.

Kyseessä voi olla esimerkiksi vihjaaminen valmennusryhmään tai edustustehtäviin pääsemisestä. Pykälä kuitenkin edellyttää, että uhri on alle 18-vuotias ja on alisteisessa suhteessa harrastuksen ohjaajaan, sekä harrastuksen ohjaaja on nimenomaisesti asemaansa hyväksikäyttäen taivutellut nuoren sukupuoliyhteyteen tai muuhun seksuaaliseen tekoon. (Ojala 2014, 174–176.) Hallituksen esitykseen on kirjattu, että lisäksi seksuaalisen hyväksikäytön lain 1 momentin säännös soveltuu henkisen yliotteen väärinkäyttämiseen toisen saamiseksi seksuaalisuhteeseen. Tämän säännöksen soveltamisen edellytys on kuitenkin, että tekijä on taivuttanut toista. (HE 6/1997 vp, 178.)

Seksuaalisen hyväksikäytön säännöksellä ei ole tarkoitus rajoittaa kaikenlaista nuorten ja heitä vanhempien henkilöiden seksuaalisuhteita, vaikka vanhempi on nuorta vahvemmassa asemassa. Säännöksen idea on, että tällaista asemaa ei käytetä kypsymättömän nuoren taivuttamiseksi seksisuhteeseen. Merkityksellinen seikka tätä arvioitaessa on vanhemman henkilön iän ja oikeuksien kautta tuoma asema, joka on olennaisesti nuorta vahvempi ja jota vanhempi henkilö käyttää hyväkseen nuoren taivuttamiseen. Lisäksi merkityksellistä on se, kuinka eristettynä nuori elää suhteen kehitysvaiheessa. Merkityksellistä on myös kohteena olevan henkilön ikä ja kypsyys, kun mietitään sitä, milloin on kysymyksessä tasavertaisessa tilanteessa syntynyt seksuaalisuhde. (HE 6/1997 vp.)

2.6 Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö rikoslaisissa

Liikunnan ja urheilun parissa tapahtuneet seksuaalirikokset ovat pääasiassa lapsiin ja nuoriin kohdistuvaa rikollisuutta (Turpeinen 2018; Thomas 2005).

Lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä säädetään rikoslain 20:6 pykälässä.

"Joka koskettelemalla tai muulla tavoin tekee kuuttatoista vuotta nuoremmalle lapselle seksuaalisen teon, joka on omiaan vahingoittamaan tämän kehitystä, tai saa tämän ryhtymään sellaiseen tekoon, on tuomittava lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään kuudeksi vuodeksi. ([12.4.2019/486](#))"

Lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä tuomitaan myös se, joka on sukupuoliyhteydessä kuuttatoista vuotta nuoremmalla lapsella, jos rikos ei 7 §:n 1 momentissa tarkoitetulla tavalla ole kokonaisuutena arvostellen törkeä. Lisäksi lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä tuomitaan se, joka menettelee 1 momentissa tai edellä tässä momentissa tarkoitetulla tavalla kuusitoista mutta ei kahdeksantoista vuotta täyttäneen lapsen kanssa, jos tekijä on lapsen vanhempi tai vanhempaan rinnastettavassa asemassa lapseen nähden sekä asuu lapsen kanssa samassa taloudessa.

Yritys on rangaistava." (RL 20:6 §.)

Lapsiin kohdistuviin seksuaalirikoksiin liittyvien seksuaalisten tekojen piiri on laaja. Lain esitöissä on esimerkkeinä seksuaalisista teoista mainittu muun muassa seuraavia tekoja:

- lapsen houkutteleva katsomaan masturbointia, yhdyntää tai pornografisia elokuvia,
- seksuaalisesti latautuneiden tapahtumien kertominen lapselle,
- seksuaalisväritteisten tekstiviestien, sähköpostien ja kirjeiden lähettäminen lapselle,
- lapsen saaminen toimimaan seksuaalisväritteisellä tavalla vastaajan seurattessa lapsen toimintaa. (Tästä esimerkkinä alusvaatteita sovittavan lapsen seuraaminen tai lapsen pakottaminen pukemaan paljastavat vaatteet tai saadaa lapsi riisuutumaan alasti),
- vastaajan sukupuolielinten näyttäminen lapselle,
- pornografisten kuvien näyttäminen,
- itsetyydytystä kuvaavien eleiden esittäminen,
- lapsen suuteleminen
- muussa kuin normaalissa yhteydessä tapahtuvat lapsen halaaminen, nostelu, syliin ottaminen, kylvettäminen ja riisuminen, sekä perhepiirissä tapahtunut alasti kulkeminen, kun teot ovat tapahtuneet esimerkiksi samassa yhteydessä lapsen sukupuolielinten koskettelun tai muun seksuaalisen teon kanssa. (HE 282/2010 vp, 11.)

Lapsen seksuaalisena hyväksikäyttönä tulevat lähtökohtaisesti arvioitavaksi vain sellaiset teot, jotka eivät sisällä sukupuoliyhteyttä. Sukupuoliyhteyden sisältävät teot tulevat arvioitavaksi lähtökohtaisesti törkeinä lapsen seksuaalisina hyväksikäyttöinä. Sukupuoliyhteyden sisältävä teko arvioidaan perusmuotoisena lapsen seksuaalinen hyväksikäyttönä vain, jos tekoa ei ole pidettävä kokonaisuutena arvostellen törkeänä. (Ojala 2012, 17.)

Keskeisiä käsitteitä lapsen seksuaalisessa hyväksikäytössä ja sen törkeässä tekemuodossa ovat sukupuoliyhteys ja seksuaalinen teko. Säännöstä on muutettu viimeksi vuonna 2014 ja nykyiset määritelmät rikoslaissa ovat seuraavat:

"Sukupuolilyhteydellä tarkoitetaan tässä laissa sukupuolielimellä tehtävää taikka sukupuolielimeen tai peräaukkoon kohdistuvaa seksuaalista tunkeutumista toisen kehoon taikka toisen sukupuolielimen ottamista omaan kehoon.

Seksuaalisella teolla tarkoitetaan tässä laissa sellaista tekoa, joka tekijä ja kohteena oleva henkilö sekä teko-olosuhteet huomioon ottaen on seksuaalisesti olennainen." (RL 20:10 §.)

Seksuaalisesti olennaista tekoa on arvioitu myös korkeimmassa oikeudessa. Korkeimman oikeuden ratkaisussa on katsottu, että vaatimus seksuaalisesta olennaisuudesta ei täyttynyt tapauksessa, missä opettaja oli halannut muutaman kerran 12-vuotiasta oppilastaan, pitänyt kerran sylissään ja kehunut tämän ulkonäköä oppilaille lähettämässään sähköpostiviesteissä. (KKO 2016:52.)

3 POLIISIN ESITUTKINTAPÄÄTÖKSET

Poliisin tietoon tuli vuonna 2018 rikoslakirikoksia yhteensä yli 430 000 kappaletta. Näistä syyttäjälle ilmoitettuja rikoksia oli noin 180 000 kappaletta eli noin 42 % rikoslakirikoksista. (Tilastokeskus 2020.) Poliisin oman Polstat-tilaston mukaan poliisille ilmoitettiin vuonna 2018 rikoslakirikoksia 321 367 kappaletta. Luku ei sisällä liikenne rikoksia, kuten Tilastokeskuksen tiedot sisältävät. Polstatin tilaston mukaan rikoslakirikosten (pl liikenne) selvitysprosentti oli 49 %. (Polstat 2019b).

Esitutkintalain (22.7.2011/805) 3 luvussa määritellään esitutkinnan toimittamisen yleisiä säännöksiä. Esitutkintaviranomaisen on viipymättä kirjattava ilmoitus, kun esitutkintaviranomaiselle ilmoitetaan rikos tai tapahtuma, jota ilmoittaja epäilee rikokseksi. Ilmoituksen ollessa puutteellinen tai epäselvä on ilmoituksen tekijää tarvittaessa kehoitettava täsmentämään tai täydentämään sitä. (ETL 3:1 §.)

Esitutkinta on toimitettava, kun tehdyn ilmoituksen perusteella tai muuten on syytä epäillä, että rikos on tehty. Pykälän 2 momentissa tarkennetaan sitä, että ennen esitutkinnan aloittamista esitutkintaviranomaisen on tarvittaessa selvittävä rikosepäilyyn liittyvät seikat siten, että ketään ei aseteta tarpeettomasti rikoksesta epäillyn asemaan. Asian sitä edellyttäessä voidaan tehdä ETL 3 luvun 9 §:n 1 mom. tai 10 §:n 1 mom. mukainen ratkaisu esitutkinnan toimittamatta jättämisestä. (ETL 3:3 §.)

ETL 3:3, 2 mom. soveltuu muun muassa tilanteisiin, joissa henkilön syyllisyys on poissuljettavissa asian vähäisellä selvittämisellä. Tasapuolisuusperiaatteen mukaisesti jo ennen henkilön asettamista rikoksesta epäillyn asemaan on otettava huomioon niin epäiltyä vastaan puhuvat kuin puolesta vaikuttavat seikat ja todisteet. (Helminen, Friedman, Kanerva, Tolvanen & Viitanen 2014, 298.)

Esitutkinnan toimittamatta jättämisestä, lopettamisesta, keskeyttämisestä ja rajoittamisesta säädetään esitutkintalain 3. luvun 9 §, 10 §, 10 a § ja 13 § pykälissä. Esitutkinnan päättämisestä säädetään ETL 10 luvun 2 §:ssa.

3.1 Esitutinnan toimittamatta jättäminen ja lopettaminen

Esitutinnan toimittamatta jättämisestä ja lopettamisesta säädetään esitutkintalaissa.

"Esitutkinta saadaan jättää toimittamatta tai jo aloitettu esitutkinta lopettaa sellaisen rikoksen johdosta, josta ei ole odotettavissa ankarampaa rangaistusta kuin sakkoa ja jota on kokonaisuutena arvostellen pidettävä ilmeisen vähäisenä, jos asianomistajalla ei ole asiassa vaatimuksia.

Jos viranomainen sen perusteella, mitä muussa laissa säädetään, jättää ryhtymättä toimenpiteisiin rikoksesta epäillyn saattamiseksi syyteeseen, esitutkinta toimitetaan kuitenkin vain erityisestä syystä.

Tässä pykälässä tarkoitetut päätökset tekee tarvittaessa tutkinnanjohtaja." (ETL 3:9 §.)

Pykälän perusteluissa todetaan rikoksen vähäisyyden arvioinnissa keskeistä olevan rikoksen vahingollisuuden tai vaarallisuuden arvioiminen. Arvioinnissa on huomattava, että sakollakin rangaistava rikos voi aiheuttaa huomattavia haitallisia seurauksia. Arvioinnissa voidaan kiinnittää huomiota myös rikollisen menettelyn toistuvuuteen. Toistuvan rikollisen menettelyn vuoksi joitain tapauksia ei voida pitää kokonaisuutena arvostellen vähäisinä, vaikka ne eivät välttämättä johda sakkoa ankarampaan rangaistukseen. (HE 222/2010 vp, 185.)

3.2 Esitutinnan keskeyttäminen

Aloitettu esitutkinta voidaan keskeyttää tutkinnanjohtajan päätöksellä, jos rikoksesta ei epäillä ketään ja jos asiaan vaikuttavaa selvitystä ei ole saatavissa. Keskeyttämisspäätöstä tehtäessä on erityisesti otettava huomioon epäillyn rikoksen laatu. (ETL 3:13 §.) Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että todistusaineisto on puutteellinen jutun päättämistä varten eikä uutta todistusaineistoa ole saatavilla tai odotettavissa (Helminen ym. 2014, 342). Esitutkintaa on kuitenkin jatkettava ilman aiheetonta viivytystä, kun edellytyksiä keskeyttämiselle ei enää ole. (ETL 3:13 §.)

3.3 Esitutinnan rajoittaminen

Esitutinnan rajoittamisesta säädetään esitutkintalain 3. luvun 10 § ja 10 a §:ssa. Poliisilla on esitutkintapakko ETL 3 luvun 3 § 1 momentin mukaan, joten esitutinnan rajoittamista voidaan pitää poikkeuksena esitutinnan toimittamisvelvollisuudesta.

"Syyttäjä voi tutkinnanjohtajan esityksestä päättää, ettei esitutkintaa toimiteta tai että se lopetetaan, jos syyttäjä oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 1 luvun 7 tai 8 §:n taikka muun vastaavan lainkohdan nojalla tulisi jättämään syytteen nostamatta eikä tärkeä yleinen tai yksityinen etu vaadi syytteen nostamista.

Syyttäjä voi tutkinnanjohtajan esityksestä myös päättää, että esitutkinta lopetetaan, jos tutkinnan jatkamisesta aiheutuvat kustannukset olisivat selvässä epäsuhteessa tutkittavana olevan asian laatuun ja siitä mahdollisesti odotettavaan seuraamukseen tai jos jo suoritettujen esitutkintatoimenpiteiden perusteella on varsin todennäköistä, että syyttäjä tulisi jättämään syytteen nostamatta muulla kuin 1 momentissa mainitulla perusteella. Esitutkinnan lopettaminen edellyttää lisäksi, ettei tärkeä yleinen tai yksityinen etu vaadi esitutkinnan jatkamista.

Esitutkinta on 1 ja 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa aloitettava uudelleen, jos siihen asiassa ilmenneiden uusien seikkojen vuoksi on perusteltua syytä." (ETL 3:10 §.)

Esitutkinnan rajoittamispäätöksen tekee syyttäjä tutkinnanjohtajan tekemästä perustellusta esityksestä. Esitutkinnan rajoittaminen sisältää sekä tutkinnan aloittamatta jättämisen sekä sen lopettamisen. Esitutkinnan rajoittamisella pyritään eri viranomaistahojen, kuten poliisin, syyttäjän ja tuomioistuimen voimavarojen säästämiseen siten, että voimavarat voidaan suunnata hankalampien rikosasioiden käsittelyyn. Lisäksi esitutkinnan rajoittamisella vähennetään niin poliisin kuin syyttäjän toiminnasta aiheutuvia kustannuksia. (Helminen ym. 2014, 335–336.)

Esitutkinnan rajoittamista ja rajoittamisen perusteita voidaan jaotella seuraavasti:

a) prosessuaalinen rajoittaminen ETL 3 luku 10 § 2 mom.

- Ei rikos ROL 1 luku 6 ja 6 a §
- Ei näyttöä ROL 1 luku 6 ja 6 a §
- Ei syyteoikeutta ROL 1 luku 6 ja 6 a §
- Syyteoikeus vanhentunut RL 8 luku 1 §, ROL 1 luku 6 ja 6 a §

b) harkinnanvarainen rajoittaminen ETL 3 luku 10 § 1 mom.

- Vähäisyys ROL 1 luku 7 § 1-kohta
- Nuoruus ROL 1 luku 7 § 2-kohta
- Kohtuus ROL 1 luku 8 § 1 mom. 1-kohta
- Konkurrenssi ROL 1 luku 8 § 1 mom. 2-kohta

- Tunnustus ROL 1 luku 8 § 2 mom
- "Muu vastaava lainkohta" esim. RL 35 luku 7 § ja 50 luku 7 §

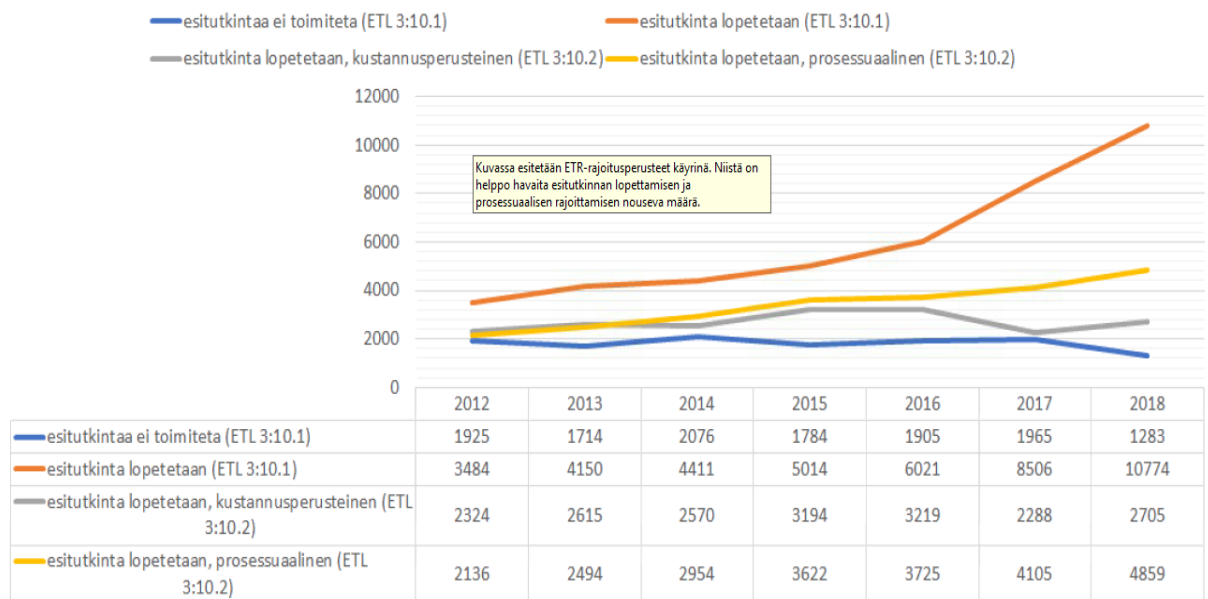
c) kustannusperusteinen rajoittaminen ETL 3 luku 10 § 1 mom.

- Epäsuhtaiset kustannukset ROL 1 luku 8 § 1 mom. 3-kohta

d) rajoittaminen tunnustuksen perusteella ETL 3 luku 10 a § 1

- Tunnustukseen perustuva rajoittaminen ETL 3 luvun 10 a § 1:n nojalla ei kytkeydy syyttämättä jättämisen perusteisiin. (Valtakunnansyyttäjänvirasto 2019.)

Syyttäjän tilastoista 2012–2018 on havaittavissa, että esitutkintojen rajoittamisessa määrät ovat kasvaneet esitutkinnan lopettamisessa (ETL 3:10.1) sekä prosessuaalisella perusteella rajoittamisen (ETL 3:10.2) osalta. (Kuva 1.)

Kuva 1. Esitutkintojen rajoittamiset syyttäjän tilastoissa 2012–2018 (Oikeusministeriö 2020).

Esitutkinnan rajoittamiseen kytkeytyy hyvin vahvasti tärkeä yleinen ja yksityinen etu, joka mainitaan sekä ETL 3. luvun 10 §:n 1 ja 2 momentissa että 10 a §:ssa. Tärkeä yleinen ja yksityinen etu estävät esitutkinnan rajoittamista lainkohdissa tarkoitetuilla perusteilla ja vaativat näin ollen esitutkinnan jatkamista.

3.3.1 Tärkeä yleinen etu

Arvioitaessa tärkeää yleistä etua on otettava huomioon, että luottamus järjestelmää kohtaan ei vaarannu. Rikosasian ollessa luonteeltaan sellainen, että luottamuksen ylläpitäminen edellyttää rikosepäilyn selvittämistä ja syyttäjän ratkaisua siitä onko asiassa nostettava syyte, on esitutkinta toimitettava yleisen edun sitä vaatiessa. Myös rikoksen laji vaikuttaa aina esitutkinnan toimittamisen tarpeeseen yleisen edun kannalta. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että jokin rikoslaji olisi nimenomaisesti suljettu esitutkinnan rajoittamisen ulkopuolelle. Yleisen edun kannalta esimerkiksi uusia rikollisuusilmiöitä koskevissa tapauksissa olisi tärkeää saada ratkaistuksi miten epäiltyä menettelyä tulisi rikosoikeudellisesti arvioida. Myös tapauksen kokonaisarviointi on otettava huomioon, kun mietitään, vaatiiko tärkeä yleinen etu esitutkinnan jatkamista. (Valtakunnansyyttäjänvirasto 2019).

3.3.2 Tärkeä yksityinen etu

Arvioitaessa tärkeää yksityistä etua on otettava huomioon asianomistajan vahingonkorvausvaatimusten toteuttamismahdollisuus. Kuitenkaan pelkkä korvausvaatimuksen toteuttaminen ei ole esitutkinnan rajoittamisen este, ellei kyseessä ole tärkeä etu. Mitä suurempi on asianomistajan taloudellinen intressi, sitä tärkeämmästä edusta on kyse. Merkityksellisiä seikkoja ovat myös osapuolten taloudelliset asemat ja asianomistajan mahdollisuus saada vahinko korvatuksi ilman esitutkintaa. Yksityistä etua arvioitaessa on myös huomioitava, että asianomistajat saavat yhdenvertaista kohtelua. Tämä tulee kyseeseen esimerkiksi rikossarjoissa, joissa on useita eri asianomistajia. (Valtakunnansyyttäjänvirasto 2019.)

3.4 Esitutkinnan päättäminen

Esitutkintalaista ei suoraan ilmene tarkkaa ajankohtaa sille, milloin esitutkinta voidaan lopettaa. Lähtökohtaisesti voidaan ajatella, että esitutkinta voidaan lopettaa, kun esitutkinnassa on selvitetty ETL 1 luvun 2 §:ssä asetetut tavoitteet esitutkinnassa selvitettävistä asioista. Esitutkinnan valmistuttua asia voidaan ratkaista poliisissa toimittamalla esitutkintapöytäkirja syyttäjälle syyteharkintaa varten tai päättämällä asia poliisissa saattamatta sitä syyttäjän käsiteltäväksi. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että tutkinnassa on selvinnyt, että rikosta ei ole tehty tai asiassa ei voida nostaa ketään vastaan syytettä tai esittää muuta rikokseen perustuvaa julkisoikeudellista vaatimusta tai esitutkinta

on lopetettu tai sitä on rajoitettu aiemmin kerrotuilla perusteilla. (Helminen ym. 2014, 341, 365.)

Esitutinnan päättämisestä säädetään esitutkintalain 10 luvussa.

"Esitutinnan valmistuttua asia on toimitettava syyttäjälle syyteharkintaa taikka sakon ja rikesakon määräämisestä annetussa laissa tarkoitetun määräyksen tai vaatimuksen antamista varten. Sotilasoikeudenkäyntiasiana tutkittavasta rikoksesta laadittu esitutkintapöytäkirja on toimitettava viipymättä sotilasviranomaiselle. [\(18.11.2016/988\)](#)

Esitutkinta päätetään kuitenkin saattamatta asiaa syyttäjän käsiteltäväksi, jos tutkinnassa on selvinnyt, ettei rikosta ole tehty taikka ettei asiassa voida nostaa ketään vastaan syytettä tai esittää muuta rikokseen perustuvaa julkisoikeudellista vaatimusta.

Esitutinnan lopettamisesta ja rajoittamisesta esitutkintaviranomaisen ja syyttäjän ratkaisulla säädetään 3 luvun 9, 10 ja 10 a §:ssä". [\(22.8.2014/672\)](#). (ETL 10:2 §.)

4 LIIKUNTA JA URHEILU YHTEISKUNNAN OSA-ALUEENA

4.1 Liikunnan ja urheilun käsitteiden määrittelyt

Vuonna 1998 säädetyssä ja viimeksi vuonna 2015 uudistetussa liikuntalaissa (10.4.2015/390) säädetään liikunnan ja huippu-urheilun edistämisestä sekä valtionhallinnon ja kunnan vastuusta ja yhteistyöstä, valtion hallintoelimistä ja valtionrahoituksesta liikunnan toimialalla. Liikuntalain tavoitteena on edistää muun muassa väestön hyvinvointia ja terveyttä, lasten ja nuorten kasvua ja kehitystä, sekä liikunnan ja huippu-urheilun rehellisyyttä ja eettisiä periaatteita. Tavoitteen toteuttamisen lähtökohtina ovat tasa-arvo, yhdenvertaisuus, yhteisöllisyys, monikulttuurisuus, terveet elämäntavat sekä ympäristön kunnioittaminen ja kestävä kehitys. (Liikuntalaki 390/2015.)

Käsitteiden määrittelyssä liikuntalaissa erotellaan toisistaan liikunta, huippu-urheilu sekä terveyttä ja hyvinvointia edistävä liikunta. Liikuntalaissa käsitteellä liikunta tarkoitetaan kaikkea omatoimista ja järjestettyä liikunta- ja urheilutoimintaa paitsi huippu-urheilua. Huippu-urheilulla tarkoitetaan kansallisesti merkittävää sekä kansainväliseen menestykseen tähtäävää tavoitteellista urheilutoimintaa. Terveyttä ja hyvinvointia edistävällä liikunnalla tarkoitetaan kaikkea fyysistä aktiivisuutta, jonka tavoitteena on terveyden ja toimintakyvyn ylläpitäminen ja parantaminen. (Liikuntalaki 390/2015.)

Liikunnan ja urheilun alalla on vuosikymmenten saatossa käytetty monia erilaisia käsitteitä. Liikunta-käsite yleistyi 1960-luvulla liikuntatieteellisen tiedekunnan perustamisen jälkeen. Käsitteitä urheilu, kuntourheilu, kuntoliikunta ja terveystoiminta on käytetty silloin, kun ulkopuolelle on haluttu rajata muun muassa hyötyliikunta, työliikunta tai leikki. Käsitteet ovat osin päällekkäisiä ja eri yhteyksissä saatetaan käyttää samasta asiasta useaa eri käsitettä. (Tiihonen 2014, 15.) Liikunta- ja urheilu -käsitteitä on määritellyt myös Rantala teoksessaan ”Sata vuotta toistoa – Liikunnan asemointi ja argumentointi suomalaisessa liikuntapolitiikassa vuosina 1909–2013”. Rantala on määritellyt liikunta-käsitteen alle kuuluviksi niin urheilun kuin muun järjestäytymättömän liikunnan ja liikkumisen. Urheilu-käsitteellä Rantala tarkoittaa yksinomaan kilpaurheilua. (Rantala 2014, 11.)

Tässä työssä liikunta-käsite pitää sisällään kaiken liikunnallisen toiminnan yhteydessä tapahtuvia seksuaalista itsemääräämisoikeutta loukkaavia seksuaalisesti olennaisia tekoja.

Liikunnan parissa tapahtuvaksi seksuaalirikokseksi lukeutuu näin ollen esimerkiksi uimahallissa, muussa liikuntatilassa tai liikuntatilan pukuhuoneessa tapahtuvat muihin tilojen käyttäjiin suoraan tai välillisesti kohdistuvat teot. Myös itsensä paljastelu, julkinen masturbointi (sukupuolisiveellisyyden julkinen loukkaaminen RL 17:21 §) sekä salakatselu (RL 24:6 §) edellä mainituissa tiloissa lukeutuvat tässä työssä liikunnan parissa tapahtuvaksi luokiteltavaksi seksuaalirikokseksi. Urheilu-käsite pitää tässä työssä sisällään kaikki ohjatun kilpailu- ja harrastustoiminnan yhteydessä tapahtuneet seksuaalista itsemääräämisoikeutta loukkaavat seksuaalisesti olennaiset teot.

4.2 Liikunnan ja urheilun järjestökenttä ja toimijat

Liikunnan ja urheilun toimijoita ja niiden vastuita määritellään liikuntalaissa (390/2015). Valtionhallinnon tasolla liikuntaa ja urheilua johdetaan ja ohjataan opetus- ja kulttuuriministeriön liikunnan vastualueelta sekä alueellisesti aluehallintovirastoista (AVI). Paikallistasolla liikunnan edellytysten luominen kuuluu kunnille: kunnat järjestävät liikuntapalveluja, tukevat seuratoimintaa ja ylläpitävät liikuntapaikkoja. (Liikuntalaki 390/2015.) Käsittelen tässä työssä suomalaista liikunta- ja urheilujärjestelmää liikunnan valtionhallinnon alaisena ja liikuntalain määrittelemänä toimintana.

Suomalainen liikunta- ja urheilujärjestelmä on viimeisen vuosikymmenen aikana muuttunut merkittävästi. 1990-luvulla syntyneet toimialajärjestöt Suomen Liikunta ja Urheilu (SLU), Nuori Suomi ja Kuntoliikuntaliitto lakkautettiin vuonna 2012 ja perustettiin Valtakunnallinen liikunta- ja urheiluorganisaatio Valo ry. Vuoden 2017 alussa Valo ja Olympiakomitea yhdistyivät virallisesti yhdeksi järjestöksi Suomen Olympiakomiteaksi. (Lehtonen 2017, 1; Lämsä 2012, 24.)

Järjestöjen rooli osana suomalaisen liikunnan ja urheilun kokonaisjärjestelmää on merkittävä niin valtakunnallisesti, alueellisesti kuin paikallisesti. Roolia on vahvistanut liikuntajärjestöjen valtionavustukset. Esimerkiksi vuonna 2015 valtionavustusta saavia alueellisia ja valtakunnallisia liikuntajärjestöjä oli 123. Suurin yksittäinen järjestöryhmä ovat lajiliitot. (Lehtonen 2017, 19.) Valtionavustuksen saamisen edellytyksenä on vuodesta 2016 lähtien ollut tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma (Turpeinen ym. 2018, 71). Valtionapukelpoisuutta harkittaessa otetaan huomioon muun muassa se, miten järjestö edistää yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa (Liikuntalaki 390/2015).

Vuoden 2016 liikuntajärjestöjen valtionavustushakemuksiin liitettyjen yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmien tavoitteena oli syrjinnän tunnistaminen, toiminnan ja käytäntöjen arviointi ja kehittäminen sekä osallisuuden lisääminen. Suunnitelmissa oli tarkoitus kuvata miten yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa edistetään ja miten puututaan syrjintään, kuten sukupuoliseen häirintään ja seksuaaliseen hyväksikäyttöön. Tehdyn arvioinnin mukaan liikuntajärjestöt ilmoittivat valtionapuhakemusten yhdenvertaisuus- ja tasa-arvokohdat kirjavalla tavalla ja eritasoisesti. Osassa järjestöjä ei ymmärretty yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon käsitteitä ja tarkoitusperää. Kolmasosa järjestöistä ei ollut tehnyt lainkaan suunnitelmaa tai se oli puutteellinen. (Turpeinen ym. 2018, 71–72.)

4.2.1 Paikalliset liikunta- ja urheilujärjestöt

Kun puhutaan organisoidusta liikunta- ja urheilutoiminnasta, ovat urheiluseurat keskeisessä asemassa suomalaisessa liikuntakulttuurissa, sillä ne ovat organisoidun toiminnan ydinyksiköitä. Suomessa toimivien liikunta- ja urheiluseurojen tarkkaa määrää on vaikea määrittää, sillä määrä riippuu liikunta- ja urheiluseuran määrittelystä. (Kokko ja Martin 2019, 49; Lehtonen ym. 2013, 28.) Myöskään urheilu- ja liikuntaseuroissa työskentelevien vapaaehtoistyöntekijöiden määrästä ei ole tarkkaa tietoa. Valtion liikuntaneuvoston julkaisussa on arvioitu, että noin 500 000 suomalaista toimii eri tehtävissä liikuntaseuroissa. Nämä tehtävät voivat olla esimerkiksi huoltajan, valmentajan tai toimitsijan tehtäviä. (Hossain ym. 2013, 5.) Urheiluseuratoiminta tavoittaa joka tapauksessa suuren joukon suomalaisia.

Urheiluseuroilla on merkittävä rooli lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuuden ja liikuntakasvatuksen edistäjänä. Suuri osa sekä tytöistä että pojista harrastaa urheiluseurassa jossain vaiheessa lapsuutta tai nuoruutta. Kansallisen Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa (myöhemmin LIITU) -kyselytutkimuksen (n=5 683, ikä 9–15 vuotta) mukaan 50 % kyselyyn vastanneista harrasti liikuntaa tai urheilua urheiluseurassa säännöllisesti ja aktiivisesti, 12 % vastasi harrastavansa urheiluseurassa silloin tällöin. Kyselyyn vastanneista 12 % ilmoitti, että ei harrasta urheiluseurassa tällä hetkellä eikä ole koskaan harrastanut. (Kokko ja Martin 2019, 49–50.)

LIITU-kyselytutkimuksen (n=5625–5700) mukaan 9–15-vuotiaista 54 % osallistui vähintään kerran viikossa urheiluseuran harjoitukseen. Omaehtoista liikuntaa vähintään kerran viikossa harrasti 91 %, liikunta-alan yrityksen järjestämään liikuntaan 34 %, koulun

liikunta kerhoihin 23 % ja muun seuran tai kerhon liikuntatilaisuuteen 26 % tutkimukseen osallistuneista. (Kokko ja Martin 2019, 44).

Urheiluseurassa harrastetuin laji LIITU-tutkimuksen mukaan 9–15-vuotiailla on jalkapallo. Seuraavaksi suosituimpia lajeja ovat tanssi, voimistelu, salibandy, ratsastus ja jääkiekko. Tytöt harrastavat eniten tanssia, voimistelua ja ratsastusta, kun taas pojat jalkapalloa, salibandya ja jääkiekkoa. (Kokko ja Martin 2019, 51.)

LIITU-tutkimuksesta ilmenee, että urheiluseurassa harrastavilla lapsilla ja nuorilla (n=2647–2928) oli valmentajan ohjaamia harjoituksia keskimäärin kolme kertaa viikossa. 73 % lapsista ja nuorista oli vähintään kaksi valmentajan ohjaamaa harjoitusta viikossa. Valmentajan ohjauksessa kerran viikossa harjoittelevien tyttöjen osuus oli suurempi poikiin verrattuna. Poikien osuus oli suurempi 2–3 ja 4–5 kertaa viikossa valmentajan ohjauksessa harjoittelevien joukossa. (Kokko ja Martin 2019, 51.)

4.2.2 Suomen olympiakomitean kanta seksuaaliseen häirintään urheilussa

Olympiakomitea on Suomen liikunnan ja urheilun kattojärjestö. Jäsenjärjestöt toimivat Olympiakomitean alapuolella (Olympiakomitea 2018a). Olympiakomitean linjausten mukaan harrastus- ja urheiluympäristön tulee olla houkutteleva ja toiminnassa ei sallita mitään häirinnän muotoja. Erityisen suojelun tarpeessa ovat Olympiakomitean mukaan lapset ja nuoret (Olympiakomitea 2019a).

Säännöissään Olympiakomitea kirjaa sitoutuvansa tukemaan ja kannustamaan urheiluetiikan edistämistä. Tarkoituksensa toteuttamiseksi järjestö muun muassa kirjaa vahvistavansa liikunnan ja urheilun eettistä perustaa edistämällä laaja-alaista tasa-arvoa ja ryhtymällä toimenpiteisiin kaikenlaista urheilussa esiintyvää syrjintää, väkivaltaa ja kilpailutapahtumien manipulointia vastaan. (Olympiakomitea 2016.) Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvo-ohjelmassaan Olympiakomitea kirjaa olevansa mukana häirinnän kitkemisessä tarjoamalla työkaluja häirinnän ennaltaehkäisyyn ja käsittelyyn (Olympiakomitea 2018b).

Konkreettisenä esimerkkinä seksuaalisen häirinnän ja hyväksikäytön ennaltaehkäisystä on Olympiakomitean ja opetus- ja kulttuuriministeriön yhteistyössä huhtikuussa 2019 järjestämä koulutus "Häirinnän vastainen klinikka", jossa keskusteltiin liikunta- ja urheilujärjestöissä heränneistä kysymyksistä häirintään liittyen (Olympiakomitea 2019). Lisäksi Olympiakomitea tarjoaa lajiliitoille valmista yhdenvertaisuuskyselyn pohjaa, jolla

kukin liitto voisi selvittää jäsenseurojensa yhdenvertaisuustilannetta (Olympiakomitea 2018c). Urheilujärjestöistä ainakin kamppailulajien liitot ovat toteuttaneet jäsenjärjestöilleen yhdenvertaisuuskyselyn (Painiliitto 2018). Kamppailulajeilla on myös yhteinen yhdenvertaisuussuunnitelma (Judoliitto 2018).

Internetsivuillaan Olympiakomitea tarjoaa työkaluja ja materiaaleja vastuullisuuteen, esimerkiksi tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen, syrjimättömyyteen ja turvallisuuteen. Yksi materiaaleista koskee seksuaalista häirintää liikunnassa ja urheilussa: "Lupa välittää – lupa puuttua, Sukupuolinen ja seksuaalinen häirintä urheilussa" on päivitetty viimeksi vuonna 2019. Opas pohjautuu SLU:n vuonna 2002 toimittamaan ja vuonna 2010 sekä vuonna 2017 päivittämään vastaavaan oppaaseen. Oppaan tarkoituksena on kertoa sukupuolisesta ja seksuaalisesta häirinnästä liikunnassa ja urheilussa toimiville aikuisille, tarjota menettelyohjeita turvallisen harjoitteluympäristön luomiseksi sekä ohjeita puuttua häirintään. (Olympiakomitea 2019b.)

Olympiakomitean Lupa välittää – lupa puuttua -oppaassa viitataan valtasuhteeseen, kun puhutaan aikuisen valmentajan tai ohjaajan ja nuoren urheilijan välisestä suhteesta. Valmennussuhteiden katsotaan olevan usein läheisiä ja luottamuksellisia suhteita ja lapsen katsotaan olevan valmentautuessaan valmis tekemään kaikkensa onnistuakseen suorituksissaan. Tällaisessa valtasuhteessa aikuinen valmentaja tai valmentaja voi käyttää hyväkseen auktoriteettiaan tai jo syntynyttä tunnesidettä ryhtyessään seurustelusuhteeseen nuoren valmennettavansa kanssa. (Olympiakomitea 2019b.) Urheiluun ja liikuntaan liittyy fyysistä kontaktia, ja eri toimijat, kuten valmentajat, huoltajat, hierojat ovat usein fyysisesti hyvin lähellä toisiaan. Miltei kaikissa lajeissa valmentajan on jossain vaiheessa opastettava urheilijaa esimerkiksi oikean suoritusasennon löytämiseksi. (Olympiakomitea 2017, 3.) Tällaiset tilanteita voidaan määritellä hyväksikäytön mahdollistajiksi (Kähäri 2017, 35).

Aikuisen rooli on merkittävä asiallisessa ja avoimessa seksuaali- ja ihmissuhdekasvatuksessa, ja tiedon jakamisen nähdään kuuluvan hyvään valmennukseen ja liikuntakasvatukseen. Aikuisen vastuulla on tunnistaa, missä menee raja asiallisen käytöksen ja seksuaalisuuteen tai sukupuoleen kohdistuvien epäasiallisten kommenttien välillä. Liikunnassa ja urheilussa on mukana paljon tunteita, ja muun muassa koskettelu, taputtelu ja halailu kuuluvat urheilutoimintaan. Koskettamisesta ja fyysisen kontaktin ottamisesta urheilun piirissä ei saa tulla tabu. (Olympiakomitea 2019b; Olympiakomitea 2017, 3.)

Olympiakomitea tarjoaa materiaaleissaan seuroille mallisääntöjä. Mallisäännöissä on määritelty seuran toimintasäännöt, jotka pitävät sisällään muun muassa asioita, joita seuran jäsen sitoutuu noudattamaan. Seuran jäsenen on noudatettava urheilun eettisiä periaatteita ja niiden rikkominen on mainittu rangaistavana tekona. Liikunnan ja urheilun eettisten periaatteiden rikkomisena on mainittu seksuaalinen ja sukupuoliin perustuva häirintä kaikissa muodoissaan riippumatta siitä seuraako teosta rikosoikeudellinen rangaistus. Seura voi määrätä jäsenelleen rangaistuksena eettisten periaatteiden rikkomisesta varoituksen, sakon, jäsenoikeuksien määräaikaisen rajoittamisen, pelikiellon, toimintakiellon seuran toiminnasta tai henkilö voidaan erottaa kokonaan seurasta. (Olympiakomitea 2019c.)

4.2.3 Kansainväliset kannanotot seksuaaliseen häirintään urheilussa

Urheilu on yksi lasten suosituimmista vapaa-ajan aktiviteeteista. Maailmanlaajuisesti tarkasteltuna miljoonat lapset ottavat osaa organisoituun tai ei-organisoituun urheiluun seuroissa, kouluissa, vapaa-ajalla joko kilpailumielessä tai ruohonjuuritasolla. Euroopan neuvosto on linjannut, että lapsia on suojeltava urheiluharrastuksissa kaikenlaiselta väkivallalta ja lasten on voitava harrastaa urheilua turvallisessa ympäristössä kaikilla tasoilla. (Euroopan neuvosto 2016.)

Iso-Britanniassa vuonna 2009 tehdyn tutkimuksen mukaan urheilijoista 29 % oli kokenut seksuaalista häirintää, joista 3 % oli joutunut seksuaalisesti hyväksikäytetyksi. Tanskassa tehty tutkimus osoitti, että 25 % tutkimukseen osallistuneista urheilijoista oli joko nähnyt tai kokenut itse alle 18-vuotiaaseen kohdistunutta seksuaalista häirintää. Häiritsijä oli ollut valmentaja. (Euroopan neuvosto 2016.)

Kansainvälisesti tarkasteltuna urheilussa tapahtuneet seksuaaliset teot pitävät sisällään seuraavia elementtejä:

- korkeammalla tasolla urheilevat nuoret urheilijat tulevat todennäköisemmin hyväksikäytetyiksi kuin muut
- urheilulajilla tai harrastuksella ei ole merkitystä
- tytöt ovat poikia useimmin hyväksikäytön kohteena (pojat eivät ehkä välttämättä ilmoita tapahtuneista teoista)

- tekijät on tunnistettu pääsääntöisesti auktoriteettiasemassa oleviksi (valmentajat, joukkueen lääkärit, neuvonantajat, muut ohjaajat)
- tekijä on useimmiten mies (98 % tapauksista). (Euroopan neuvosto 2016.)

Kansainvälinen olympiakomitea (IOC) on vuonna 2007 antanut seksuaalista häirintää ja hyväksikäyttöä urheilussa koskevan yksimielisen kannanoton. Kannanotossa todetaan seksuaalisen häirinnän ja hyväksikäytön vaurioittavan niin urheilijan henkilökohtaista terveyttä kuin organisaationkin terveyttä. IOC:n lääketieteellisen komission roolina on edistää ja suojata urheilijoiden terveyttä. Urheilijoiden terveyden edistämisen ja suojaamisen rooli pitää sisällään urheilijoiden oikeuden nauttia turvallisesta ja kannustavasta ilmapiiristä urheilussa. (International Olympic Committee 2007.)

IOC:n kannanotossa (2007) todetaan, että tutkimusten mukaan seksuaalista häirintää tapahtuu kaikkialla ja kaikilla tasoilla urheilussa. Riskin on todettu olevan suurempi huippu-urheilussa ja päätekijöiden löytyvän auktoriteettiasemista vaikkakin myös kanssaurheilijoita on tunnistettu tekijöiksi. Miesten on raportoitu olevan tekijänä useammin kuin naisen. IOC toteaa kannanotossaan, että tutkimukset eivät ole osoittaneet todisteita siitä, että pukeutumisella, vaatetuksella tai urheilulajilla olisi vaikutusta hyväksikäyttöön. Tutkimukset ovat osoittaneet seksuaalisen häirinnän ja hyväksikäytön kohteeksi joutumisen olevan suurempaa silloin kun ei olla suojelun alla, tekijällä on korkea motivaatio ja urheilija on haavoittuvainen esimerkiksi ikänsä tai sukupuolensa vuoksi. Vaaran paikoiksi on todettu pukuhuoneet, pelikentät, matkat, valmentajan koti tai auto sekä sosiaaliset tapahtumat etenkin silloin, kun tapahtumiin liittyy alkoholi. Joukkueen juhlat tai kauden päättäjaiset voivat myös sisältää seksuaalista käytöstä yksilöä tai ryhmää kohtaan. (International Olympic Committee 2007; Mountjoy ym. 2016, 3.)

Seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisyyn liikunnassa ja urheilussa on luotu kansainvälinen malli Safeguards for children in sport. Malli sisältää ohjeina toimenpiteitä, joita eri urheiluorganisaatioiden tulisi toteuttaa turvallisen ympäristön luomiseksi lapsille. Mallia on ollut luomassa maailmanlaajuisesti yli 50 organisaatiota. Mallissa on kahdeksan turvaohjetta:

- 1) käytäntöjen kehittäminen
- 2) toimintamallien kehittäminen
- 3) neuvonta ja tuki

- 4) lapsiin kohdistuvien riskien minimointi
- 5) ohjeet käyttäytymiselle
- 6) rekrytointi, valmennus ja kommunikointi
- 7) yhteistyö sidosryhmien kanssa
- 8) monitorointi ja arviointi. (Mountjoy ym.2015.)

Näitä turvaohjeita noudattamalla urheiluorganisaatiot voivat kehittää ympärilleen terveen kulttuurin minimoimalla lapsiin kohdistuvia riskejä ympäristössään. Näin urheilusta voidaan luoda lapsille nautittavampi kokemus ja samalla mahdollistetaan heitä saavuttamaan urheilullinen potentiaalinsa. (Mountjoy ym. 2015.)

4.3 Liikunta ja urheilu seksuaalisten tekojen ympäristönä

Urheiluseurat on kansainvälisesti tunnustettu paikoiksi, joissa esiintyy lasten seksuaalista hyväksikäyttöä. Nuorten urheilijoiden kunnianhimo menestyä yhdistettynä urheiluvalmentajien auktoriteettiin/vaikutusvaltaan on johtanut tilanteisiin, joissa esiintyy muun muassa groomingia ja "loukkuun jäämistä". Aiheesta keskusteleminen ei ole ollut urheiluyhteisössä helppoa ja ongelman olemassaolo on usein myös kiistetty. Ongelman kiistämisen on katsottu liittyvän siihen, että niin moni ihminen hyötyy urheilusta, ongelmaa liioitellaan tai ajatellaan että sitä ei voi tapahtua täällä ja jos tapahtuukin, se ei ole urheilujohtajien vastuulla. (Thomas 2005, 136–137.)

Englannin jalkapalloyhdistys FA (Football Association) on yksi taho, joka on sitoutunut lasten suojeluun toiminnassaan nuorten pelaajien kehittämisessä. Bristol Rovers oli ensimmäinen ammattilaisjoukkue, joka aloitti oman ohjelman lasten suojelemiseksi toiminnassaan vuonna 1999. (Thomas 2005, 137.)

Seksuaalista häirintää urheilukontekstissa on tutkittu kansainvälisesti paljon. Johansson, Kenttä ja Andersen (2016, 5) esittävät, että tutkimuksellisesti on osoitettu seksuaalista häirintää esiintyvän urheilussa. Suomessakin on tehty viime vuosina selvityksiä ja tutkimuksia seksuaalisesta häirinnästä liikunnassa ja urheilussa (ks. luku 5).

Urheilussa tapahtuvan seksuaalisen häirinnän ja hyväksikäytön voidaan katsoa johtuvan valtasuhteiden väärinkäytöstä ja organisaatiokulttuurista, joka kieltää tai jopa hyväksyy ongelman olemassaolon. Tämä voi olla merkki epäonnistuneesta johtamisesta.

Seksuaalinen hyväksikäyttö ja häirintä koskettavat kaikkea urheilua kaikilla tasoilla ja se voi koskettaa jokaista urheilijaa riippumatta sukupuolesta, iästä, kansallisuudesta, rodusta, urheilullisesta kyvykkyydestä tai seksuaalisesta suuntautuneisuudesta. LGBT-urheilijoiden (lesbian, gay, bi-sexual, transsexual) katsotaan olevan suuremmissa riskissä joutua hyväksikäytetyiksi. Tekijöinä ovat useimmiten saman seurueen jäsenet, valtasuhteissa olevat sekä kanssaurheilijat. Miesten on havaittu olevan tekijöinä useammin kuin naisten. (Mountjoy ym. 2016, 2–3; Turpeinen 2018.) Monet urheilussa todetut seksuaalisen häirinnän tapaukset perustuvat niin sanottuun grooming-prosessiin, jossa manipulatiivisesti luodaan lapseen tai nuoreen kiintymys- tai luottamussuhdetta (Brackenridge & Fasting 2005, 4).

Britanniassa vankilassa haastatelluista pedofiileistä, joiden uhrin tulivat perheen ulkopuolelta, 53 % oli käyttänyt tapana lähestyä lasta esimerkiksi lelua tai neuvoja tarjoamalla. Neuvojen tarjoaminen saattoi liittyä urheilusuoritukseen. 93 % vastanneista pedofiileistä lähestyi lasta yksin. (Kähäri 2017, 27–28.)

Lapset ovat nuoren ikänsä vuoksi haavoittuvaisia, heikompia voimaltaan ja pienempiä kooltaan. Lapsilta saattaa puuttua verbaaliset kommunikointitaidot ja kypsyys kertoa asianmukaisesti hyväksikäytöstä. Näiden seikkojen vuoksi lapset ovat usein sopivia uhreja hyväksikäyttäjille. Hyväksikäyttäjät valitsevat uhrikseen enemmän lapsen kuin aikuisen useasta eri syystä (Oliva 2013, 161):

- 1) he tietävät, että lapset taipuvat useimmiten noudattamaan heidän ohjeitaan tai vaatimuksiaan,
- 2) lapsia on helpompi kontrolloida ja todennäköisyys vastusteluun on pienempi kuin aikuisella,
- 3) lapsi tunnistaa hyväksikäyttäjän pienemmällä todennäköisyydellä kuin aikuinen tai lapsi pystyy pienemmällä todennäköisyydellä kuvailemaan tapahtumia kuin aikuinen. Tämä johtuu lapsen mm. suppeammasta sanavarastosta ja siitä, että lapset tunnistavat paikkoja tai maamerkkejä huonommin kuin aikuiset, kun ei olla lapsen kotona.

Lasten seksuaalisessa hyväksikäytössä Amerikassa on tunnistettu viisi luonteenpiirrettä, joiden vuoksi lapset ovat täydellisiä uhreja hyväksikäyttäjille. 1) lapset ovat luonnostaan

uteliaita, 2) lapset ovat helposti aikuisten johdateltavissa, 3) lapsilla on tarve huomiolle ja ihailulle, 4) lapset haastavat/uhmaavat vanhempiaan ja 5) lapset eivät ole ihanteellisia todistajia. Taitava lasten ahdisteliija on tietoinen näistä luonteenpiirteistä ja lasten käyttäytymisestä ja käyttää lapsia hyväkseen sen mukaisesti. (Lanning 2010; Oliva 2013, 161.) Erityisesti lapsen tarve tulla huomioituksi ja ihailuksi voi tehdä lapsen haavoittuvaiseksi ja lapsi voi joutua hyväksikäytön kohteeksi. Motivoitunut tekijä käyttää aikaa lasten tarkkailuun ymmärtääkseen lapsen emotionaalisia tarpeita. Lopulta tekijä pystyy tunnistamaan lasten joukosta kaikkein haavoittuvaisimman lapsen, jota hän voi manipuloida tarjoamalla huomiota ja emotionaalista tukea. Lisäksi tekijä voi tarjota lapselle tukea antamalla lahjoja muun muassa tilanteissa, joissa lapsella tai lapsen perheellä on taloudellisia vaikeuksia. Tekijä voi ostaa lapselle muun muassa urheiluvälineitä (Oliva 2013, 166.)

Mitä vanhemmaksi lapsi tulee, sitä uteliaammaksi hän tulee seksiä kohtaan. Useimmat lapset saavat vain vähän totuudenmukaista tietoa vanhemmiltaan tai huoltajiltaan. Lasten hyväksikäyttäjät alkavat asteittain vähentää lapsen seksuaalisia estoja ja käyttävät näin hyväkseen lapsen luonnollista uteliaisuutta ja seksiin liittyvää tiedonjanoa. (Oliva 2013, 161.)

Seksuaaliset hyväksikäyttäjät urheilussa ovat samanlaisia kuin hyväksikäyttäjät muissakin ympäristöissä. Urheiluympäristö tarjoaa monenlaisia mahdollisuuksia hyväksikäytölle. Hyväksikäyttäjät voivat olla yksittäisiä henkilöitä, jotka etsivät lapsia seksuaalisiin tarkoituksiin ja tekevät niin laskelmoivasti ja tarkoitushakuisesti. Nämä henkilöt tulevat urheilun pariin, koska urheilun parissa on mahdollisuus työskennellä vapaaehtoisena tai palkattuna työntekijänä vähäisen valvonnan ja suuren vapauden alla. Tai sitten he ovat henkilöitä, jotka ajattelevat urheilijan olevan heistä kiinnostunut ja että seksuaalinen kontakti on harmitonta. Kummassakin tapauksessa hyväksikäyttäjät luovat tilanteita, joissa hän on fyysisesti lähellä urheilijaa ja tilanteita, joissa hän pystyy eristämään urheilijan muista. Tilanteet voivat olla esimerkiksi urheilijan kyyditsemistä kotiin, saada heidät asumaan omaan kotiinsa tai järjestämällä hänelle omia harjoituksia. Hyväksikäyttäjät myös luovat tilanteita, joissa urheilija joutuu paljastamaan itsensä hyväksikäyttäjän edessä (esimerkiksi pukuhuoneessa tai internetissä). Kaikissa tapauksissa hyväksikäyttäjät käyttävät hyväkseen asemaansa ja saatua luottamusta. Niin pitkään, kun urheilija on hiljaa ja kukaan muukaan ei puhu asiasta tai hyväksikäyttäjän toiminnasta ei ole välittömiä seurauksia, hän voi jatkaa toimintaansa uskottelemalla itselleen miksi hän on hyväksi urheilijalle. (Rober 2013, 150.)

4.3.1 Valmentaja-valmennettava -suhde urheilun erikoispiirteenä ja seksuaalisille teoille altistajana

Urheilu- ja liikuntatoiminnassa on mukana valmentajia, ohjaajia, huoltajia, hierojia, lääkäreitä, fysioterapeutteja ja lukuisia muita toimijoita, jotka ovat päivittäin tai viikoittain tekemisissä urheilijan tai lajin harrastajan kanssa. Urheilija on monella tapaa riippuvainen ympärillä olevasta tukijoukosta, kun puhutaan huippu-urheilusta tai tavoitteellisesta urheilusta. Urheilijan ja valmentajan välinen kanssakäyminen tapahtuu usein tilanteissa, joissa ei ole muita henkilöitä paikalla. Lajista ja ohjaustapahtumasta riippuen valmentamiseen kuuluu ohjattavan koskettamista ja kehon ohjaamista käsillä. Nämä tilanteet vaativat molemmilta osapuolilta luottamusta ohjaustilanteeseen. Nämä ohjaustilanteet toimivat seksuaalisen ahdistelun ja hyväksikäytön mahdollistajina (Kähäri 2017, 35–36).

Suomen valmentajat ry on yhdistys, jonka yhtenä tehtävänä on edistää valmentajien osaamista, arvostusta ja yhteisöllisyyttä. Yhdistys on omassa työssään koonnut materiaalin "Valmentajalla on väliä". Materiaalissa otetaan kantaa muun muassa valmennussuhteeseen ja siinä todetaan urheilijan ja valmentajan välisen suhteen olevan hyvin merkityksellinen ihmissuhde, valtasuhde ja sopimussuhde. Valmentajan on tunnistettava tämän valtasuhteen merkitys ja oman vallankäyttönsä rajat. (Suomen valmentajat 2019.)

Valmentajan ja valmennettavan välistä suhdetta on käsitelty kirjallisuudessa ja aiheeseen liittyvissä tieteellisissä artikkeleissa. Johansson (2016) on kirjoittanut ilmiöstä nimeltään CASR (Coach-athlete sexual relationship) ja ilmiöön liittyvistä ongelmista (Johansson ym. 2016). Lisäksi aiheesta on tehty tutkimus (Johansson 2017), koskien ruotsalaisia aktiivi- ja ex-urheilijoita yksilö- ja joukkuelajeista, jotka ovat olleet suhteessa valmentajaansa.

Valmentajien ja valmennettavien välisiä seksuaalisia suhteita (engl. Coach-athlete sexual relationship, lyh. CASR) on todettu voivan esiintyä aina avioliittoon saakka. Tällaisten suhteiden katsotaan pitävän sisällään eettisiä ja sosiaalisia ongelmia, joista puhutaan harvoin avoimesti. Valmentajien ja valmennettavien välisten suhteiden on esitetty vahingoittavan muun muassa urheilijan hyvinvointia, vaarantavan urheilijan uraa ja suorituksia sekä häiritsevän ryhmän ja kanssakilpailijoiden dynamiikkaa ja heikentävän sukupuolten välistä tasa-arvoisuutta urheilussa. Valmentajien ja valmennettavien väliset seksuaaliset suhteet ovat ilmiö, joka näyttää olevan yleisintä naisurheilijoiden ja miesvalmentajien välillä. Tämän selittää se, että miesvalmentajia on enemmän kuin

naisvalmentajia ja heteroseksuaalisia suhteita esiintyy enemmän. Seksuaalinen häirintä ja hyväksikäyttö on kuitenkin osattava erottaa CASR:sta. (Johansson ym. 2016, 1–3)

Johanssonin (2016) käsittelemissä Toftegaard-Stockelin sekä Kirbyn seksuaalista häirintää koskevissa tutkimuksissa on tutkimukseen sisällytetty kysymys valmentajan ja valmennettavan välisestä suhteesta. Tutkimusten mukaan 28 % tanskalaisista tutkimukseen (Toftegaard-Stockel 2010) osallistuneista urheilijoista oli ollut intiimissä suhteessa valmentajan kanssa. Kirbyn tutkimuksessa todettiin 22 % kanadalaisista tutkimukseen osallistuneista urheilijoista olleen seksuaalisessa suhteessa urheilussa auktoriteettiasemassa olevan henkilön kanssa, mukaan lukien valmentajat. (Johansson ym. 2016, 5–6.)

Johanssonin (2016) käsittelemästä Toftegaard-Nielsenin tutkimuksesta suurin osa tutkimukseen osallistuneista valmentajista piti seksuaalista kanssakäymistä hyväksyttävänä, kunhan urheilija on vähintään 18-vuotias. Jotkut valmentajista esittivät piittaamatonta asennetta laillisia määräyksiä kohtaan, mitkä koskivat seksuaalista kanssakäymistä urheilijan kanssa. Bringerin tutkimuksessa jotkut valmentajista sanoivat, että seksuaaliset suhteet urheilijan kanssa ovat yksityisasiota. Samaan aikaan molemmissa tutkimuksissa valmentajat kuitenkin tuomitsivat seksuaalisen häirinnän ja hyväksikäytön. (Johansson ym. 2016, 8–9.)

Auktoriteetin omaavana hahmona valmentajalla on suora ja säännöllinen yhteys urheilijoihin, mikä johtaa usein yhteydenottoihin urheiluympäristön ulkopuolella. Tämä voi olla urheilijan perheeseen tutustumista tai etujen tarjoamista urheilukontekstin ulkopuolella. Valmentajalla on luotettu asema, joka mahdollistaa rajojen rikkomisen ilman kritiikkiä urheilijoiden ennätysten saavuttaman menestyksen vuoksi. (Rober 2013, 149.)

4.3.2 Grooming-prosessi

Brackenridge ja Fasting (2005, 4) ovat todenneet monien urheilussa esille tulleiden hyväksikäyttötapausten liittyvän niin sanottuun grooming-prosessiin. Groomingilla tarkoitetaan lapsen houkuttelemista seksuaaliseen kontaktiin aikuisen kanssa tietoisesti ja tavoitteellisesti tai lapsen houkuttelemista toimimaan seksuaalisella tavalla. Grooming perustuu sellaisten luottamuksellisten olosuhteiden ja suhteen luomiseen tekijän ja uhrin välille, joissa lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö on mahdollista. Kun tekijä luo luottamuksellisen suhteen uhriin, voi siinä olla lopulta tarkoituksena seksuaalinen

hyväksikäyttö joko kasvokkain fyysisessä kontaktissa tai verkossa ilman tapaamista. (Pelastakaa lapset ry 2018, 8).

Groomingia on esitetty olevan kolmea eri tyyppiä:

1) fyysinen grooming, missä kosketellaan sopimattomasti uhria tilanteissa, joissa se näyttää ulkopuoliselle, että koskettelu on tarpeellista. Esimerkiksi voimistelussa autetaan voimistelijaa,

2) Psykologinen grooming. Valmentaja puhuu valmennettavalleen ja tämän vanhemmille jatkuvasti siitä kuinka valmennettavan täytyisi harjoitella enemmän valmentajan kanssa. Näin he viettävät enemmän aikaa yhdessä,

3) Sosiaalisen ympäristön tai yhteisön kautta tapahtuva grooming. Valmentaja on luonut itselleen niin hyvän maineen, että kukaan ei uskalla kyseenalaistaa hänen tekemisiään ja valmentajan hyvä maine on hänen alibinsa. (Brackenridge & Fasting 2005, 4.)

Urheilussa esiintyvä grooming-prosessi alkaa hitaasti ja luottamuksen luominen uhrin ja tekijän välille voi kestää jopa vuosia. Tekijän toiminta on systemaattista, vakaata ja luotettavaa, jotta hän välttää paljastumisen. Tekijän puolelta teon valmistelu on tärkeää, koska näin hän saa teon näyttämään siltä kuin sitä olisi haluttu, vaikka häirintä on ehdottomasti ei haluttua. (Brackenridge & Fasting 2005, 3.)

Urheilussa groomingin on katsottu olevan helppoa, koska valmentaja tai muu vastaava henkilö voi kasvattaa asteittain luottamusta urheilijaan tarjoamalla urheilijalle mahdollisuuden voittamiseen tai mitaleihin. Grooming-prosessi antaa myös aineettomia palkintoja, kuten erityisyyden tunne, korkea itsetunto, luottamus, turvallisuus, ylemmyyden tunne. Valmentaja kasvattaa ja suojelee naisurheilijaa vanhemmuuden kaltaisella suhteella tarjoamalla sekoituksen kuria ja kiintymystä, mistä urheilija tulee lopulta riippuvaiseksi. Lopulta urheilija voi joutua loukkuun, koska ohjeiden noudattaminen varmistetaan käyttämällä uhkaamista joukkueesta pois joutumisella tai etujen ja palkintojen pois ottamisella. Asteittainen luottamuksen rakentaminen valmentajan ja urheilijan välillä voi lopulta johtaa vahvaan emotionaaliseen siteeseen ja jopa siihen, että urheilija rakastuu valmentajaansa. (Brackenridge & Fasting 2005, 4.)

4.3.3 Grooming rikoslaissa

Lapsen houkuttelemisesta seksuaalisiin tarkoituksiin säädetään rikoslaissa seuraavaa:

"Joka ehdottaa tapaamista tai muuta kanssakäymistä lapsen kanssa siten, että ehdotuksen sisällöstä tai olosuhteista muuten ilmenee tekijän tarkoituksena olevan 17 luvun 18 §:n 1 momentissa tarkoitettulla tavalla valmistaa kuvia tai kuvatallenteita, joissa sukupuolisiveellisyyttä loukkaavasti esitetään lasta, taikka kohdistaa lapseen tämän luvun 6 tai 7 §:ssä tarkoitettu rikos, on tuomittava lapsen houkuttelemisesta seksuaalisiin tarkoituksiin sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

Jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, lapsen houkuttelemisesta seksuaalisiin tarkoituksiin tuomitaan myös se, joka houkuttelee kahdeksatoista vuotta nuoremman henkilön ryhtymään sukupuoliyhteyteen tai muuhun seksuaaliseen tekoon 8 a §:ssä tarkoitettulla tavalla taikka esiintymään sukupuolisiveellisyyttä loukkaavassa järjestetyssä esityksessä.

Edellä 2 momentissa tarkoitettun rikoksen yritys on rangaistava" (RL 20:8 b §.)

Grooming edeltää lapsen seksuaalisen hyväksikäytön tai törkeän hyväksikäytön yritystä, joten mikäli teko on edistynyt hyväksikäyttörikoksen yritykseen, ei tekijää rangaista erikseen groomingista. Houkuttelurikoksen täyttyminen ei edellytä tekijän ja lapsen tapaamista. Jo pelkästään se, että tekijä ehdottaa kanssakäymistä on rangaistavaa. Jos tähän ehdotukseen sisältyy tapaaminen, on teon usein katsottu edenneen hyväksikäyttörikoksen yritykseen. (Ojala 2012, 97.)

4.3.4 Lasten ja nuorten kanssa toimivien vapaaehtoisten rikostaustan selvittäminen

Noin 500 000 suomalaisen arvioidaan toimivan huoltajina, valmentajina, toimitsijoina tms. tehtävissä liikuntaseuroissa. (Hossain ym. 2013, 5.) Vuonna 2014 voimaan tullut Laki lasten kanssa toimivien vapaaehtoisten rikostaustan selvittämisestä (28.2.2014/148) antaa muun muassa urheiluseuroille mahdollisuuden pyytää rikostaustaote uudesta ohjaajasta tai valmentajasta, mikäli lain 5 § täyttyy. Tarkastusoikeutta käyttämällä voidaan löytää ohjaajiksi tai valmentajiksi hakeutuvien joukosta esimerkiksi aiemmin seksuaalirikoksesta tuomitut henkilöt. (Laki lasten kanssa toimivien vapaaehtoisten rikostaustan selvittämisestä 148/2014.)

Lain 1 § määrittää lain tarkoituksen.

"Tämän lain tarkoituksena on suojella alaikäisen henkilökohtaista koskemattomuutta ja siten edistää ja turvata alaikäisen kasvua, kehitystä ja hyvinvointia."

Lain 4 § määrittää alaikäisten henkilökohtaista koskemattomuutta turvaavia toimia.

"Vapaaehtoistehtävän järjestäjän on luotava toimintaansa koskevia ohjeita tai menettelytapoja, jotka ovat tarpeellisia tämän lain tarkoituksen toteuttamiseksi sekä arvioitava ne vapaaehtoistehtävät, joihin valittavien vapaaehtoisten rikostausta on tarkoitus selvittää."

Lain 5 § määrittää kenellä on oikeus pyytää rikosrekisteriote.

"Vapaaehtoistehtävän järjestäjällä on oikeus pyytää Oikeusrekisterikeskukselta rikosrekisterilain (770/1993) 6 §:n 2 momentissa tarkoitettu rikosrekisteriote vapaaehtoisesta, jos vapaaehtoistehtävän järjestäjä on antamassa vapaaehtoiselle tehtävän, johon kuuluu:

1) säännöllisesti ja olennaisesti alaikäisen opetusta, ohjausta, hoitoa, huolenpitoa tai muuta yhdessäoloa alaikäisen kanssa;

2) henkilökohtainen vuorovaikutus alaikäisen kanssa; ja

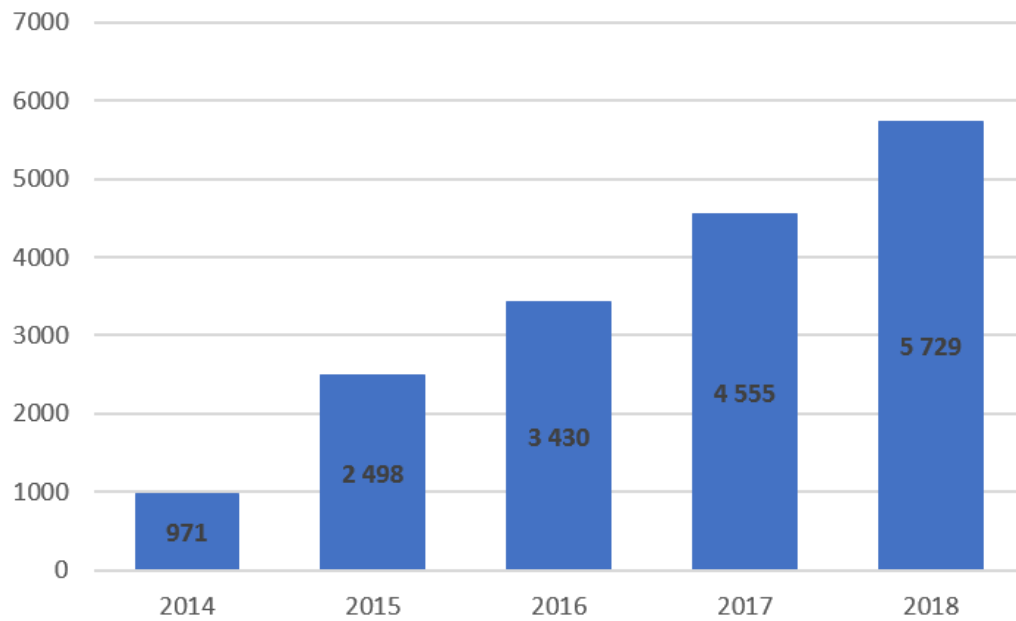
3) tehtävän hoitaminen yksin tai sellaisissa olosuhteissa, joissa alaikäisen henkilökohtaista koskemattomuutta ei tämän lain 4 §:ssä tarkoitetuista toimista huolimatta voida kohtuudella turvata.

Oikeus pyytää 1 momentissa tarkoitettua rikosrekisteriotetta koskee myös henkilön valitsemista sellaiseen koulutukseen tai valmennukseen, joka on edellytyksenä 1 momentissa tarkoitettun tehtävän hoitamiselle."

Rikosrekisteriotteen antaminen edellyttää lain 6 § mukaan suostumusta vapaaehtoiselta.

Oikeusrekisterikeskuksen tilastojen mukaan lasten ja nuorten kanssa toimivien vapaaehtoisten rikostaustaotteiden luovutusmäärät ovat olleet kasvussa (kuva 2). Lain tultua voimaan 1.5.2014 taustaotteita luovutettiin loppuvuonna 2014 971 kappaletta. Vuonna 2017 otteita luovutettiin 4 555 kappaletta ja vuonna 2018 5 729 kappaletta. (Oikeusrekisterikeskus 2019.) Rikosrekisteriote on maksullinen ja tarkastamisen jälkeen se tulee toimittaa viipymättä vapaaehtoiselle. (Oikeusrekisterikeskus 2014.)

Kuva 2. Lasten ja nuorten kanssa toimivien vapaaehtoisten rikostaustaotteiden luovutusmäärät (Oikeusrekisterikeskus 2019).

5 LIIKUNNAN JA URHEILUN SEKSUAALISEN HÄIRINNÄN TUTKIMUKSET JA SELVITYKSET SUOMESSA

Suomen urheilun eettinen keskus SUEK ry on tehnyt selvityksiä seksuaalisesta häirinnästä liikunnassa ja urheilussa. Yksi SUEKin tehtävistä on tuottaa ja välittää tutkimustietoa urheiluyhteisöille ja yhteiskunnallisille toimijoille erilaisista ilmiöistä, joissa on tunnistettu tietotarve. SUEKin tavoitteena on edistää eettisesti kestäväää liikunta- ja urheilukulttuuria. (SUEK 2019.)

5.1 Seksuaalinen häirintä tenniksessä

SUEK:n selvityksessä kansainväliseen kilpailutoimintaan vuosina 2008–2018 osallistuneiden suomalaisurheilijoiden kokemasta häirinnästä ilmeni, että seksuaalista häirintää oli havainnut, kokenut tai havainnut ja kokenut yhteensä 15 pelaajaa. Kaksi pelaajaa oli kokenut fyysistä häirintää ja seitsemän oli kokenut sanallista häirintää. Häirintä oli kohdistunut yksinomaan naispelaajiin ja häiritsijät olivat olleet pääsääntöisesti lajin parissa toimivia miehiä. Häirintätapauksista oli aikaa useita vuosia. Selvityksessä kohdejoukko oli 426 kappaletta ja vastauksia saatiin 92 kappaletta. Häirinnän yleisyydestä ei voida tehdä yleistettäviä johtopäätöksiä muun muassa alhaisen vastausprosentin vuoksi. (Hentunen ym. 2018.)

5.2 Häirintä jalkapallo- ja jääkiekkomaajoukkueissa

SUEK julkaisi syyskuussa 2018 selvityksen pelaajien kokemasta seksuaalisesta ja sukupuoleen perustuvasta häirinnästä jalkapallo- ja jääkiekkomaajoukkueissa. Tutkimukseen vastanneista 496 henkilöstä, vuonna 2017–2018 maajoukkueissa pelanneista miehistä, naisista, tytöistä ja pojista, yhteensä 19 henkilöä oli kokenut seksuaalista häirintää maajoukkueissa (Hentunen ym. 2018).

Pelaajauransa aikana 54 henkilöä oli kokenut tai havainnut seksuaalista tai sukupuoleen perustuvaa häirintää. 32 henkilöä oli kokenut tai havainnut häirintää maajoukkueessa ja 22 muualla kuin maajoukkue toiminnassa. Eniten häirintää olivat kokeneet naispuoliset jääkiekkoilijat 19 kappaletta. Miespuolisten häirintää kokeneiden määrä oli 11 kappaletta, joista 10 nuorten joukkueissa. Jalkapallossa häirintää kokeneiden naisten määrä oli 18 kappaletta ja miesten 6 kappaletta. Yhteensä kaikista 54 häirintää kokeneesta 36 oli

nuorten joukkueista, joista kaksi oli nähnyt häirintätapauksen, muttei kokenut sitä itse. (Hentunen 2018.)

Viisi henkilöä oli kokenut fyysistä seksuaalista häirintää, joista kaksi vuosina 2017–2018. Näissä kahdessa tapauksessa oli sopimattomasti paljasteltu tai esitelty intiimialueita suihkussa. Kolme muuta tapausta oli tapahtunut ennen vuotta 2017 ja niissä oli kysymys pukuhuone- ja suihkutirkistelystä. Nämä kolme tapausta kohdistuivat jääkiekon poikapelaajiin. (Hentunen ym. 2018).

5.3 Rikosilmoitukseen asti johtaneiden tapausten määrä 2016–2017

Turpeinen (2018) on selvittänyt poliisin tietoon tulleiden seksuaalirikosten määrää 2016–2017 amk-opinnäytetyössään vuonna 2018. Tutkimusaineistona käytettiin poliisiasiantietojärjestelmään (Patja) kirjattuja rikosilmoituksia. Aihealueeseen liittyvät rikosilmoitukset haettiin järjestelmästä käyttämällä hakusanahakua, joten kaikki poliisille ilmoitetut teot liikunnan ja urheilun parissa eivät nousseet esiin.

Tutkimusaineisto piti sisällään 627 rikosilmoitusta, joista 145 oli tapahtunut liikunnan ja urheilun parissa. Vuositasolla eroa ilmoitusten määrässä ei tutkimuksen mukaan juuri ollut, sillä vuonna 2016 ilmoituksia oli 72 ja vuonna 2017 73 kappaletta. Rikosnimikkeistä useimmiten esiintyi lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö 45 kertaa. Seuraavaksi eniten rikosnimikkeistä esiintyi sukupuolisiveellisyyden julkinen loukkaaminen 32 kertaa, seksuaalinen ahdistelu 28 kertaa ja salakatselu 23 kertaa.

Tutkimuksen tulokset osoittivat, että rikosilmoituksia oli 20 eri lajissa tai urheilumuodossa. Eniten ilmoituksia oli kirjattu uintiin liittyen, yhteensä 55 rikosilmoitusta. Seuraavaksi eniten ilmoituksia oli kuntosaliin liittyen, 23 kappaletta. Tanssin ja jalkapalloon liittyen oli 10 ilmoitusta, ratsastukseen 9 ilmoitusta ja jääkiekkoon liittyen 8 ilmoitusta.

Tutkimus osoitti saman havainnon kuin kansainvälisissä tutkimuksissa: rikoksesta epäilty on useimmiten mieshenkilö. Kaikista ilmoituksiin kirjatuista epäillyistä miespuolinen henkilö oli epäiltynä yhteensä 189 kertaa ja nainen 5 kertaa. Epäiltyjen suuri määrä verrattuna rikosilmoituksiin selittyi sillä, että samassa rikosilmoituksessa saattoi olla useampia rikosnimikkeitä, joissa oli useita epäiltyjä tai sama henkilö oli epäiltynä useampaan rikosnimikkeeseen.

Tutkimuksen havaintona oli, että liikunnan ja urheilun parissa tapahtuneissa seksuaalirikoksissa uhrina on useimmiten naispuolinen alle 16-vuotias henkilö. Kaikista tiedossa olleista 154 uhrista 95 oli iältään alle 16-vuotiaita.

Urheilun kilpailu- ja harrastustoimintaan liittyneitä rikosilmoituksia oli kirjattu 48 rikosilmoitusta. Omaehtoiseen liikuntaan liittyen ilmoituksia oli 97 kappaletta. Kilpailu- ja harrastustoimintaan liittyy vahvasti valmentajan läsnäolo tapahtumissa. Esille nousseissa ilmoituksissa oli kuusi tapausta, missä oli kyseessä valmentaja-valmennettava -asetelma. Näissä tapauksissa kaikki uhrit olivat iältään 18 vuotta tai tätä nuorempia.

5.4 Häirintä suomalaisessa kilpaurheilussa

Suomalaisessa kilpaurheilussa tapahtuvaa häirintää koskeva tutkimus julkaistiin syyskuussa 2020. Tutkimuksen käynnisti SUEK syksyllä 2019. Kyselyyn vastasi yli 9 000 urheilijaa, joista naisia 4 751 ja miehiä 4 236. Tarkoituksena oli tutkia, ilmeneekö kilpaurheilussa häirintää, millaista häirintää on ollut ja ketkä mahdolliseen häirintään ovat syyllistyneet. Tutkimukseen osallistujat olivat vähintään 16-vuotiaita lisenssikilpaurheilijoita, jotka osallistuvat lajiliiton alaiseen kilpaurheilutoimintaan sekä SM-liigajoukkueiden pelaajat. (SUEK 2020.)

Tutkimuksen tulokset osoittivat, että seksuaalinen ja sukupuolinen häirintä on urheilussa yleistä, mutta ei yleisempää kuin muualla yhteiskunnassa. Häirinnän nähtiin kytkeytyvän urheilun kulttuurisiin rakenteisiin, kuten sukupuolten väliseen epätasa-arvoon. Vastaajista 26 % oli kokenut seksuaalista häirintää. Naiset olivat kokeneet seksuaalista häirintää useammin kuin miehet (naiset 32 % / miehet 19 %). Sukupuolista häirintää kokeneita naisia oli 23 % ja miehiä 3 %. Naiset olivat havainneet seksuaalista tai sukupuolista häirintää miehiä useammin (naiset 26 % / miehet 12 %). (SUEK 2020.)

Seksuaalisen häirinnän muodoista yleisintä oli yleinen häiritsevä puhe, joka ilmenee loukkaavina seksuaalissävyytteisinä vitseinä, urheilijan vartaloon kohdistuvina epäasiallisina kommentteina sekä seksuaalivähemmistöihin kohdistuvina loukkaavina vitseinä. Tällaista häiritsevää puhetta oli kokenut 24 % naisista ja 17 % miehistä. Toiseksi yleisin seksuaalisen häirinnän muoto oli sanallinen seksuaalinen häirintä (naiset 12 % / miehet 4 %). Tutkimuksessa ilmeni, että fyysistä seksuaalista häirintää oli kokenut neljä

prosenttia naisista ja prosentti miehistä. Seksuaalisen painostuksen kohteeksi oli joutunut 70 ja raiskauksen tai sen yrityksen kohteeksi 14 urheilijaa. (SUEK 2020.)

Häirintäkokemuksia oli eniten 20–25-vuotiaalla urheilijoilla. Kokemukset seksuaalisesta ja sukupuoleen kohdistuvasta häirinnästä yleistyivät kilpailun tason noustessa, ja eniten häirintäkokemuksia ja -havaintoja oli aikuisten maajoukkue-tason urheilijoilla. Naiset olivat kokeneet seksuaalista häirintää eniten miesten taholta (55 %) ja miehet toisilta miehiltä (67 %). Seksuaalisen ja sukupuolisen häirinnän kokeminen oli erityisen todennäköistä nuorilla naisilla. Suurin todennäköisyys kokea seksuaalista häirintää oli 16-vuotiailla nuorilla naisilla (57 %), jotka kilpailivat aikuisten maajoukkue-tasolla. (SUEK 2020.)

6 TUTKIMUSKYSYMYKSET

Suomessa tapahtuu vuosittain noin 3 500 seksuaalirikosta. Vuosina 2016–2017 rikosilmoitukseen asti johtaneita tapauksia liikunnan ja urheilun piirissä ilmeni 145, kun tapauksia haettiin hakusanahauulla (Turpeinen 2018).

Tutkimuskysymykset, joihin tällä työllä haetaan vastauksia, ovat:

1. Kuinka monta rikosilmoitukseen asti johtanutta seksuaalirikosta on tapahtunut liikunnan ja urheilun parissa Suomessa vuonna 2018 ja minkälaisista tapauksista on kysymys?

Alakysymys: Onko ilmoitettujen rikosten määrässä tapahtunut merkittävää muutosta vuosina 2016–2018?

2. Miten poliisille vuosina 2016–2018 ilmoitettujen liikunnassa ja urheilussa tapahtuneiden seksuaalirikosten tapaukset ovat päättyneet poliisissa?

Alakysymykset: Kuinka moni jutuista on edennyt syyteharkintaan saakka ja kuinka suuri osuus on päätetty poliisissa ja millä perusteilla?

6.1 Tutkimusmenetelmät

Tässä opinnäytetyössä tarkastellaan poliisille ilmoitettuja seksuaalirikoksia, joiden voidaan katsoa tapahtuneen liikunnan ja urheilun parissa vuonna 2018. Työssä tuloksia verrataan vuosien 2016–2017 vastaaviin tuloksiin. Rikoksia tarkastellaan määrällisesti sekä kuvataan, minkälaisesta ja -laajuisesta ilmiöstä on kyse ja mitä ilmoituksille on tapahtunut rikosilmoituksen teon jälkeen. Tutkimusaineisto koostuu rikosilmoituksista, joiden tietoja kuvataan valituilla muuttujilla määrällisesti. Ilmoituksista tarkastellaan myös teon kuvausta. Tutkimuksen tekeminen edellytti tutkimusluvan hakemista ja tietosuojaa koskevan vaikutustentarvioinnin tekemistä.

Tutkimuseettisesti on oleellista, että tietoja käsitellään tapauksiin liittyvien henkilöiden anonymiteetti säilyttäen. Poliisin rekisteritietojen läpikäynnissä henkilötietoja ei talleteta mihinkään ulkopuoliseen tallennusalustaan ja tutkimusaineisto anonymisoidaan. Henkilöiden tiedoista käsitellään uhrin ja epäillyn sukupuolta (M/N), ikää, kansalaisuutta (suomalainen/ulkomaalainen) sekä rikoksesta epäillyn ja uhrin suhdetta toisiinsa nähden. Tutkimustuloksissa ikä sijoitetaan taulukkoon uhrin osalta seuraavasti: alle 16, 16–17, 18–

29, 30–39, 40–49, yli 60. Epäillyn osalta ikä esitetään seuraavasti: alle 15, 15–17, 18–29, 30–39, 40–49, yli 50.

Urheilulajien osalta kirjaan tuloksiin näkyviin minkä lajin parissa poliisille kirjattu rikosilmoitus on tapahtunut. Tutkimuksen tulokset esitetään siten, että henkilöitä ei pystytä yhdistämään tutkimuksen tuloksiin.

Rikosilmoituksista haetaan seuraavia tietoja:

R-numero, Rikosnimike, Urheilulaji, Tekopaikka (ei paikkakunta), Rikosilmoituksen tekijä (esim. huoltaja tai valmentaja), Rikoksen teonkuvaus, Uhrin sukupuoli, Uhrin ikä, Uhrin kansalaisuus, Uhrin asema, Tekijän sukupuoli, Tekijän ikä, Tekijän kansalaisuus, Tekijän asema, Onko tekijä rakentanut suhdetta uhriin, Jutun Tila.

Kananen (2015, 29) toteaa, että niin laadullisessa kuin muissakin tutkimustyypeissä tuotetaan tutkimuksen kohteena olevaan ongelmaan ratkaisu tai ymmärrys. Tutkija ei kuitenkaan ryhdy työhön ongelman poistamiseksi, vaan tutkimuksessa esitetään ratkaisu tai kuvaus ilmiöstä. (Kananen, 29.) Tämän työn yhtenä tarkoituksena on kuvata liikunnan ja urheilun parissa tapahtuvia seksuaalirikoksia ja selvittää rikosten laajuutta ja keskeisiä piirteitä laadullisia ja määrällisiä menetelmiä käyttäen. Tutkimuksen tuloksia kuvataan määrällisesti taulukoiden muodossa sekä sanallisesti avaten teonkuvauksia.

Laadullisessa tutkimuksessa ongelmana voi olla jonkin asian/ilmiön ymmärtäminen. Tutkimusongelmasta johdetaan tutkimuskysymykset, jotka tuottavat aineiston avulla vastaukset asetettuun tutkimusongelmaan. Tutkimusongelma pyritään ratkaisemaan menetelmien kokonaisuudella, jota kutsutaan tutkimusotteeksi tai lähestymistavaksi. Vaihtoehtoisina tutkimusotteina voidaan käyttää laadullista tai määrällistä lähestymistapaa. (Kananen 2015, 45, 55, 63.)

Laadullinen tutkimus mahdollistaa ilmiön ymmärtämisen ja voi olla ilmiön kuvaamisessa parempi kuin luvuilla ilmaistu kvantitatiivinen tutkimus. Tutkimuksessa voidaan kuitenkin käyttää eri tutkimusotteita myös rinnakkain tai peräkkäin. Tämä tarkoittaa sitä, että esimerkiksi kvantitatiivisen tutkimuksen tuloksia voidaan täydentää laadullisella tutkimuksella. (Kananen 2015, 71.) Alasuutari (2011, 32) toteaa, että kvantitatiivista ja kvalitatiivista analyysia voidaan soveltaa samassa tutkimuksessa ja tutkimusaineiston analyysissa. Miltei kaiken kerätyn tiedon voi muuttaa numeerisesti esitettävään muotoon ja sillä ei ole merkitystä, miten aineisto on kerätty. Määrällinen tarkastelu ei aina

automaattisesti tarkoita sitä, että käytetään tilastotieteen menetelmiä vaan aineistoa voidaan kuvailla myös laadullisesti numeroiden kautta. (Valli 2018, 248.) Tässä tutkimuksessa on kyse eri tutkimusotteiden yhdistämisestä. Järjestelmistä kerätty tieto esitetään taulukoiden muodossa ja lisäksi tietoa avataan tekstin muodossa tapahtumien ymmärtämiseksi. Taulukoilla ja kuvioilla voidaan parantaa tekstin luettavuutta (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara 2014, 322).

Sovellan opinnäytetyössäni monimenetelmäisyyttä. Monimenetelmäisyyttä kuvataan triangulaationa, joka on muiden menetelmien yhdistelmä, jolla ratkaisua etsitään. Aineistonkeruu- ja analyysimenetelminä käytetään kvalitatiivisia ja kvantitatiivisia menetelmiä. Näin tutkittavasta ilmiöstä saadaan monipuolinen ja syvälinen kuva. (Kananen, 76, 327.)

Kvantitatiivinen tutkimus voidaan tehdä kerätyistä tilastoista, rekistereistä tai tietokannoista. Näissä tilanteissa ongelmallista voilla se, että tiedot on kerätty alun perin jotain tiettyä tarkoitusta varten, jolloin ne sopivat vain harvoin sellaisenaan asetetun tutkimusongelman ratkaisuun. (Kananen 2015, 74.) Tässä työssä asetettujen tutkimusongelmien ratkaisemiseksi ei olisi ollut mahdollista hankkia aineistoa millään muulla tavoin kuin käyttämällä Patja-järjestelmään kirjattavien rikosilmoitusten hakumenetelmää.

6.2 Tutkimusaineisto

Tämän työn tutkimusaineisto on kerätty poliisiasiain tietojärjestelmästä (Patja ja Rikitrip) käyttämällä ennalta valittuja hakusanoja. Patja-tietokantaan kirjataan kaikki poliisille tulevat rikosilmoitukset. Rikosilmoitus on esitutinnan käynnistämisen perusasiakirja, mikä kirjataan aina kun on syytä epäillä rikoksen tapahtuneen (Poliisihallitus 2013). Rikitrip-tietokanta sisältää Patjan tutkintailmoitukset, joita ei ole erikseen salattu. Tietokantoja päivitetään joka päivä aamuyöllä, jolloin sinne viedään edellisen vuorokauden uudet sekä muuttuneet ilmoitukset. (Rikitrip-pikaohje.) Rikitrip-tietokannan tietojen läpikäynti valituilta vuosilta sopi tässä tutkimuksessa poliisille ilmoitettujen liikunnan ja urheilun parissa tapahtuneiden seksuaalirikosten esille hakuun vuodelta 2018. Opinnäytetyön toteuttamiseksi hyödynsin aiemman tutkimukseni (Turpeinen 2018) tuloksia vuosilta 2016–2017 ja laajensin aineistoa kattamaan vuoden 2018. Jotta tutkimuksen tulokset olisivat vertailukelpoisia aiempaan tutkimukseen (Turpeinen 2018), on tässä työssä käytetty hakusanoja samoja hakusanoja kuin aiemmassa työssä. Patja-

tietokannan käyttäminen oli edellytys sille, että pystyttiin selvittämään rikosilmoituksen tila ja mahdollinen poliisin tekemä päätös perusteluineen.

Tätä opinnäytetyötä varten tehdyt aineistohaut on suoritettu myönnetyn tutkimusluvan mukaisesti Jyväskylän poliisilaitoksen tiloissa. Tutkimusaineiston haku tehtiin aikavälillä 23.–29.10.2019. Työssä on eritelty käsitteet liikunta ja urheilu samalla tavalla kuin aiemmassa opinnäytetyössä (Turpeinen 2018). Liikunta-käsite pitää sisällään liikunnan omaehtoisen harrastamisen parissa tapahtuneet rikosilmoitukset ja urheilu-käsite pitää sisällään ohjatun/organisoidun urheilun parissa tapahtuneiksi kirjatut rikosilmoitukset.

Jotta pystyin vertailemaan saatuja tuloksia aiempaan työhöni, käytin hakusanoina samoja hakusanoja kuin aiemmassa tutkimuksessani (Turpeinen 2018). Hakusanoina käytettiin katkaistua hakua 17 urheilulajista sekä sanoista liikunta ja urheilu. Tarkastelussa olevat urheilulajit valittiin vuonna 2017 tehdystä lajiliittojen lisenssiselvityksestä, mistä ilmenee 9-, 11-, 13-, ja 15-vuotiaiden urheiluseurassa harrastamat lajit LIITU-tutkimuksen mukaan. (Lämsä ym. 2017, 19.) Hakusanat olivat: Jalkapal* or Suunnis* or Tanssi* or Koripall* or Judo or Salibandy or Jääkiek* or Jääpal* or Yleisurh* or Uinti* or Pesäpal* or Lentopal* or Golf or Voimiste* or Kuntosal* or Ratsast* or Amerikkalain* or Urheil* or Liikun*.

Suoritetuissa hauissa käytettiin asianimikkeenä samoja rikosnimikkeitä kuin 2018 suoritetussa tutkimuksessa (Turpeinen 2018): 'RAISKAUS' or 'TÖRKEÄ RAISKAUS' or 'PAKOTTAMINEN SEKSUAALISEEN TEKOON' or 'SEKSUAALINEN HYVÄKSIKÄYTTÖ' or 'SEKSUAALINEN AHDISTELU' or 'LAPSEN SEKSUAALINEN HYVÄKSIKÄYTTÖ' or 'TÖRKEÄ LAPSEN SEKSUAALINEN HYVÄKSIKÄYTTÖ' or 'SEKSIKAUPAN KOHTEENA OLEVAN HENKILÖN HYVÄKSIKÄYTTÖ' or 'SEKSUAALIPALVELUJEN OSTAMINEN NUORELTA' or 'LAPSEN HOUKUTTELEMINEN SEKSUAALISIIN TARKOITUKSIIN' or 'SUKUPUOLISIVEELLISYYTTÄ LOUKKAAVAN LASTA KOSKEVAN ESITYKSEN SEURAAMINEN' or 'PARITUS' or 'TÖRKEÄ PARITUS' or 'SUKUPUOLISIVEELLISYYDEN JULKINEN LOUKKAAMINEN' or 'SUKUPUOLISIVEELLISYYTTÄ LOUKKAAVA MARKKINOINTI' or 'SUKUPUOLISIVEELLISYYTTÄ LOUKKAAVAN LASTA ESITTÄVÄN KUVAN HALLUSSAPITO' or 'TÖRKEÄ SUKUPUOLISIVEELLISYYTTÄ LOUKKAAVAN LASTA ESITTÄVÄN KUVAN LEVITTÄMINEN' or 'SUKUPUOLISIVEELLISYYTTÄ LOUKKAAVAN KUVAN LEVITTÄMINEN' or 'SUKUPUOLIIHTEYS LÄHISUKULAISTEN KESKEN' or 'LAPSEN SEKSUAALISEN HYVÄKSIKÄYTÖN

YRITYS' or 'LAPSEN TÖRKEÄN SEKSUAALISEN HYVÄKSIKÄYTÖN YRITYS' or 'SALAKATSELU' or 'RAISKAUKSEN YRITYS' or 'TÖRKEÄN RAISKAUKSEN YRITYS'

Vuosiluku 2018 ja edellä mainitut hakusanat antoivat RikiTripissä 332 osumaa. Nämä ilmoitukset käytiin manuaalisesti läpi ja ilmoitusten joukosta poimittiin ilmoitustekstin perusteella ne jutut, jotka olivat tapahtuneet liikunnan ja urheilun parissa. Juttuja löytyi yhteensä 54 kappaletta. Vuonna 2016 juttuja löytyi 306 ilmoituksen joukosta 72 ja vuonna 2017 321 ilmoituksen joukosta 73 (Turpeinen 2018).

Tulosten ulkopuolelle on jätetty jutut, joissa tapahtumapaikkana on ollut urheilutila tai paikka, mutta jutun henkilöt eivät liittyneet tilan käyttöön millään muulla tavalla kuin että he oleskelivat siellä tai olivat läpikulkumatkalla. Tällaisia tapauksia oli esimerkiksi tilanteet, joissa henkilö kulkee urheilukentän tai urheilutilan läpi joutuen seksuaalirikoksen uhriksi, mutta osapuolet eivät liity urheilun harrastamiseen.

Hakutulosten luotettavuutta arvioitaessa on muistettava, että kyseessä on tutkijan tulkinta rikosilmoitustekstistä ja siitä, liittyykö asia urheiluun tai liikuntaan. Ilmoitusten suuren määrän vuoksi on huomioitava inhimillisen virheen mahdollisuus eli joku ilmoitus on voinut jäädä huomioimatta eikä se näy tuloksissa. On tärkeää huomata, että valittu lajiluettelo ei ole kattava ja hakusanoilla ei näin ollen ole löytynyt kaikkia poliisille ilmoitettuja tapauksia.

6.2.1 Jutun tilan luokittelujen esille haku

Patja-järjestelmässä ilmoitukset voivat olla useassa eri tilassa. Tässä tutkimuksessa tarkastelen jutun tilaa neljässä eri kategoriassa. Mikäli ilmoitus on avoin, näkyy se järjestelmässä merkinnällä AV. Jos ilmoitus on keskeytetty, näkyy se tilassa KE. Jos ilmoitus on päätetty poliisin päätöksellä saattamatta sitä syyttäjälle syyteharkintaan, on se tilassa TP. Jos ilmoitus on päätetty poliisissa saattamatta sitä syyteharkintaan, saattaa se olla rajoitettu poliisin esityksestä syyttäjän päätöksellä. Tällöin ilmoituksen tila on TP, mutta päätöksen perusteluista näkyy, että ilmoitus on rajoitettu syyttäjän päätöksellä. Mikäli ilmoitus on päätetty poliisissa ja lähetetty syyttäjälle syyteharkintaan näkyy se tilassa TP SJÄ. Aineiston analyysissä käytän merkintöjä AV, KE, TP ja TP SJÄ.

Kävin läpi Patja järjestelmästä 25.11–26.11.2019 Jyväskylän poliisilaitoksella vuosilta 2016–2018 esille nousseiden juttujen päätökset liikunnan ja urheilun parissa tapahtuneista seksuaalirikoksista. Juttuja oli yhteensä 199. Vuoden 2016 rikosilmoitusten osalta esille nousi tutkimuksen kannalta tekninen ongelma, kun osa jutuista oli siirtynyt järjestelmästä arkistopuolelle eikä juttujen päätösperusteita ollut mahdollista nähdä. Jutun tilan sain selville, mutta en perusteita siitä, miksi juttu oli päätetty poliisissa saattamatta sitä syyteharkintaan. Näin ollen vuoden 2016 osalta tilastoissa on puute TP-merkinnän juttujen päätösperusteissa.

7 AINEISTON ANALYYSI JA TUTKIMUKSEN TULOKSET

7.1 Rikosilmoituksiksi kirjatut seksuaalirikokset liikunnassa ja urheilussa vuonna 2018

Tutkimuksessa käytettiin hakusanahakua liikunnassa ja urheilussa tapahtuneiden poliisille ilmoitettujen seksuaalirikosten esille hakemiseksi Rikitrip-järjestelmästä, joka hakee tiedot Patja-järjestelmästä, johon rikosilmoitukset kirjataan. Luvussa 6.2 esitellyt hakusanat antoivat yhteensä 332 osumaa. Saadut ilmoitukset käytiin läpi yksitellen ja niistä luokiteltiin ilmoitukset, jotka olivat ilmoitustekstin perusteella tapahtuneet liikunnan ja urheilun parissa. Vuodelta 2018 ilmoituksia löytyi yhteensä 54 kappaletta. Näissä ilmoituksissa oli yhteensä 69 rikosnimikettä, joista seksuaalirikosnimikkeitä oli 65. Esille nousi ilmoituksia 15 eri lajista/liikuntamuodosta. (Taulukko 2.)

Vuonna 2016 esille nousseita ilmoituksia oli 72 ja vuonna 2017 73 kappaletta (Turpeinen 2018).

Taulukko 2. Liikunnan ja urheilun parissa tapahtuneiksi kirjattujen seksuaalirikosten määrä (kpl) poliisirekisterissä vuosina 2016–2018.

	2016	2017	2018	Yhteensä
Rikosilmoituksia (kpl)	72	73	54	199
Nimikkeitä yhteensä (kpl)	100	101	69	270
Seksuaalirikosnimikkeitä (kpl)	88	89	65	242
Eri urheilu/liikuntamuotoja (kpl)	16	13	15	24

7.1.1 Rikosnimikkeet 2018

Rikosilmoituksista nousi esille useita eri seksuaalirikosnimikkeitä. Nimikkeistä useimmiten toistui lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö, yhteensä 20 kertaa. Tämä on 31 % kaikista ilmoituksissa esiintyneistä seksuaalirikosnimikkeistä. Vuonna 2017 osuus oli 23 % ja vuonna 2016 28 %. (Taulukko 3.)

Seksuaalinen ahdistelu esiintyi vuoden 2018 ilmoituksissa 10 kertaa, sukupuolisiveellisyyden julkinen loukkaaminen seitsemän kertaa ja salakatselu kuusi kertaa. Sukupuolisiveellisyyden julkisen loukkaamisen ilmoitusmäärissä on tapahtunut selkeää laskua aikaisempiin vuosiin nähden. Vuoden 2018 kaikista ilmoituksissa

esiintyneistä seksuaalirikoksista sukupuolisiveellisyyden julkinen loukkaaminen esiintyi seitsemän kertaa, mikä oli 11 % kaikista esiintyneistä seksuaalirikosnimikkeistä. Vuosina 2016 ja 2017 luku oli 18 %. (Taulukko 3.)

Taulukko 3. Liikunnan ja urheilun parissa tapahtuneiksi kirjattujen seksuaalirikosten määrä (kpl) rikosnimikkeen mukaan vuosina 2016-2018.

Nimikkeet, kaikki lajit	2018	2017	2016	Yhteensä
	Kpl	Kpl	Kpl	Kpl
Lapsen houkutteleva seksuaalisiin tarkoituksiin	2	1	5	8
Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö	20	20	25	65
Lapsen seksuaalisen hyväksikäytön yritys	2	3	1	6
Pakottaminen seksuaaliseen tekoon	1	5	2	8
Raiskaus	2	0	2	4
Salakatselu	6	14	9	29
Seksuaalinen ahdistelu	10	9	19	38
Seksuaalinen hyväksikäyttö	4	6	3	13
Seksuaalipalvelujen ostaminen nuorelta	0	0	1	1
Sukupuolisiveellisyyden julkinen loukkaaminen	7	16	16	39
Sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan kuvan levittäminen	1	5	1	7
Sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan lasta esittävän kuvan hallussapito	3	5	1	9
Törkeä lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö	3	3	1	7
Törkeä raiskaus	2	1	2	5
Seksuaaliseen tekoon pakottamisen yritys	0	1	0	1
Raiskauksen yritys	1	0	0	1
Törkeän raiskauksen yritys	1	0	0	1

7.1.2 Lajit/urheilumuodot 2018

Rikosilmoituksiksi kirjatuissa ilmoituksista mainittiin yhteensä 15 eri lajia/liikuntamuotoa. Vuosiin 2016–2017 verrattuna uusina lajeina esille nousivat frisbeegolf, karate, pesäpallo ja tennis. Lajit/liikuntamuodot, joissa rikosilmoituksia ilmeni vuosina 2016–2017, mutta ei vuonna 2018, olivat judo, koripallo, melonta, pyöräily, ratsastus, taitoluistelu, urheiluleiri, urheiluseura ja koulu. Koulun liikuntatunnilla tapahtuneet epäillyt seksuaalirikokset on kirjattu termin liikuntatunti alle. (Taulukko 4.)

Taulukko 4. Liikunnan ja urheilun parissa tapahtuneiksi kirjattujen seksuaalirikosten ilmoituksessa mainitut lajit vuonna 2018.

Lajit/liikuntamuodot
Frisbeegolf
Jalkapallo
Jääkiekko
Karate
Kuntosali
Lenkkeily
Lentopallo
Liikuntatunti
Nyrkkeily
Pesäpallo
Tanssi
Tennis
Uinti
Voimistelu
Yleisurheilu

Esille nousseista lajeista/liikuntamuodoista rikosilmoituksia oli kirjattu eniten uintiin liittyen. Ilmoituksia oli yhteensä 23 kappaletta. Näissä ilmoituksissa oli yhteensä 25 seksuaalirikosnimikettä. Jalkapalloon liittyen ilmoituksia oli 7, joissa oli yhteensä 9 seksuaalirikosnimikettä. Kuntosaliin liittyen ilmoituksia oli 6, joissa oli yhteensä 6 seksuaalirikosnimikettä. Lenkkeilyyn liittyen ilmoituksia oli 4, joissa oli yhteensä 4 seksuaalirikosnimikettä. Muissa esille nousseissa lajeissa rikosilmoituksia oli vähemmän kuin 4. (Taulukko 5.)

Taulukko 5. Liikunnan ja urheilun parissa tapahtuneiksi kirjattujen seksuaalirikosten rikosilmoitusten ja rikosnimikkeiden määrä (kpl) eri lajeissa vuonna 2018.

2018				
	Uinti	Jalkapallo	Kuntosali	Lenkkeily
Rikosilmoituksia	23	7	6	4
Seksuaalirikosnimikkeitä	25	9	6	4

Taulukon 5 neljässä lajissa/liikuntamuodossa esiintyneet rikosnimikkeet on esitetty taulukossa 6. Rikosnimikkeistä useimmiten esiintyi lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö, 12 kertaa. Seksuaalinen ahdistelu esiintyi 9 kertaa, sukupuolisiveellisyyden julkinen loukkaaminen 7 kertaa ja salakatselu 4 kertaa. Muut esille nousseet rikosnimikkeet esiintyivät yhden kerran. Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö -rikosnimike esiintyi useimmiten uintiin liittyvissä ilmoituksissa, yhteensä 8 kertaa. Useimmiten esiintyneistä rikosnimikkeistä sukupuolisiveellisyyden julkinen loukkaaminen esiintyi uintiin liittyvissä ilmoituksissa 5 kertaa ja lenkkeilyyn liittyvissä ilmoituksissa kaksi kertaa. Seksuaalinen ahdistelu esiintyi uintiin liittyvissä ilmoituksissa 4 kertaa ja kuntosaliin liittyvissä ilmoituksissa 4 kertaa.

Vuosina 2016–2017 uintiin liittyviin ilmoituksiin oli kirjattu rikosnimikkeiksi lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö 23 kertaa ja sukupuolisiveellisyyden julkinen loukkaaminen 24 kertaa. (Turpeinen 2018.) Tämä tarkoittaa vuositasolla noin 12 rikosnimikettä, joten em. rikosnimikkeiden määrässä on tapahtunut laskua vuosiin 2016–2017 verrattuna.

Taulukko 6. Liikunnan ja urheilun parissa tapahtuneiksi kirjattujen seksuaalirikosten rikosnimikkeiden määrä (kpl) eri lajeissa vuonna 2018.

Vuosi 2018	Laji			
Nimikkeet	Uinti	Jalkapallo	Kuntosali	Lenkkeily
	Kpl	Kpl	Kpl	Kpl
Lapsen houkuttelemisen seksuaalisiin tarkoituksiin	-	1	-	-
Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö	10	2	-	-
Lapsen seksuaalisen hyväksikäytön yritys	1	-	-	-
Pakottaminen seksuaaliseen tekoon	1	-	-	-
Raiskaus	-	-	-	1
Salakatselu	2	-	2	-
Seksuaalinen ahdistelu	4	-	4	1
Seksuaalinen hyväksikäyttö	-	1	-	-
Sukupuolisiveellisyyden julkinen loukkaaminen	5	-	-	2
Sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan kuvan levittäminen	-	1	-	-
Sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan lasta esittävän kuvan hallussapito	1	1	-	-
Törkeä raiskaus	-	1	-	-
Raiskauksen yritys	1	-	-	-
Törkeän raiskauksen yritys	-	1	-	-
Törkeä lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö	-	1	-	-

7.2 Rikoksesta epäillyn sukupuoli ja kansalaisuus

Rikoksesta epäillyn sukupuoli oli vuoden 2018 liikunnan ja urheilun parissa tapahtuneissa seksuaalirikoksissa 60 kertaa mies ja neljä kertaa nainen. Epäillyt on laskettu rikosnimikkeittäin ja pitävät sisällään myös ne ilmoitukset, joissa tekijän henkilöllisyys ei ollut tiedossa, mutta ilmoituksesta oli pääteltävissä epäillyn sukupuoli. Samassa ilmoituksessa saattoi olla useampia rikosnimikkeitä ja sama epäilty oli kirjattu epäillyksi useampaan rikosnimikkeeseen. (Taulukko 7.)

Rikoksesta epäiltyjen määrässä on havaittavissa laskua vuosiin 2017 ja 2016 verrattuna. Naisepäiltyjen määrä on pysynyt samalla tasolla vuoteen 2017 verrattuna.

Taulukko 7. Epäillyn sukupuoli liikunnan ja urheilun parissa tapahtuneiksi kirjattujen seksuaalirikosten rikosilmoituksissa vuosina 2016–2018.

Rikoksesta epäilty, kaikki lajit			
Sukupuoli	2018	2017	2016
Mies (lkm)	60	93	96
Nainen (lkm)	4	4	1
Ei tiedossa (lkm)	0	2	1

Rikoksesta epäillyn kansalaisuus oli vuonna 2018 liikunnan ja urheilun parissa tapahtuneissa seksuaalirikoksissa 34 kertaa suomalainen ja 13 kertaa ulkomaalainen. Kansalaisuus ei ollut tiedossa 17 epäillyn osalta. Ulkomaalaisten tekijöiden osuus on laskenut vuodesta 2016 ja 2017. Vuosina 2016–2017 ulkomaalaisia rikoksesta epäiltyjä oli 197 rikoksesta epäillyn joukosta 62 henkilöä. Suomalaisia rikoksesta epäiltyjä oli 98 henkilöä.

Taulukko 8. Rikoksesta epäillyn kansalaisuus liikunnan ja urheilun parissa tapahtuneiksi kirjattujen seksuaalirikosten rikosilmoituksissa 2016–2018 (lkm).

Kansalaisuus	2018	2016–2017
Suomalainen (lkm)	34	98
Ulkomaalainen (lkm)	13	62
Ei tiedossa (lkm)	17	37

7.2.1 Rikoksesta epäillyn ikä ja asema lajissa/urheilumuodossa

Rikoksesta epäillyn ikää tarkasteltaessa tässä tutkimuksessa käytetään ikärajana rikoslain 3:4 §:ssä säädettyä rikosoikeudellisen vastuun ikärajaa, joka on 15 vuotta.

Taulukkoon 9 on kirjattu rikosilmoitusten tekstin perusteella rikoksesta epäiltyjen ikä ja asema urheilulajissa/liikuntamuodossa. Kaikissa ilmoituksissa ei epäillyn ikää ollut kirjattu, mutta epäillyn asema lajissa/urheilumuodossa oli pääteltävissä ilmoitustekstistä. Useimmiten rikoksesta epäillyksi oli kirjattu toinen tilan käyttäjä, yhteensä 28 kertaa. Tämä tarkoittaa sitä, että kyseessä on samassa liikuntatilassa tiloja käyttävä henkilö, jolla

ei ole muunlaista suhdetta uhriin. Ulkopuolinen epäilty oli kirjattu ilmoituksiin 16 kertaa. Ulkopuolisella tarkoitetaan tässä tutkimuksessa henkilöä, joka ei itse käytä liikuntatilaa sen olemassa olevaan tarkoitukseen, vaan on siellä muusta syystä. Valmentaja oli kirjattu epäillyksi 9 kertaa.

Vuosina 2016–2018 rikosnimikkeissä rikoksesta epäiltynä olleiden valmentajien määrä on kasvanut. Vuosina 2016–2017 rikoksesta epäillyn asema oli valmentaja 12 kertaa eli vuositasolla noin 6 kertaa. Tilan käyttäjä oli rikoksesta epäiltynä vuosina 2016–2017 yhteensä 74 kertaa eli vuositasolla 37 kertaa. (Turpeinen 2018.)

Taulukko 9. Rikoksesta epäillyn asema liikunnan ja urheilun parissa tapahtuneiksi kirjattujen seksuaalirikosten rikosilmoituksissa vuonna 2018 (kpl).

2018							
Kaikki lajit, epäillyn asema		Rikoksesta epäillyn ikä					
	Kpl yhteensä	Alle 15	15–18	19–29	30–39	40–49	Yli 50
Valmentaja	9	-	-	6	1	-	2
Harrastaja	4	1	-	-	3	-	-
Opettaja	2	-	-	-	-	2	-
Pelaaja	2	-	-	2	-	-	-
Tilan käyttäjä	28	-	1	6	4	1	10
Ulkopuolinen	16	-	-	2	2	1	1
Ei tiedossa	3	-	-	-	-	-	-
Työnantaja	1	-	-	-	1	-	-

7.3 Uhri

Yksittäisessä rikosilmoituksessa saattoi olla useampia rikosnimikkeitä ja eri rikosnimikkeissä saattoi olla useampia eri uhreja. Sama henkilö saattoi olla samassa rikosilmoituksessa uhrina yhdessä tai useammassa rikosnimikkeessä. Uhreja ei ole siis tarkasteltu yksittäisinä erillisinä henkilöinä vaan sama henkilö saattaa esiintyä uhrina useamman kerran edellä mainitusta syystä. Joissain ilmoituksissa uhria ei ollut kirjattu ollenkaan. Tällaisia tapauksia esiintyi muun muassa sukupuolisiveellisuuden julkisissa loukkaamisissa, kun teko ei kohdistunut alle 16-vuotiaaseen henkilöön. Ilmoitusten kirjaamistavoissa saattoi myös olla poikkeavuuksia eri poliisilaitoksissa ja uhria ei välttämättä oltu syötetty ilmoitukseen.

Taulukkoon 10 on kirjattu uhrin sukupuoli liikunnan ja urheilun parissa tapahtuneiksi kirjatuissa seksuaalirikoksissa vuosina 2016–2018. Vuonna 2018 uhrina oli 23 kertaa mies, 65 kertaa nainen. Kahdeksassa tapauksessa ei ollut uhria tai sitä ei ollut kirjattu ilmoitukseen. Miespuolisten uhrien lukumäärä on pysynyt samalla tasolla vuosiin 2016 ja 2017 verrattuna. Naispuolisten uhrien lukumäärä on kasvanut aiempiin vuosiin verrattuna.

Taulukko 10. Uhrin sukupuoli liikunnan ja urheilun parissa tapahtuneiksi kirjattujen seksuaalirikosten rikosilmoituksissa vuosina 2016–2018 (lkm).

Uhri, kaikki lajit			
Sukupuoli	2018	2017	2016
Mies (lkm)	23	22	23
Nainen (lkm)	65	58	56
Ei tiedossa/ei uhria	8	19	23

7.3.1 Uhrin ikä ja asema lajissa/urheilumuodossa

Tarkasteltaessa uhrin ikää on tässä tutkimuksessa käytetty 16 vuoden ikärajaa ensimmäisenä luokitteluperusteena. Lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä koskeva suojaikäraja on 16 vuotta rikoslain 20:6 § mukaan. Kaikissa ilmoituksissa ei ollut saatavilla uhrin ikää, koska sitä ei ollut syötetty järjestelmään henkilön kohdalle vaan uhrista puhuttiin ainoastaan ilmoitustekstissä.

Harrastajiksi on luokiteltu ne henkilöt, joiden asema harrastajana/kilpailijana oli pääteltävissä rikosilmoitustekstistä. Tilan käyttäjiksi on luokiteltu henkilöt, jotka ilmoitustekstin perusteella käyttivät liikuntatilaa tai harrastivat liikuntamuotoa sen tosiasiallisessa tarkoituksessa. Valmennettaviksi on luokiteltu henkilöt, jotka olivat ilmoitustekstin perusteella selkeässä valmennussuhteessa tekijään nähden. Tuloksia tarkasteltaessa on syytä ottaa huomioon, että rikosilmoitustekstistä ei aina ollut pääteltävissä uhrin asema lajiin nähden, joten tilan käyttäjien joukossa voi löytyä niin lajin aktiivisia harrastajia, kilpailijoita kuin valmennussuhteessa olevia henkilöitä.

Taulukosta 11 ilmenee uhrin ikä ja asema liikunnan ja urheilun parissa tapahtuneiksi kirjattujen seksuaalirikosten rikosilmoituksissa vuonna 2018. Uhriksi oli kirjattu tilan käyttäjä 41 kertaa. Uhrin ikä oli näissä tapauksissa 20 kertaa alle 16 vuotta. Oppilas oli

kirjattu uhriksi 27 kertaa, joista 24 tapauksessa uhri oli alle 16-vuotias. Lajin harrastaja oli kirjattu uhriksi 9 kertaa, joista 7 kerralla uhri oli alle 16-vuotias. Valmennussuhteessa oleva henkilö oli kirjattu uhriksi 9 kertaa. Valmennussuhteessa olevista uhreista 8 oli alle 16 vuotta. Kaikkia uhreja (88 kpl) tarkasteltaessa uhrin ikä oli alle 16 vuotta 60 kertaa. Alle 16-vuotiaita uhreja oli 68 % kaikista uhreista. (Taulukko 11.)

Vuosina 2016–2017 uhreja, joiden ikä oli tiedossa, oli yhteensä 154 kappaletta. Kaikista uhreista 95 oli iältään alle 16 vuotta. Määrä on 62 % kaikista uhreista. Uhrin asema oli tilan käyttäjä 71 kertaa, joista 41 tapauksessa uhri oli alle 16 vuotta. Harrastaja oli uhrina 27 kertaa, joista 15 tapauksessa uhri oli alle 16 vuotta. Valmennettava oli uhrina 15 kertaa, joista 10 tapauksessa uhri oli alle 16 vuotta. (Turpeinen 2018.)

Taulukko 11. Uhrin ikä liikunnan ja urheilun parissa tapahtuneiksi kirjattujen seksuaalirikosten rikosilmoituksissa vuonna 2018 (kpl).

2018							
Kaikki lajit, uhrin asema		Uhrin ikä					
	Kpl yhteensä	Alle 16	16–18	19–29	30–39	40–49	Yli 50
Harrastaja	9	7	2	-	-	-	-
Tilan käyttäjä	41	20	6	5	6	2	2
Ulkopuolinen	1	1	-	-	-	-	-
Valmennettava	9	8	1	-	-	-	-
Oppilas	27	24	3	-	-	-	-
Työntekijä	2	-	1	-	-	-	1

7.4 Teonkuvausten analysointia liikunnan ja urheilun parissa tapahtuneiksi ilmoitetuissa seksuaalirikosilmoituksissa 2016–2018

7.4.1 Uinti 2016–2018

Uintiin liittyvissä 78 rikosilmoituksessa oli yhteensä 89 rikosnimikettä. Yhtä tapausta lukuun ottamatta teot olivat tapahtuneet omaehtoisen liikunnan yhteydessä. Tarkasteltaessa rikosilmoitusten teonkuvauksia, selkeästi suurin ryhmä oli toisen kosketteleminen, kouriminen ja muunlainen seksuaalissävyytteinen ahdistelu, kuten sukupuolielimen paljastelu toisten nähden. Tällaisia edellä kuvattuja tekoja oli yhteensä 44 kappaletta. Uhrina näissä tapauksissa oli 14 kertaa mies ja 27 kertaa nainen. Kolmessa tapauksessa ei ollut uhria. Rikoksesta epäilty oli miltei kaikissa tapauksissa uhrilleen entuudestaan

tuntematon aikuinen henkilö. Näistä 44 rikosilmoituksesta poliisi on keskeyttänyt tutkinnan 15 tapauksessa eli näissä tapauksissa rikoksesta epäiltyä ei ole saatu selvitettyä. Esitutkinnoista syyttäjälle on edennyt 20 kappaletta, joista 10 kappaletta/tapausta koskee lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä tai sen yritystä.

Teonkuvauksissa toistui 21 kertaa itsensä tyydyttäminen ja koskettelu toisten nähden. Teoista 10 oli tapahtunut uimahallin allasosastolla altaassa ja neljä oli tapahtunut uimahallin saunatiloissa. Tekoja oli myös uimahallin pesuhuonetilojen suihkussa ja pukuhuoneessa. Teoista kolme oli tapahtunut uimarannalla.

Uintiin liittyvissä teonkuvauksissa esiintyi kahdeksan kertaa uhrin valokuvaaminen ilman lupaa ja kaksi kertaa uhrin tirkistely tai katselu ilman lupaa ja ilman teknisiä laitteita. Valokuvaaminen kohdistui keski-ikäntään 9,3 vuotiaisiin lapsiin. Tekopaikkana valokuvaustapauksissa oli kaksi kertaa suihkutilat, kolme kertaa pukuhuonetilat ja kaksi kertaa valokuvaaminen oli tapahtunut allasosastolla. Tirkistelytapaukset olivat tapahtuneet pukuhuonetiloissa ja suihkutiloissa.

7.4.2 Kuntosali 2016–2018

Kuntosaliin liittyviä rikosilmoituksia oli yhteensä 29 kappaletta. Rikosilmoituksista kaksi liittyi ohjattuun/organisoiuun liikunnan harrastamiseen ja loput tapaukset liittyivät omaehtoisen liikunnan parissa tapahtuneisiin tekoihin. Näistä 29 rikosilmoituksesta syyttäjälle syyteharkintaan oli edennyt 12 tapausta. Poliisi on keskeyttänyt tutkinnan seitsemässä tapauksessa. Näissä tapauksissa rikoksesta epäilty ei ole tiedossa. Rikosnimikkeenä kaikissa tapauksissa toistui useimmiten seksuaalinen ahdistelu (14 kertaa).

Teonkuvauksissa toistui useimmiten uhrin eriasteinen ahdistelu. Tällaisia tapauksia oli 16. Näistä tapauksista kahdeksan oli tapahtunut kuntosalin harjoitustiloissa. Ahdisteluun liittyi uhrin koskettelua seksuaalista itsemääräämisoikeutta loukaten liikkeiden avustamisen tai neuvomisen yhteydessä sekä uhrin lähestymistä, ulkonäön kehumista ja muunlaista ahdistelua.

Kuntosaliin liittyviä teonkuvauksia tarkasteltaessa kahdeksassa tapauksessa uhria on kuvattu teknisellä laitteella. Kuvaamiset ovat tapahtuneet viisi kertaa suihkussa, kaksi

kertaa pukuhuoneessa ja yhden kerran kotimatalla kuntosalilta. Kuvaamistapausten uhrien keski-ikä oli 19,4 vuotta. Uhrina oli viisi kertaa nainen ja kaksi kertaa mies. Yhdessä tapauksessa uhrin sukupuolta ei ollut ilmoituksessa.

7.4.3 Jalkapallo 2016–2018

Jalkapalloon liittyviä rikosilmoituksia oli yhteensä 17 kappaletta. Näissä rikosilmoituksissa oli yhteensä 18 rikosnimikettä. Rikosilmoituksista oli pääteltävissä, että 11 tapausta oli tapahtunut ohjatun/organisoidun liikunnan harrastamisen parissa ja 6 tapausta oli tapahtunut omaehtoisen liikunnan parissa.

Jalkapalloon liittyvistä rikosilmoituksista 9 on siirtynyt syyttäjälle syyteharkintaan. Tapauksista 4 on keskeytetty poliisin päätöksellä, koska rikoksesta epäilty ei ole tiedossa. Rikosnimikkeistä useimmiten esiintyi lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö/törkeä lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö (5 kertaa).

Rikosilmoitusten teonkuvauksissa toistui useimmiten (6 kertaa) tilanne, missä teko oli alkanut jalkapallokentältä. Kaikkia tekoja tarkasteltaessa teonkuvauksissa toistui kolme kertaa tilanne, missä uhri tai tekijä on ollut joko matkalla jalkapalloharjoituksiin tai matkalla kotiin jalkapalloharjoituksista. Muilta osin teon kuvauksia oli useita erilaisia, muun muassa jalkapalloa pelaavien lasten katsomista ja itsensä masturbointia, seksuaalissävyytteisten asioiden huutelua pelaaville lapsille, salakuvaamista wc:ssä ja pukuhuoneessa.

7.5 Kilpailu- tai harrastustoiminnassa tapahtuneet seksuaalirikokset 2018

Vuonna 2018 oli kilpailu- tai ohjattuun/organisoituun harrastustoimintaan liittyviä seksuaalirikokseen viittaavia rikosilmoituksia yhteensä 17 kappaletta. Seksuaalirikoksia oli 12 eri lajissa/urheilumuodossa: kuntosali, tanssi, uinti, lentopallo, nyrkkeily, voimistelu, jalkapallo, pesäpallo, tennis, karate, yleisurheilu ja jääkiekko. (Taulukko 12.)

Rikosilmoituksissa oli yhteensä 24 eri seksuaalirikosnimikettä, joissa oli uhreja 23 kappaletta ja epäiltyjä 23 kappaletta. Ilmoituksia luokiteltaessa on lajin harrastajaksi tai kilpailijaksi luokiteltu ainoastaan ne uhrit ja epäillyt, joiden osalta ilmoitustekstistä oli pääteltävissä, että kyseessä oli ohjattu/organisoitu liikunta-/urheiluharrastus tai urheiluseuran/joukkueen toiminta. Mikäli ilmoitustekstistä ei ilmennyt, että tapaus liittyisi

ohjattuun tai organisoituun toimintaan, on uhri tai epäilty luokiteltu tilan käyttäjäksi tai muuhun sopivaan luokitteluperusteeseen. (Taulukko 12.)

Vuonna 2018 ohjattuun/organisoituun kilpailu- tai harrastustoimintaan liittyvissä seksuaalirikosilmoituksissa oli viisi miesuhria. Vuosina 2016–2017 miesuhreja oli yhteensä 20. Naisepäiltyjä ei ollut yhtään vuonna 2018, kun vuosina 2016–2017 naisepäiltyjä oli yhteensä neljä. (Taulukko 12.)

Vuonna 2016 ohjattuun/organisoituun kilpailu- tai harrastustoimintaan liittyviä rikosilmoituksia oli 20 kappaletta ja vuonna 2017 28 kappaletta. Vuosina 2016–2017 ilmoituksissa oli yhteensä 69 uhria ja 76 epäiltyä. (Turpeinen 2018.)

Taulukko 12. Kilpailu- ja harrastustoimintaan liittyvien rikosilmoitusten, nimikkeiden sekä uhrien ja epäiltyjen määrä vuosina 2016–2018 (kpl).

	2018	2017	2016
Ilmoituksia	17	20	28
Nimikkeitä	24	66	
Uhreja	23	69	
Epäiltyjä	23	76	
Naisuhreja	17	49	
Miesuhreja	5	20	
Naisepäiltyjä	0	4	
Miesepäiltyjä	23	72	

7.5.1 Uhrin ja rikoksesta epäillyn ikä harrastus- ja kilpailutoiminnassa kirjattujen seksuaalirikosten rikosilmoituksina vuonna 2018

Kilpailu- ja harrastustoimintaan liittyvien rikosilmoitusten 23 uhrista 20 henkilöä oli iältään alle 16 vuotta. Loput kolme uhria olivat iältään 16–17-vuotiaita. Uhrien keski-ikä oli 13,8 vuotta. (Taulukko 13.) Vuosina 2016–2017 uhrien keski-ikä oli 15,7 vuotta (Turpeinen 2018). Epäiltyjen keski-ikä oli vuonna 2018 31,2 vuotta ja vuosina 2016–2017 32,2 vuotta (Taulukko 13; Turpeinen 2018).

Taulukko 13. Uhrin ja rikoksesta epäillyn ikä kilpailu- ja harrastustoiminnassa kirjatuissa rikosilmoituksissa vuonna 2018 (kpl).

Uhrin ikä	Määrä	Rikoksesta epäillyn ikä	Määrä
Alle 16	20	Alle 15	1
16–17	3	15–17	0
18–29	0	18–29	11
30–39	0	30–39	6
40–49	0	40–49	0
Yli 50	0	Yli 50	3
Ei tiedossa	0	Ei tiedossa	2

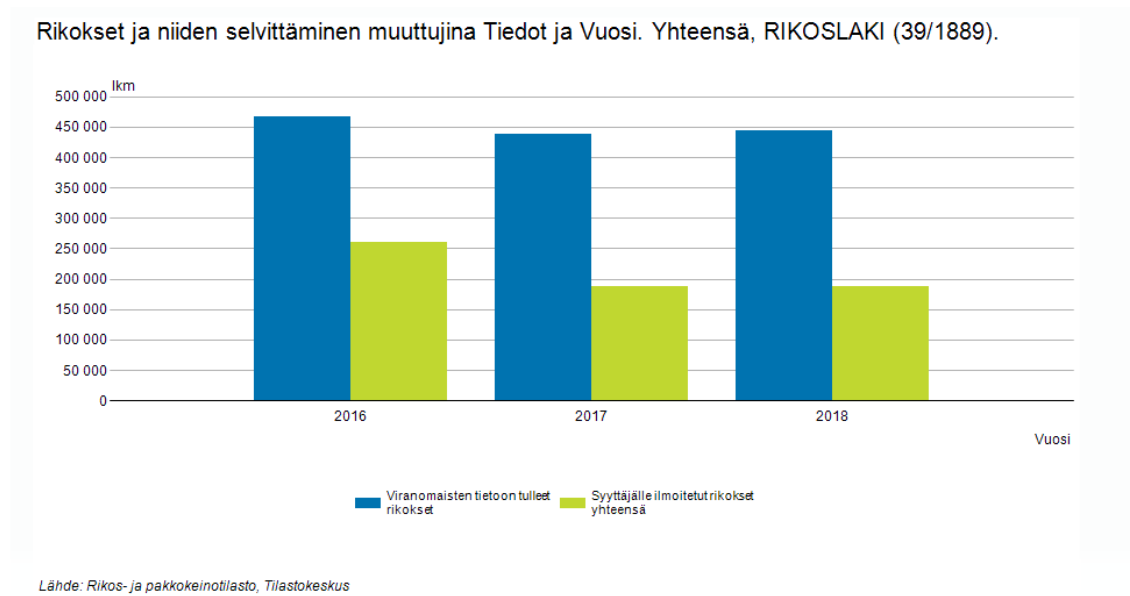
7.5.2 Epäiltyinä valmentaja

Viidessä tapauksessa 17 liikunnan ja urheilun kilpailu-/harrastustoiminnassa tapahtuneista poliisin tietoon tulleesta seksuaalirikosilmoituksesta oli pääteltävissä, että kyseessä on epäillyn uhriin kohdistama pidempään jatkunut toiminta, millä on pyritty luomaan luottamussuhdetta uhriin. Näistä viidestä tapauksesta neljässä on epäiltyinä valmentaja ja uhrina valmennettava. Yhdessä tapauksessa epäiltyinä on lajin harrastaja. Epäiltyinä olleiden valmentajien keski-ikä on 43,5 vuotta ja uhrien keski-ikä on 13,3 vuotta. Lajit, joissa valmentaja oli epäiltyinä vuonna 2018 olivat jalkapallo, tennis ja yleisurheilu. Kaikki epäillyt valmentajat olivat miehiä ja uhrin naiset. Näistä neljästä tapauksesta kolme on edennyt syyttäjälle syyteharkintaan ja yksi on päätetty poliisissa ”ei rikosta” -päätöksellä.

7.6 Poliisin esitutkintapäätökset liikunnan ja urheilun parissa tapahtuneissa seksuaalirikosilmoituksissa

Poliisin tilastojen mukaan poliisille ilmoitettiin vuonna 2017 322 110 rikoslakirikosta (pl. liikenne rikokset) ja vuonna 2018 321 367 rikoslakirikosta (pl. liikenne rikokset). Rikosten selvitysprosentti on ollut noin 49 %. (Polstat 2019b.) Tilastokeskuksen tilastojen mukaan viranomaisten tietoon tulleita rikoksia vuonna 2017 oli 438 373 kappaletta ja syyttäjälle ilmoitettuja rikoksia 187 860. Vuonna 2018 viranomaisten tietoon tuli 443 525 rikoslakirikosta ja syyttäjälle ilmoitettuja rikoksia yhteensä 187 031 kappaletta. Lukujen mukaan syyttäjälle päätyy vuosittain noin 42 % rikosilmoituksista. (Tilastokeskus 2020.)

Kuva 3. Viranomaisten tietoon tulleet rikokset ja syyttäjälle ilmoitetut rikokset yhteensä. (Tilastokeskus 2020.)

Tilastokeskuksen tietojen mukaan viranomaisten tietoon tuli tässä tutkimuksessa hakusanoina käytetyillä seksuaalirikosnimikkeillä vuonna 2016 yhteensä 4 144 rikosta. Vuonna 2017 rikoksia ilmeni 3 939 ja vuonna 2018 4 491. Syyttäjälle ilmoitettuja rikoksia vastaavilla rikosnimikkeillä oli vuonna 2016 2 416 kappaletta, vuonna 2017 2 474 kappaletta ja vuonna 2018 2 249 kappaletta. (Tilastokeskus 2020.)

Taulukko 14. Viranomaisten tietoon tulleet ja syyttäjälle ilmoitetut rikokset (kpl) yhteensä tutkimuksessa käytettyjen rikosnimikkeiden osalta (Tilastokeskus 2020).

	Viranomaisten tietoon tulleet rikokset (kpl)	Syyttäjälle ilmoitetut rikokset yhteensä (kpl)	Syyttäjälle ilmoitetut rikokset yhteensä (%)
2016	4144	2416	58 %
2017	3939	2474	63 %
2018	4491	2249	50 %

Poliisin tietoon tulleita liikunnan ja urheilun parissa tapahtuneita seksuaalirikosilmoituksia vuosina 2016–2018 oli yhteensä 199 kappaletta. Näistä ilmoituksista on poliisi siirtänyt syyttäjälle syyteharkintaan yhteensä 87 kappaletta eli 44 % kaikista rikosilmoituksista. Poliisissa tapauksia on päätetty yhteensä 54 kappaletta eli 27 % kaikista rikosilmoituksista. Tutkinta on keskeytetty 53 tapauksessa eli 27 %:ssa tapauksista, ja 199 rikosilmoituksesta viisi oli avoinna sillä hetkellä, kun haut tehtiin loppuvuonna 2019. Syyteharkintaan siirtyi

31 rikosilmoitusta vuosina 2016 ja 2017 ja 25 rikosilmoitusta vuonna 2018. Näissä tapauksissa epäilty on saatu selvitettyä ja esitutkinta suoritettua siten, että asia on voitu siirtää syyteharkintaan. (Taulukko 15.)

Esitutkinta on keskeytetty 53 rikosilmoituksessa. Päätösperusteena oli 44 kertaa epäilty ei tiedossa tai epäiltyä ei ole saatu selvitettyä. Yhdeksässä tapauksessa ilmoitus oli siirtynyt arkistokantaan ja päätösperusteita ei ollut saatavilla järjestelmästä.

Taulukko 15. Poliisin esitutkintapäätökset (kpl) liikunnan ja urheilun parissa kirjatuissa rikosilmoituksissa vuosina 2016–2018.

ILMOITUKSEN TILA	AV	KE	TP	TP SJÄ	Yhteensä (kpl)
2016	0	20	21	31	72
2017	0	20	22	31	73
2018	5	13	11	25	54
Yhteensä (kpl)	5	53	54	87	199

Ohjattuun/organisoituun tai kilpailutoimintaan liittyvistä 65 rikosilmoituksesta vuosina 2016–2018 syyttäjälle syyteharkintaan on siirtynyt 34 rikosilmoitusta, eli 52 % ilmoituksista. Tutkinta on keskeytetty 10 tapauksessa, tutkinta päätetty 19 tapauksessa ja jutuista avoinna on 2.

Omaehtoiseen liikuntaan liittyvistä 134 rikosilmoituksesta syyteharkintaan on siirtynyt 53 kappaletta, eli 40 % ilmoituksista. Tutkinta on keskeytetty 43 tapauksessa ja päätetty 35 tapauksessa. Jutuista avoinna on kolme. Omaehtoiseen liikuntaan liittyviä rikosilmoituksia on siis saatettu syyteharkintaan vähemmän kuin ohjattuun/organisoituun liikuntaan liittyviä ilmoituksia.

7.6.1 Poliisin tekemät esitutkintapäätökset eri lajeissa

Taulukossa 16 on kuvattu liikunnan ja urheilun parissa poliisin tietoon tulleiden seksuaalirikosten rikosilmoitusten tila loppuvuonna 2019. Rikosilmoituksia on kirjattu eniten uintiin liittyen, yhteensä 78 kappaletta. Kuntosaliin liittyen ilmoituksia oli 29, jalkapalloon 17, tanssiin 12 ja koulun liikuntatuntiin liittyen 12.

Taulukko 16. Vuosina 2016–2018 poliisin tietoon tulleiden liikunnan ja urheilun parissa tapahtuneiden seksuaalirikosten rikosilmoitusten määrä ja ilmoitusten tila lajeittain (kpl).

2016–2018					
Laji	Uinti	Kuntosali	Jalkapallo	Tanssi	Liikuntatunti
Rikosilmoituksia yhteensä (kpl)	78	29	17	12	12
TP SJÄ	36	12	9	3	3
TP	15	9	2	6	8
KE	26	7	4	2	1
AV	1	1	2	1	0

7.6.2 Uinti

Uintiin liittyvistä ilmoituksista 46 % on siirtynyt syyttäjälle syyteharkintaan. Rikosilmoituksista 19 % on päätetty poliisissa eri perustein. Poliisissa päätetyistä ilmoituksista viidessä tapauksessa päätösperusteena on ollut ”ei rikosta” -pätös. Kolmessa tapauksessa tutkinta on päätetty syyttäjän tekemällä esitutkinnan rajoittamispäätöksellä. Rajoituspäätökset on tehty ETL 3:10.1 vähäisyys -perusteella kaksi kertaa ja kerran 3:10.2 -perusteella (”varsin todennäköistä, että syyttäjä tulisi jättämään syytteen nostamatta”). Tutkinta on keskeytetty 33 %:ssa tapauksista. Näissä tapauksissa rikoksesta epäiltyä ei ole saatu selvitettyä. Rikosilmoituksista, joiden tilan oli TP tai KE, kymmenen oli siirtynyt arkistokantaan ja päätösperustetta ei ollut saatavilla järjestelmästä.

7.6.3 Kuntosali

Kuntosaliin liittyen rikosilmoituksia on kirjattu yhteensä 29 kappaletta. Näistä rikosilmoituksista 41 % on siirtynyt syyttäjälle syyteharkintaan. 31 % ilmoituksista on päätetty poliisissa TP-päätöksellä. TP-päätösten perusteena on ollut yhdessä tapauksessa syyttäjän tekemä esitutkinnan rajoituspäätös. Esitutkinnan rajoituspäätös on tehty ETL 3:10:1 vähäisyys -perusteella. Kahdessa tapauksessa esitutkinta on päätetty tutkinnanjohtajan tekemällä ETL 10:2 mukaisella ei rikosta -päätöksellä. Tutkinta on keskeytetty 24 % tapauksista. Rikosilmoituksista, joiden tila oli TP tai KE, viisi oli siirtynyt arkistokantaan ja päätösperustetta ei ollut saatavilla järjestelmästä.

7.6.4 Jalkapallo

Jalkapalloon liittyen rikosilmoituksia oli kirjattu yhteensä 17 kappaletta. Näistä rikosilmoituksista 47 % on siirtynyt syyttäjälle syyteharkintaan. 11 % ilmoituksista on päätetty poliisissa TP-päätöksellä. Toinen ilmoituksista oli päällekkäisilmoitus eli asiasta oli jo kirjattu aiemmin ilmoitus. Toinen ilmoitus oli siirtynyt arkistokantaan ja päätöksen perusteita ei ollut saatavilla järjestelmästä. Tutkinta oli keskeytetty 24 % tapauksista. Näissä tapauksissa rikoksesta epäilty ei ollut tiedossa tai ei ollut selvinnyt esitutkinnassa.

7.6.5 Tanssi

Tanssiin liittyen rikosilmoituksia oli kirjattu yhteensä 12 kappaletta. Tanssiin liittyvistä ilmoituksista 25 % on siirtynyt syyttäjälle syyteharkintaan. 50 % tapauksista on päätetty poliisissa TP-päätöksellä. TP-päätöksistä kaksi on rajoitettu syyttäjän tekemällä ETL 3:10.2 § mukaisella rajoituspäätöksellä ”ei näyttöä”. TP-tilassa olevista rikosilmoituksista kaksi oli siirtynyt arkistokantaan eikä päätösperusteita ollut saatavilla järjestelmästä. Esitutkinta oli keskeytetty 17 % tapauksista. Näissä tapauksissa rikoksesta epäiltyä ei ole saatu selvitettyä.

7.6.6 Liikuntatunti

Koulun liikuntatuntiin liittyen rikosilmoituksia oli kirjattu yhteensä 12 kappaletta. Koulun liikuntatuntiin liittyvistä ilmoituksista 25 % on siirtynyt syyttäjälle syyteharkintaan. 67 % ilmoituksista on päätetty poliisissa TP-päätöksellä. Näistä päätöksistä kolme oli siirtynyt arkistokantaan eikä päätösperusteita ollut saatavilla järjestelmästä. Yksi ilmoitus oli päätetty syyttäjän tekemällä rajoituspäätöksellä ”ei näyttöä”. Kahdessa tapauksessa rikoksesta epäilty oli alle 15-vuotias. Yksi tapauksista oli vanhentunut ja yhdessä päätös on tehty ”ei rikosta”-perusteella.

7.6.7 Syyteharkintaan siirtyneet rikosilmoitukset rikosnimikkeittäin

Vuosina 2016–2018 esiin nousseissa poliisin tietoon tulleissa 199 liikunnan ja urheilun parissa tapahtuneiksi kirjatuissa rikosilmoituksissa oli yhteensä 242 seksuaalirikosnimikettä. Näistä rikosnimikkeistä yhteensä 117 eli 48 % on siirtynyt syyttäjälle syyteharkintaan. Syyteharkintaan siirtyneistä rikosnimikkeistä useimmiten esiintyi lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö, 40 kappaletta. Tämä on 34 % kaikista syyteharkintaan siirtyneistä rikosnimikkeistä. Rikosnimike seksuaalinen ahdistelu siirtyi

syyteharkintaan 19 kertaa, sukupuolisiveellisuuden julkinen loukkaaminen 14 kertaa, sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan lasta esittävän kuvan hallussapito 8 kertaa ja salakatselu 7 kertaa. (Taulukko 17.)

Taulukko 17. Syyteharkintaan siirtyneiden rikosilmoitusten rikosnimikkeet liikunnan ja urheilun parissa kirjatuissa rikosilmoituksissa vuosina 2016–2018 (kpl).

2016–2018		
Rikosnimike	TP SJÄ (kpl)	% (kaikista nimikkeistä)
Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö	40	34,1
Seksuaalinen ahdistelu	19	16,2
Sukupuolisiveellisuuden julkinen loukkaaminen	14	12
Sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan lasta esittävän kuvan hallussapito	8	6,8
Salakatselu	7	6
Seksuaalinen hyväksikäyttö	6	5,1
Törkeä lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö	5	4,3
Lapsen houkutteleva seksuaalisiin tarkoituksiin	5	4,3
Pakottaminen seksuaaliseen tekoon	4	3,4
Raiskaus	2	1,7
Törkeä raiskaus	2	1,7
Sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan kuvan levittäminen	2	1,7
Raiskauksen yritys	1	0,9
Lapsen seksuaalisen hyväksikäytön yritys	1	0,9
Seksuaalipalvelujen ostaminen nuorelta	1	0,9

7.6.8 Esitutinnan rajoittamispäätökset liikunnan ja urheilun parissa tapahtuneiksi ilmoitetuissa rikosilmoituksissa 2016–2018

Vuosina 2016–2018 poliisin tietoon tulleista liikunnan ja urheilun parissa tapahtuneista 199 rikosilmoituksesta 11 kappaletta on rajoitettu tutkinnanjohtajan esityksestä syyttäjän päätöksellä. Vuonna 2016 esitutinnan rajoittamispäätöksiä oli kolme, vuonna 2017 kolme ja vuonna 2018 viisi.

Esitutinnan rajoittamispäätösten perusteena oli seitsemän kertaa prosessuaalinen ETL 3:10:2 ei näyttöä -peruste. Rajoittamispäätös oli tehty harkinnanvaraisella ETL 3:10.1

vähäisyys -perusteella kolme kertaa. Yhdessä tapauksessa rajoittamispäätöksen perusteena oli käytetty sekä vähäisyys- että ei näyttöä -perustetta.

Esitutinnan rajoittamispäätöksellä päätetyissä rikosilmoituksissa oli yhteensä 14 rikosnimikettä. Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö rikosnimike esiintyi rajoittamispäätöksissä neljä kertaa, seksuaalinen hyväksikäyttö kolme kertaa, sukupuolisiveellisyyden julkinen loukkaaminen kolme kertaa, salakatselu kaksi kertaa, seksuaaliseen tekoon pakottamisen yritys kerran ja lapsen seksuaalisen hyväksikäytön yritys kerran. (Taulukko 18.)

Taulukko 18. Esitutinnan rajoittamispäätökset rikosnimikkeittäin liikunnan ja urheilun parissa tapahtuneiksi ilmoitetuissa rikosilmoituksissa vuosina 2016–2018 (kpl).

2016–2018 esitutinnan rajoittamispäätökset		
	Ei tultaisi saamaan riittävää näyttöä	Vähäisyys
Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö	2	2
Seksuaalinen hyväksikäyttö	3	-
Sukupuolisiveellisyyden julkinen loukkaaminen	1	2
Salakatselu	2	-
Seksuaaliseen tekoon pakottamisen yritys	1	-
Lapsen seksuaalisen hyväksikäytön yritys	1	-

7.6.9 Poliisin tekemät tutkinnan päätökset (TP) liikunnan ja urheilun parissa tapahtuneiksi kirjatuissa rikosilmoituksissa 2016–2018

Vuosina 2016–2018 poliisin tietoon tulleista liikunnan ja urheilun parissa tapahtuneista 199 rikosilmoituksesta 43 on päätetty poliisin tekemällä TP-päätöksellä. Näihin TP-päätöksiin ei ole laskettu mukaan syyttäjän tekemiä esitutkinnan rajoituspäätöksiä, joita oli 11 kappaletta. TP-tilassa olevista ilmoituksista 15 kappaletta oli siirtynyt arkistokantaan ja päätösperusteita ei ollut saatavilla järjestelmästä. Arkistokantaan siirtyneistä ilmoituksista 13 oli vuodelta 2016 ja kaksi vuodelta 2017.

Tarkastelussa olleista 28 rikosilmoituksesta 13 on päätetty poliisin tekemällä päätöksellä TP ei rikosta. Ei rikosta -päätöksistä yksi on tehty vuonna 2016, seitsemän on tehty vuonna 2017 ja viisi vuonna 2018. TP ei rikosta -päätöksistä yksi on tehty perusteella, että asianomistaja ei tullut kuulusteluun selvittämään asiaa, kaksi on tehty perusteella ETL 3:3

esitutkinnan toimittamatta jättäminen ja kymmenen on tehty ETL 10:2.2 -perusteella eli esitutkinnassa on selvinnyt, että rikosta ei ole tehty tai asiassa ei voida nostaa ketään vastaan syytettä tai esittää muuta rikokseen perustuvaa julkisoikeudellista vaatimusta. (Taulukko 19.)

Muita päätöspäätösteitä olivat:

- rikoksesta epäilty alle 15 vuotta, 5 kappaletta
- asiasta jo ilmoitus, 2 kappaletta
- asianomistaja ei vaadi rangaistusta, 2 kappaletta
- asianomistaja peruuttanut vaatimuksensa, 4 kappaletta
- rikos vähäinen (ETL 3:9.1), 1 kappale
- rikos vanhentunut (ETL 10:2.2), 3 kappaletta (Taulukko 19.)

Näissä edellä mainituissa muissa päätöspäätösteissä on otettu huomioon, jos samassa ilmoituksessa oli useampi rikosnimike tai epäilty ja jos päätös on tehty jokaiselle epäillylle tai rikosnimikkeelle.

Taulukko 19. Poliisin tekemät TP-päätökset (kpl) liikunnan ja urheilun parissa tapahtuneiksi kirjatuissa rikosilmoituksissa vuosina 2016–2018.

2016–2018 Poliisin tekemät TP-päätökset (kpl)				
		Asianomistaja ei saapunut kuulusteluun	Esitutkinnan toimittamatta jättäminen ETL 3:3 §	Rikosta ei ole tehty
Ei rikosta	13	1	2	10
Rikoksesta epäilty alle 15 vuotta	5	-	-	-
Asianomistaja peruuttanut vaatimuksensa	4	-	-	-
Rikos vanhentunut	3	-	-	-
Asianomistaja ei vaadi rangaistusta	2	-	-	-
Asiasta jo ilmoitus	2	-	-	-
Rikos vähäinen	1	-	-	-

8 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Tutkimuksen tarkoitus oli selvittää poliisin tietoon tulleiden seksuaalirikosten määrä liikunnassa ja urheilussa vuonna 2018. Toiseksi tavoitteena oli selvittää poliisin tekemät esitutkintapäätökset liikunnan ja urheilun parissa tapahtuneissa seksuaalirikoksissa vuosina 2016–2018. Tutkimusaineisto kerättiin poliisiasiain tietojärjestelmä Patjasta hakemalla ennalta valituilla hakusanoilla liikunnan ja urheilun parissa tapahtuneiksi kirjattuja rikosilmoituksia vuodelta 2018. Vuosien 2016 ja 2017 liikunnan ja urheilun parissa tapahtuneiksi kirjatut rikosilmoitukset saatiin vuonna 2018 valmistuneesta opinnäytetyöstä (Turpeinen 2018). Hakusanoina käytettiin 17 urheilulajia sekä sanoja liikunta ja urheilu. Tutkimusaineisto koostui yhteensä 199 rikosilmoituksesta.

Kaikissa tutkimuksissa pyritään arvioimaan tutkimuksen luotettavuutta, toistettavuutta ja validiutta. Tutkimuksen validiudella tarkoitetaan tutkimuksen pätevyyttä, tutkimusmenetelmän kykyä mitata juuri sitä, mitä on tarkoituskin mitata. (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara 1997, 231.) Kaikki poliisin tietoon tulevat rikosilmoitukset kirjataan poliisiasiain tietojärjestelmä Patjaan. Rikosilmoituksia ja niiden tietoja voidaan hakea poliisin Rikitrip-järjestelmästä, jonne Patjaan kirjatut ilmoitukset päivittyvät kerran vuorokaudessa. Tässä tutkimuksessa tietoja haettiin Rikitrip-järjestelmästä ennalta valituilla liikuntaan ja urheiluun liittyvillä hakusanoilla. Näin saatiin selvitettyä, kuinka paljon liikuntaan ja urheiluun liittyviä rikosilmoitukseen asti johtaneita tapauksia oli kirjattu vuonna 2018. Lisäksi vastausta haettiin kysymykseen, mitä päätöksiä poliisi on tehnyt liikunnan ja urheilun parissa tapahtuneiksi kirjatuille rikosilmoituksille vuosina 2016–2018. Patja-järjestelmään kirjautuu sähköisesti jokaiseen rikosilmoitukseen jutun tila. Mikäli juttu on päätetty, keskeytetty tai siirretty syyttäjälle, kirjataan järjestelmään päätösperuste. Tutkimuksessa käytiin läpi Patjaan kirjatut tutkimusaineiston 199 rikosilmoituksen päätökset, mitä kautta pystyttiin saamaan vastaus asetettuun tutkimuskysymykseen.

Tutkimuksen tuloksissa ei saa olla sattumanvaraisuutta vaan tutkimuksen tulee olla luotettava, tarkka ja objektiivinen. Tutkimuksen tulokset eivät saa olla riippuvaisia tutkijasta vaan tulosten täytyy olla toistettavissa samanlaisin tuloksin. (Heikkilä 2010, 30–31.) Tässä tutkimuksessa käytiin manuaalisesti läpi ennalta valituilla hakusanoilla vuodelta 2018 esille nousseet rikosilmoitukset, jotka olivat tapahtuneet liikunnan ja urheilun parissa. Hakusanoilla nousi esiin yhteensä 332 rikosilmoitusta, jotka käytiin läpi lukemalla

rikosilmoitusteksti. Rikosilmoituksista poimittiin liikunnan ja urheilun parissa tapahtuneet rikokset, joita löytyi 54 kappaletta. Näistä 54 rikosilmoituksesta taulukoitiin tiedot, jotka olivat olennaisia tutkimuksen kannalta. Luokittelussa käytettiin samoja perusteita kuin vuoden 2018 tutkimuksessa (Turpeinen 2018), jotta tietoja pystyttiin vertaamaan keskenään ja saamaan kattava tilasto vuosilta 2016–2018. Tutkimuksen luotettavuutta arvioitaessa voidaan todeta, että mikäli haku tehtäisiin uudelleen samoilla hakusanoilla, nousisivat samat ilmoitukset esiin uudelleen. On kuitenkin muistettava, että tutkija on käynyt itse rikosilmoitukset läpi ja poiminut ilmoitusten joukosta ne ilmoitukset, joiden on katsottu liittyvän olennaisesti liikuntaan ja urheiluun. Tämä jättää mahdollisuuden sille, että joku toinen voisi katsoa, että aineistoon kerätty ilmoitus ei liity liikuntaan ja urheiluun ja joku tulosten ulkopuolelle jätetty ilmoitus taas liittyy. Kokonaiskuva tapauksista ei kuitenkaan muutu merkittävästi, sillä epäselviä tapauksia ei ole useita.

Rikosilmoitusten kirjaamiskäytäntö poliisilaitosten välillä voi vaihdella. Kaikista rikosilmoituksista ei välttämättä ilmennyt tai niihin ei oltu kirjattu kerättäviä tietoja. Osaltaan tätä selittää se, että tutkimukseen valikoituneet jutut olivat eri tilassa. Avoimena ja keskeytettynä olevissa jutuissa ilmoitusteksti saattoi olla vajavainen ja kaikkia ihmisiä ei välttämättä oltu syötetty ilmoitukseen. Syyttäjälle syyteharkintaan edenneet jutut sen sijaan olivat kattavia ja niistä oli saatavissa kaikki oleelliset tiedot. Tutkimuksen tuloksia arvioitaessa on hyvä muistaa, että epäilty teko on saattanut tapahtua liikunnan ja urheilun parissa, mutta se ei ilmennyt rikosilmoituksen tekstistä.

Osa valitun tutkimusajan rikosilmoituksista oli siirtynyt arkistokantaan eikä näistä ilmoituksista saatu jutun tilan lisäksi tarkempia tietoja poliisiasiain tietojärjestelmästä. Tulosten arvioinnissa etenkin poliisin tekemien tutkinnan päätösten (TP) osalta tulokset jäävät tältä osin puutteellisiksi. Arkistokantaan siirtyneitä ilmoituksia oli yhteensä 38 kappaletta, joista 15 oli TP-päätöksellä, 9 KE-päätöksellä ja 14 TP SJÄ -päätöksellä. Mikäli arkistokantaan siirtyneet tapaukset olisivat aineistossa mukana, vaikuttaisi se ainoastaan TP-päätöksien arviointiin ja erityisesti mahdollisiin rajoituspäätöksiin ja niiden määriin. KE-päätösten päätösperustelut ovat miltei aina samat eli epäilty ei ole tiedossa. TP SJÄ -päätös on aina päätös siitä, että juttu on siirretty syyttäjälle. Mikäli ilmoituksessa on useampia rikosnimikkeitä, voi olla, että jonkin nimikkeen osalta poliisi on tehnyt asiassa oman päätöksen ja nämä päätökset jäivät saamatta tähän tutkimukseen. Määrä ei ole kuitenkaan suuri, joten sillä ei ole suurta merkitystä tutkimuksen tuloksia analysoitaessa.

Tutkimuksen tuloksista on havaittavissa, että liikunnan ja urheilun parissa tapahtuneiden seksuaalirikosten määrässä vuonna 2018 oli laskua vuosiin 2016 ja 2017 verrattuna. Vuonna 2018 poliisin tietoon tulleita liikunnan ja urheilun parissa tapahtuneita seksuaalirikosilmoituksia oli 54 kappaletta, kun vuonna 2016 vastaavia rikosilmoituksia oli 72 ja vuonna 2017 73 kappaletta. Yhteensä vuosina 2016–2018 liikunnan ja urheilun parissa tapahtuneita rikosilmoitukseen asti johtaneita tapauksia oli 199 kappaletta. Vuonna 2018 esille nousseista 54 liikunnan ja urheilun parissa tapahtuneesta seksuaalirikoksesta liikunnan parissa tapahtuneita seksuaalirikoksia oli 37. 17 ilmoitusta liittyi kilpailu- tai ohjattuun/organisoituun harrastustoimintaan.

Liikunnan ja urheilun parissa tapahtuneiden seksuaalirikosten määrän lasku voi johtua useasta eri syystä. Aihealue oli vuoden 2018 aikana runsaasti esillä mediassa ja tämä on lisännyt ihmisten tietoisuutta ongelman olemassaolosta. Tämä on voinut laskea ilmoituskynnystä poliisille. Ihmiset ja urheiluseuratoimijat voivat olla valveutuneempia ja mahdollisiin häirintätapauksiin on osattu puuttua aiempaa paremmin. Aiheen esilläolo on saattanut myös vaikuttaa tekijöihin siten, että tiedostetun kiinnijäämisriskin kasvaessa teko on jäänyt tekemättä. Edelleen on myös huomattava, että tässä tutkimuksessa on käytetty hakusanoja nostamaan esille poliisin tietoon tulleita liikunnan ja urheilun parissa tapahtuneita seksuaalirikoksia. Hakusanalista ei ole kattava ja näin ollen kaikki poliisin tietoon tulleet liikunnan ja urheilun parissa tapahtuneet seksuaalirikokset eivät ole välttämättä nousseet esiin.

Tutkimuksen tulokset osoittavat, että liikunnan ja urheilun parissa tapahtuvien seksuaalirikosten uhri on useimmiten nainen ja epäiltynä on useimmiten mies. Tiedossa olleista 88 uhrista 65 oli naisia ja 23 miehiä. 60 tapauksessa uhrin ikä oli alle 16 vuotta eli 68 % kaikista uhreista oli alle 16-vuotiaita. Seksuaalisen häirinnän on todettu kansainvälisestäkin kohdistuvan pääosin naisiin, ja tyttöjen seksuaalisen hyväksikäytön on arvioitu olevan 1,5–3 kertaa yleisempää kuin poikien (Vilkka 2011, 70). Tässä aineistossa rikoksesta epäiltynä oli 60 kertaa mies ja neljä kertaa nainen. Tulos on yhteneväinen kansainvälisiin tutkimuksiin, joissa seksuaalirikoksen tekijän on todettu olevan useimmiten mies (Vilkka 2011, 70).

Rikosnimikkeistä toistui useimmiten lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö (20 kertaa). Rikosnimike esiintyi useimmiten uintiin liittyvissä ilmoituksissa (10 kertaa). Kaikissa uintiin liittyvissä tapauksissa kyseessä oli omaehtoinen liikunnan harrastaminen. Uintiin

liittyvät teon kuvaukset liittyivät useimmiten uhrin kosketteluun seksuaalisessa mielessä sekä itsensä paljasteluun. Kaikki rikoksesta epäillyt olivat miehiä. Teot olivat tapahtuneet uimahallin suihkutiloissa, allasosastolla tai saunassa, sekä uimarannalla. Kuten aiemmassa työssä (Turpeinen 2018) on todettu, uimahallissa on tilan käyttäjinä yleensä paljon lapsia ja uimahallissa ollaan vähissä vaatteissa rajatuissa tiloissa. Tämä selittää osaltaan lapsen seksuaalisten hyväksikäyttöjen suhteellisen suuren määrän sekä edellä kuvatut tekemuodot omaehtoisen liikunnan parissa tapahtuneissa seksuaalirikoksissa.

Ohjattuun/organisoituun urheilun harrastamiseen liittyviä rikosilmoituksia oli vuonna 2018 17 kappaletta. Vuonna 2017 määrä oli 20 ja vuonna 2016 28 kappaletta. Lukumäärällisesti rikosilmoituksissa on tapahtunut laskua. Kaikista 65 rikosilmoituksesta syyttäjälle syyteharkintaan on siirtynyt 34 rikosilmoitusta, eli 52 % ilmoituksista. Omaehtoiseen liikuntaan liittyvistä 134 rikosilmoituksesta syyteharkintaan on siirtynyt 53 kappaletta, eli 40 % ilmoituksista. Merkillepantavaa ohjatun/organisoidun liikunnan harrastamiseen liittyvissä ilmoituksissa on uhrien ikä. Kilpailu- ja harrastustoimintaan liittyvien rikosilmoitusten 23 uhrista 20 oli iältään alle 16 vuotta. Loput kolme uhria olivat iältään 16–17-vuotiaita. Uhrien keski-ikä oli 13,8 vuotta. Vuosina 2016–2017 uhrien keski-ikä oli 15,7 vuotta. Kaikki tapauksissa rikoksesta epäiltynä olevat olivat miehiä. Uhrien keski-ikä lasku vahvistaa käsitystä siitä, että liikunnan ja urheilun parissa tapahtuvat seksuaalirikokset kohdistuvat erityisesti nuoriin lapsiin, mihin tulee puuttua ennaltaehkäisyn keinoin.

Poliisin tietoon vuosina 2016–2018 tulleista 199 liikunnan ja urheilun parissa tapahtuneesta seksuaalirikosilmoituksesta syyttäjälle syyteharkintaan on siirretty yhteensä 87 rikosilmoitusta eli 44 % kaikista tapauksista. Näissä tapauksissa esitutkinta on saatu suoritettua siinä laajuudessa, että asia on voitu siirtää syyteharkintaan syyttäjän päätettäväksi, nostaako hän asiassa syytteen. Poliisi on keskeyttänyt esitutkinnan 53 tapauksessa eli 27 % tapauksista. TP-päätöksellä päätettyjä rikosilmoituksia oli näistä 199 rikosilmoituksesta 54 kappaletta eli 27 %. Näistä 54 TP-päätöksellä päätetyistä rikosilmoituksista 11 on rajoitettu poliisin tutkinnanjohtajan esityksestä syyttäjän päätöksellä. Useimmiten rajoituspäätöksen perusteena on ollut ei näyttöä -peruste. Toinen käytetty rajoituspäätöksen peruste oli vähäisyys. Kustannusperusteisia esitutkinnan rajoituspäätöksiä ei ollut aineistossa yhtään.

Viranomaisten tietoon tulleita rikoslakirikoksia oli vuonna 2018 yhteensä 443 525 kappaletta. Syyttäjälle ilmoitettuja rikoksia oli vuonna 2018 yhteensä 187 031 kappaletta eli 42 %. Tässä tutkimuksessa käytettyjen seksuaalirikosnimikkeiden määrä kaikista viranomaisten tietoon tulleista rikoslakirikoksista vuonna 2016 oli 4 144, joista syyttäjälle ilmoitettuja rikoksia oli 2 416 eli 58 %. Vuonna 2017 vastaavat määrät olivat 3 939/2 474 eli 63 % ja vuonna 2018 4 491/2 249 eli 50 %. (Tilastokeskus 2020.) Vuosina 2016–2018 liikunnan ja urheilun parissa tapahtuneista seksuaalirikoksista syyteharkintaan on siirtynyt 44 %.

Rikosilmoitusten teonkuvaukset vaihtelivat eri lajeissa. Uintiin ja kuntosaliin liittyvissä ilmoituksissa teonkuvauksissa toistui toisen kosketteleminen, kouriminen ja muunlainen seksuaalissävyytteinen ahdistelu, kuten sukupuolielimen paljastelu toisten nähden. Kuntosaliin liittyvissä ilmoituksissa teonkuvauksissa toisen koskettelu liittyi liikkeiden neuvomiseen tai avustamiseen, kun taas uinnissa koskettelu saattoi olla ohimennen tapahtuvaa koskettelua uima-altaassa. Kuntosaliin liittyvissä ilmoituksissa esille nousi ulkonäön kehuminen ja siihen liittyvä muunlainen ahdistelu, jota ei esiintynyt uintiin liittyvissä ilmoituksissa. Uintiin liittyvissä ilmoituksissa tekotapana oli myös masturbointi, mikä ei esiintynyt kuntosaliin liittyvissä ilmoituksissa. Jalkapalloon liittyvissä ilmoituksissa tekoja oli tapahtunut matkalla harjoitukseen tai kotiin harjoituksista. Teonkuvauksia oli useita erilaisia, muun muassa jalkapalloa pelaavien lasten katsomista ja itsensä masturbointia, seksuaalissävyytteisten asioiden huutelua pelaaville lapsille sekä salakuvaamista wc:ssä ja pukuhuoneessa.

Tekotapojen erilaisuus lajien välillä selittyy osin lajien harrastuspaikkojen erilaisuudella ja tilojen tarjoamilla mahdollisuuksilla. Uimahallissa ollaan vähissä vaatteissa ja pesutiloissa alasti. Tämä tarjoaa mahdollisuuden esimerkiksi masturbointiin altaassa tai saunatiloissa. Lisäksi toisten koskettelu mahdollistuu altaassa, jossa ollaan lähekkäin toisiaan. Kuntosali puolestaan tarjoaa tekijälle mahdollisuuden mennä lähelle neuvomaan ja opastamaan eri liikkeiden suorittamisessa. Tämä mahdollistaa tekijälle toisen koskettelyn seksuaalista itsemääräämisoikeutta loukaten. Jalkapallo on harrastusympäristönä erilainen uintiin ja kuntosaliin verrattuna. Jalkapallossa harjoitellaan ja toimitaan yleensä joukkueena, jolloin yksilön seksuaalinen ahdistelu harjoitustilanteissa on vaikeampaa ilman, että kukaan näkisi tilannetta. Tämä osaltaan selittää sen, että tekoja on tapahtunut matkalla harjoitukseen tai kotiin harjoituksista, kun uhri on yksin.

Julkisessa keskustelussa on viime vuosina usein ollut esillä liikunnassa ja urheilussa tapahtuva epäasiallinen käytös ja kiusaaminen (esim. Yle 2020; Keski-suomalainen 2020). Nämä on osattava erottaa liikunnassa ja urheilussa tapahtuvista seksuaalisista teoista ja seksuaalirikoksista. Tässä opinnäytetyössä käsiteltiin ainoastaan seksuaalisia tekoja ja seksuaalirikoksia rikoslain määrittelyin.

Viime vuosina valmistuneet tutkimukset ja selvitykset liikunnassa ja urheilussa tapahtuvasta seksuaalisesta häirinnästä antavat jo suhteellisen kattavan kuvan ilmiöstä. Jatkossa oleellista on monitoimijaisen yhteistyön kehittäminen tapausten ennaltaehkäisemiseksi ja turvallisuuden edistämiseksi.

LÄHTEET

Ala-Heikkilä Minna 2019: Entiset luistelijat kertovat valmentajan ahdistelleen alaikäisiä. Aamulehti 13.11.2019.

Alasuutari Pertti 2011: Laadullinen tutkimus 2.0. 4. uud. painos. Tampere, Vastapaino.

Brackenridge Celia and Fasting Kari 2005. The grooming Process in Sport: Narratives of Sexual harassment and abuse. Luettavissa: https://www.researchgate.net/profile/Kari_Fasting/publication/251618998_The_Grooming_Process_in_Sport_Narratives_of_Sexual_Harassment_and_Abuse/links/00b7d529c67c723e37000000/The-Grooming-Process-in-Sport-Narratives-of-Sexual-Harassment-and-Abuse.pdf?origin=publication_detail. Luettu: 1.10.2019

Edilex 2019. "Valmentaja-asemaansa hyväksikäyttänyt mies tuomittiin seksuaalisesta hyväksikäytöstä kahdeksan kuukauden ehdolliseen vankeusrangaistukseen ja suorittamaan asianomistajalle korvauksia kärsimyksestä" Luettavissa: <https://www.edilex.fi/uutiset/asiasanat/Seksuaalirikos?page=20&offset=21>. Luettu 23.9.2019

Euroopan neuvosto 2016. Expert Group on Good Governance: Recommendations on the protection of young athletes and safeguarding children's rights in sport. Luettavissa: <https://ec.europa.eu/transparency/regexpert/index.cfm?do=groupDetail.groupDetailDoc&id=25000&no=1>. Luettu: 2.10.2019

HE 6/1997 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle oikeudenkäyttöä, viranomaisia ja yleistä järjestystä vastaan kohdistuvia rikoksia sekä seksuaalirikoksia koskevien säännösten uudistamiseksi.

HE 216/2013 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi rikoslain 20 luvun muuttamisesta.

HE 222/2010 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle esitutkinta- ja pakkokeinolainsäädännön uudistamiseksi.

HE 282/2010 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle lasten suojelemista seksuaalista riistoa ja seksuaalista hyväksikäyttöä vastaan koskevan Euroopan neuvoston yleissopimuksen hyväksymiseksi ja siihen liittyviksi laeiksi.

Helminen, Friedman, Kanerva, Tolvanen, Viitanen 2014. Esitutkinta ja pakkokeinot, 5., uudistettu painos. Helsinki, Talentum.

Hirsjärvi Sirkka, Remes Pirkko, Sajavaara Paula 1997. Tutki ja kirjoita. Bookwell Oy, Porvoo 2014. 19. painos.

Hentunen Johanna, Ikonen Jouko, Laakso Nina 2019. Seksuaalinen häirintä tenniksessä. Selvitys kansainväliseen kilpailutoimintaan vuosina 2008-2018 osallistuneiden suomalaisurheilijoiden kokemasta häirinnästä. SUEK ry. Luettavissa: <https://www.suek.fi/documents/10162/322716/Seksuaalinen+h%C3%A4irint%C3%A4%20tenniksess%C3%A4>. Luettu: 1.10.2019

Hentunen Johanna, Laakso Nina ja Ikonen Jouko 2018: Häirintä jalkapallo- ja jääkiekkomaajoukkueissa. Selvitys pelaajien kokemasta seksuaalisesta ja sukupuoliin perustuvasta häirinnästä. Suomen urheilun eettinen keskus SUEK ry. Luettavissa: <https://www.suek.fi/documents/10162/322716/H%C3%A4irint%C3%A4%20jalkapallo-+ja+j%C3%A4%C3%A4kiekkomaajoukkueissa>. Luettu: 10.10.2018

Hossain Tarik, Suortti Kalevi, Kallio Matias 2013. Urheiluseurat kunniaan: Liikunnan ja urheilun rahoituksen painopisteeksi perustaso -lapset ja nuoret. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja VLN 2013:7

Luettavissa: http://www.liikuntaneuvosto.fi/files/287/Urheiluseurat_kunniaan_www.pdf
Luettu: 19.4.2018

Iltasanomat 2019 a. Hirviölääkäri hyväksikäytti siskoksia seksuaalisesti: toinen tytöistä oli viikon lääkärin perheen kotona - kertoi karmeita yksityiskohtia. Luettavissa: <https://www.is.fi/muutlajit/art-2000006244473.html>. Luettu 23.9.2019.

Iltasanomat 2019 b. "Edustuspaikkoja jaettiin seksiä vastaan? Uintivalmentajia epäillään WSJ:n mukaan likaisesta toiminnasta Yhdysvalloissa". Luettavissa: <https://www.is.fi/uinti/art-2000006261226.html>. Luettu 21.10.2019.

International Olympic Committee 2007; The IOC consensus statement: Sexual harassment and abuse in sport. IOC Medical Commission Expert Panel. Luettavissa: https://stillmed.olympic.org/media/Document%20Library/OlympicOrg/IOC/Who-We-Are/Commissions/Medical-and-Scientific-Commission/EN-IOC-Consensus-Statement-Sexual-Harassment-and-Abuse-in-Sport.pdf#_ga=2.209481042.1988205685.1540367113-1155986369.1540367113. Luettu: 5.5.2018

Johansson, S., Kenttä, G., Andersen, M. 2016
Desires and taboos: Sexual relationships between coaches and athletes.
International journal of sports science & coaching, 11(4)
Luettavissa: <http://dx.doi.org/10.1177/1747954116654777>
<http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:gih:diva-4461>

Johansson S, 2017, Sexual Relationships between Athletes and Coaches: Love, Sexual Consent and Abuse, Gymnastik- och idrottshögskolan 2017 ISBN 978-91-983151-0-3, Tryckeri: Universitetsservice US-AB, Stockholm 2017, Distributör: Gymnastik- och idrottshögskolan. Luettavissa: <http://www.divaportal.org/smash/get/diva2:1093081/FULLTEXT01.pdf>. Luettu: 15.10.2018.

Judoliitto 2018. Kamppailulajien yhdenvertaisuussuunnitelma 2018-2019. Luettavissa: https://www.judoliitto.fi/site/assets/files/6296/kamppailulajien_yhdenvertaisuussuunnitelma_2018-2019.pdf. Luettu: 28.10.2018.

Jyväskylän yliopisto 2018. Tutkimushanke: Häirintää ja syrjintää urheilussa, liikunnassa ja liikuntatunneilla?:
Luettavissa: <https://www.jyu.fi/ajankohtaista/arkisto/2018/04/tiedote-2018-04-03-11-05-13-455195> Luettu: 1.10.2019

Kananen, Jorma 2015: Opinnäytetyön kirjoittajan opas: näin kirjoitan opinnäytetyön tai pro gradun alusta loppuun. Jyväskylä, Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

KKO 2016:52.

Kokko Sami ja Martin Leena toim. 2019. Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa. LIITU-tutkimuksen tuloksia 2018. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2019:1.

Kähäri, Nina 2017: Silta sumusta valoon: Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö ja siitä selviytyminen. Art House, Helsinki.

Keskisuomalainen 2020. ”Ei uskalleta puuttua epäasialliseen käytökseen” – Liikuntaneuvosto listasi ehdotuksia, joilla asiatonta toimintaa urheilussa voitaisiin vähentää. Luettavissa: ksml.fi/urheilu/. Luettu 5.5.2020.

Lehtonen, Kati ja Hakonen, Harto, Koski, Pasi 2013. Liikunnan kansalaistoiminnan tietopohja. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja VLN 2013:6
Luettavissa: http://www.liikuntaneuvosto.fi/files/278/kansalaistoiminta_tietopohja.pdf
Luettu: 19.4.2018

Lehtonen, Kati 2017: Muuttuvat rakenteet - väli staattiset verkostot. Suomalaisen liikunta- ja urheilujärjestelmän rakenteelliset muutokset 2008–2015. Liikuntatieteiden väitöskirja. Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 331.

Lämsä, Jari 2012: Liikuntajärjestöjen toimialaselvitys. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2012:6 (12–36). (toim.) Jarmo Mäkinen. Luettavissa: <http://www.liikuntaneuvosto.fi/files/98/Jarjestoraportti.pdf>. Luettu: 15.10.2018

Lämsä, Jari, Lehtonen, Kati, Hakonen, Harto & Pesonen, Pinja 2017: Kilpailuluvasta toimijarekisteriksi - lajiliittojen lisenssiselvitys 2017. LIKES & KIHU.
Luettavissa: https://kihuenergia.kihu.fi/tuotostiedostot/julkinen/2017_lms_kilpailulu_sel49_21627.pdf.
Luettu: 16.9.2018.

Mountjoy M, Brackenridge C, Arrington M. et al 2016. The IOC Consensus Statement: harassment and abuse (non-accidental violence) in sport. Br J Sports Med 2016;50:1019–1029. doi:10.1136/bjsports-2016-096121. Luettavissa: <http://bjsm.bmj.com/content/bjsports/early/2016/04/26/bjsports-2016-096121.full.pdf>
Luettu: 19.4.2018.

Mountjoy M, Rhind DJA, Tiivas A, et al. 2015. Safeguarding the child athlete in sport: a review, a framework and recommendations for the IOC youth athlete development model British Journal of Sports Medicine 2015;49:883-886.
Luettavissa: <https://bjsm.bmj.com/content/49/13/883>. Luettu 2.10.2019.

Oikeusministeriö 2018. Arviomuistio rikoslain viimeaikaisesta kehityksestä ja tulevista kehitystarpeista. Oikeusministeriön julkaisu 7/2018. Luettavissa: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/160660/OMML_7_2018_Rangastusten_oikeasuhtaisuus.pdf. Luettu 25.9.2019.

Oikeusministeriö 2020. Rikosketjun LEAN-hanke. Oikeusministeriön julkaisuja, Selvityksiä ja ohjeita 2020:6. Luettavissa: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162035/OM_2020_6_So.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Luettu: 5.4.2020

Oikeusrekisterikeskus 2014. Laki lasten kanssa toimivien vapaaehtoisten rikostaustan selvittämisestä tuli voimaan 1.5.2014. Luettavissa: <https://www.oikeusrekisterikeskus.fi/fi/index/tiedotteet/2014/05/lakilastenkanssatoimivienvapaaehtoistenrikostaustanselvittamisestatulivoimaan1.5.2014.html>. Luettu: 31.10.2018.

Oikeusrekisterikeskus 2019. Rikosrekisteriotteet 2018.

Luettavissa:

<https://www.oikeusrekisterikeskus.fi/fi/index/tietopalvelu/tilastotjaavoindata/rikosrekisteriotteet.html>. Luettu: 3.10.2018.

Ojala, Timo 2012: Lapsiin kohdistuvat seksuaalirikokset. Helsinki, Edita Publishing Oy.

Ojala, Timo 2014: Seksuaalirikokset. Helsinki, Edita Publishing Oy.

Oliva, Janet R. 2013: Sexually motivated crimes. Understanding the profile of the sex offender and applying theory to practice. Taylor and Francis Group.

Olympiakomitea 2016. Suomen Olympiakomitea ry:n säännöt. Luettavissa: <https://storage.googleapis.com/valo-production/2017/01/olympiakomitea-hyvaksytyt-saannot-20.6.2016.pdf>. Luettu: 28.10.2018

Olympiakomitea 2017. Lupa välittää -lupa puuttua, Sukupuolinen ja seksuaalinen häirintä urheilussa. Sari Tuunainen ja Sari Kuosmanen. Alkuperäinen opas SLU Arto Tiuhonen ja Nelli Kuokka 2002. Luettavissa: <https://storage.googleapis.com/valo-production/2017/06/lupa-valittaa-lupa-puuttua-2017.pdf>. Luettu: 20.9.2018.

Olympiakomitea 2018a. Jäsenet. Luettavissa: <https://www.olympiakomitea.fi/olympiakomitea/suomen-olympiakomitea-ry/jasenet/>. Luettu: 22.10.2018.

Olympiakomitea 2018b. Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvo ohjelma 2018–2019. Luettavissa: <https://www.olympiakomitea.fi/uploads/2018/05/olympiakomitean-yhdenvertaisuus-ja-tasa-arvo-ohjelma-2018-1019.pdf>. Luettu 28.10.2018.

Olympiakomitea 2018c. Yhdenvertaisuuskysely. Luettavissa: <https://my.surveypal.com/app/form?d=0&sid=308978695&k=JVwxR7aIKXjaKWLTYAaQFROEJDGfWvaRjeVap9RtnZVGO9IddFAD3ITzOetvKsaX&hid=Tilaa-lajiliitollesi-s-hk-inen-yhdenvertaisuuskysely>.

Olympiakomitea 2019. Luettavissa: <https://www.olympiakomitea.fi/2019/03/01/save-the-date-hairinnan-vastainen-klinikka-23-4/>. Luettu: 2.10.2019

Olympiakomitea 2019a. Suomen olympiakomitean lausunto eduskunnan sivistysvaliokunnalle koskien tasa-arvoaltuutetun kertomusta eduskunnalle 2018. Luettavissa: <https://www.olympiakomitea.fi/uploads/2019/04/a25477f6-lausunto-tasa-arvoaltuutetun-kertomus-8.2.-2019.pdf>

Olympiakomitea 2019 b. Lupa välittää, lupa puuttua. Seksuaalinen ja sukupuoleen perustuva häirintä urheilussa. Luettavissa: <https://www.olympiakomitea.fi/uploads/2019/10/64dcb932-lupa-valittaa-lupa-puuttua.pdf>

Olympiakomitea 2019c. Seurojen mallisäännöt. Luettavissa: <https://www.olympiakomitea.fi/uploads/2019/06/f967401e-seurojen-mallisaannot-2019.pdf>. Luettu 5.4.2020.

Painiliitto 2018. Yhdenvertaisuuskysely. Luettavissa: http://www.painiliitto.net/tiedostot/saannot/Yhdenvertaisuussuunnitelma_final.pdf. Luettu 28.10.2019.

Poliisihallitus 2013. Poliisihallituksen ohje 2013: 2020/2013/5231: Tietojen kirjaaminen poliisiasiaan tietojärjestelmään (PATJA). Sisäinen lähde.

PolStat 2019a. Poliisin tulostietojärjestelmä. Luettavissa: https://www.polamk.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/intermin/embeds/polamkwwwstructure/77938_mediatilasto_tammi2019.pdf?325c5f68b7a0d688. Luettu: 23.9.2019.

Polstat 2019b. Poliisin tulostietojärjestelmä. Luettavissa: https://www.poliisi.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/intermin/embeds/poliisiwwwstructure/82703_Poliisin_tilastot_1.1.-30.6.2019.pdf

Rantala Maria 2014: Sata vuotta toistoa - Liikunnan asemointi ja argumentointi suomalaisessa liikuntapolitiikassa vuosina 1909–2013. Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 287. Jyväskylä, Liikunnan ja kansanterveyden edistämisyhdistys LIKES.

Rikitrip -pikaohje. Sisäinen lähde.

Rober Emily A. (toim.) 2013. Gender relations in sport. Sense Publishers. ISBN: 978-94-6209-455-0 (e-book).

SUEK 2019. Suomen urheilun eettinen keskus. Internetsivu. Luettavissa: <https://www.suek.fi/toiminta>

SUEK 2020. Häirintä suomalaisessa kilpaurheilussa. Suomen urheilun eettinen keskus SUEK ry. Luettavissa: <https://www.suek.fi/documents/10162/6779b9b1-5584-4ad9-acea-df1496b0d2cf>

Suomen valmentajat 2019. Luettavissa: <https://www.suomenvalmentajat.fi/>. Luettu: 3.10.2019

Thomas Terry 2005. Sex Crime; Sex offending and society. Willan Publishing. Second Edition.

Tiihonen, Arto 2014. Liikuntakulttuurin käsitteet. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2014:6. Luettavissa: http://www.liikuntaneuvosto.fi/files/317/Liikuntakulttuurin_kasitteet_LOW.pdf. Luettu: 10.10.2018.

Tilastokeskus 2020. Luettavissa: http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__oik__rpk__tiet/statfin_rpk_pxt_11c.g.px/table/tableViewLayout1/. Luettu: 21.3.2020.

Turpeinen, Antti 2018. Poliisin tietoon tulleet seksuaalirikokset liikunnassa ja urheilussa 2016–2017. Poliisiammattikorkeakoulu opinnäytetyö.

Turpeinen S. & Hakamäki, M. (toim.) 2018. Liikunta ja tasa-arvo 2017. Katsaus sukupuolten tasa-arvon nykytilaan liikunta-alalla. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2018:6.

Valtakunnansyyttäjänvirasto 2019. Esitutinnan rajoittaminen VKS:2016:5. Luettavissa: https://www.valtakunnansyyttajanvirasto.fi/fi/index/julkaisutjaohjeet/valtakunnansyyttajan_yleisetohjeet/esitutkinta/vks20165esitutkinnanrajoittaminen.html. Luettu 24.9.2019

Vilkka, Hanna 2011: Seksuaalinen häirintä. Juva, PS-Kustannus.

Yle 2018. Uutinen 3.12.2018 <https://yle.fi/urheilu/3-10536311>. Luettu 3.12.2018

Yle 2019. SM-tason taitoluistelija kertoo valmentajansa ahdistelleen seksuaalisesti - arvostettu valmentaja kiistää ja jatkaa työssään. Julkaistu 18.9.2019. Luettavissa <https://yle.fi/urheilu/3-10975581>. Luettu 23.9.2019.

Yle 2019a. Kamppailu seksuaalista häirintää vastaan vaatii urheilussa toimiville lisää tutkimustietoa ja koulutusta, jotta hyväksikäyttöitä välttäisiin. Luettavissa: <https://yle.fi/urheilu/3-10766651>. Luettu: 1.10.2019.

Yle 2020. Mirjami Penttisen seura uhattiin erottaa Taitoluisteluliitosta – asiantuntijat tyrmäävät ajatuksen: ”Satavarmaa, että siihen ei ole mitään oikeutta”. Verkkajulkaisu. Luettavissa: <https://yle.fi/urheilu/3-11251713>. Luettu 5.5.2020.